Austria, France, Germany, Greece, Luxembourg 3.00 EUR; Sweden 32 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 5.00 BAM; Crna Gora 2.50 EUR; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 DEN; Slovenija 2.50 EUR

150 din

8 600102 660014

VREME

23. februar 2012. broj 1103

Istraživanje javnog mnjenja: Šta je izborna tema u Srbiji 2012.



SUDBINA I KARAKTERI

Pisac Stanko Cerović o jugoslovenskim ratovima, NATO-u, Đilasu, Kusturici, Dodiku, Ćosiću, nacionalistima i kolonijalnoj eliti

Nemačka ▸ Tri predsednika u tri godine



Počnite na vreme da mislite na godine pred vama.
Ulažite koliko želite onda kada vama odgovara i penzija vam neće biti briga već uživanje!
Pozovite naš info telefon 011 222 0 505 ili posetite www.penzijskifond.rs i pomoći ćemo vam da nađete najbolje rešenje za penziju.

VREME
BROJ 1103
23. februar 2012.

04 Međuvreme

08 ZOOM: Ivica Dačić u "borbenom kompletu"

10 Istraživanje javnog mnjenja:
Šta je izborna tema u Srbiji 2012

15 Srpski pokret obnove, skretanja:
U potrazi za kapom

16 Intervju: Jadranka Jelinčić

21 Kultura pamćenja:
Sofi i Srđan, bele ruže budućnosti

22 Dan državnosti u Orašcu: Obraz u jaruzi

24 Intervju: Dušan Živković, direktor Sektora za investicije Elektroprivrede Srbije

26 Na licu mesta: Čamci i splavovi bez zaštite

30 Nuspojave: Politika nosa

31 Vreme Beograda: Sportski nivo grada

39 Lisica i ždral: Životna prilika

40 Ljudi i vreme

KULTURA

42 Intervju: Stanko Cerović

54 Jubilarni Fest: Čudo neviđeno

56 Film, mediji i dnevna politika: U zemlji krvi i jeda

58 Knjige: „Memoari jednog makroa", Laslo Vegel

59 TV manijak: Sulejman izabrani

SVET

60 Kriza u Grčkoj: Ubitačno spasavanje

64 Nemačka: Ostavka predsednika

66 Građanski rat u Siriji: Već viđeno

MOZAIK

68 Moj muški život: Cipele i čarape

69 Vreme nauke: Temperatura

77 Pošta

78 Vreme uživanja: Ispovest jednog boga

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić (vreme uspeha), Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266



"Fond je uvek insistirao na tome da se politike, bilo da se radi o reformi obrazovanja ili reformi pravosuđa ili krivičnog zakonodavstva, grade saglasno okolnostima koje postoje u Srbiji. To zahteva veće znanje, veći napor i veće kapacitete, ali se ispostavilo da prepisivanje ne donosi dobre rezultate"
Razgovarala: Jovana Gligorijević



Na trideset devet prethodnih Festova prikazano je skoro 4000 značajnih svetskih i domaćih filmova, koje je videlo oko četiri miliona gledalaca. Na jubilarnom, četrdesetom po redu Festu, koji počinje 24. februara, biće prikazana još 73 filma
Piše: Sonja Ćirić



Zašto Grci ne prihvataju mere štednje koje im nameću EU i MMF i demonstriraju na ulicama. Zašto misle da su neshvaćeni i izdani od "evropske braće". I zašto sve to nikuda ne vodi
Pišu: Georgios Stamkos i Milica Kosanović

Na naslovnoj strani: **Stanko Cerović**
Foto: **A. Anđić**



Ovogodišnji dobitnici nagrade “Desimir Tošić” su Dragoljub B. Đorđević za knjigu "Kazuj, krčmo Džerimo" i crtač Marko Somborac za seriju stripova u dnevnom listu “Blic”.
Nagrada “Desimir Tošić” za najbolja dela u oblasti publicistike afirmiše osnovne humanističke i demokratske principe, a to priznanje ustanovio je i od 2008. godine dodeljuje Službeni glasnik.
foto: Filip Krainčanić / TANJUG

23/2/12 - 29/2/12

prognoza vremena

21/02/12
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	-2 6	1 9	4 12	3 11	2 7	-1 6	1 9
Vojvodina	-5 2	0 8	4 11	0 10	1 6	-4 5	-1 8
centralna i južna Srbija	-4 8	-1 10	1 12	2 10	3 8	-2 7	-3 9

Povoljnija biometeorološka situacija u većini dana usloviće smanjenje tegoba kod hroničnih bolesnika i meteoropata.

broj nedelje

5

Državljanin Austrije Kristijan P., vozeći kamion s prikolicom, izazvao u Kragujevcu za nepun sat pet udesa, u kojima su lakše povređeni on i još tri osobe.



ZDRAVSTVO

Urušavanje sistema



Kako bi povratili vlast nad sopstvenim pravima, radnici Zastava oružja održali su u ponedeljak, 20. februara, protestnu šetnju, nakon koje su zatražili da se overe zdravstvene knjižice za oko 2000 zaposlenih u toj fabrici, kao i za članove njihovih porodica. Da bi pokazali istrajnost u svom zahtevu, šezdesetak radnika odlučilo je da provede noć u prostorijama Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje u Kragujevcu.

Pošto štrajk nije doneo rezultate, radnici su u utorak blokirali prostorije na trećem spratu pomenute ustanove, a nakon što je zaposlenima u filijali završeno radno vreme, štrajkači su poručili da ostaju u prostorijama sve dok se ne sprovede zaključak vlade Srbije od 8. februara da se zaposlenima u odbrambenoj industriji overe zdravstvene knjižice za period od šest meseci. Radnici tvrde da njihovoj fabrici država duguje 100 miliona evra, a da uprkos tome ne može da izdvoji sredstva za njihovo zdravstveno osiguranje.

Delegacija radnika je posle protesta, u zgradi Fonda, direktoru kragujevačke filijale zdravstvenog osiguranja Predragu Petakoviću predala papir na kojem piše: "Ko vam je dao prava da nama uzimate pravo na zdravstvenu zaštitu?"

Petaković je u izjavi novinarima, međutim, rekao "da zaključak Vlade Srbije da se overe zdravstvene knjižice zaposlenim u odbrambenoj industriji nije obavezujuć", i "da Republički fond zdravstvenog osiguranja poštuje zakon".

Fabrika Zastava oružje samo je jedan od dužnika za doprinose za zdravstveno osiguranje. Prema podacima Poreske uprave, 31. decembra 2011. dugovanja obveznika uplate doprinosa iznosila su 84.937.259.655 dinara. Dok prema podacima RFZO-a, dugovanja Fonda prema zdravstvenim ustanovama 30. novembra 2011. za lekove i medicinska sredstva, odnosno prema osiguranim licima za neuplaćene naknade zbog privremene sprečenosti za rad (bolovanja) kao i neisplaćene naknade putnih troškova u slučaju kada su osiguranici koristili zdravstvenu zaštitu van mesta prebivališta – iznosila su 28 milijardi dinara.

Ministar zdravlja Zoran Stanković je povodom štrajka oružara prokomentarisao da je plaćanje zdravstvenog osiguranja obaveza i da je jedno preporuka Vlade Srbije, a drugo obaveza koju zakon nalaže i pomenuo da za zdravstveno osiguranje u ovom trenutku duguje oko 750 firmi. Neuplaćivanje doprinosa od strane jednog dela privrede dovodi u veliki problem ostale privredne subjekte, što može imati za posledicu probleme u funkcionisanju čitavog društvenog sistema. Rešavanjem naplate neizmirenih obaveza došlo bi se do poboljšanja sistema zdravstvene zaštite. Prema Stankovićevim rečima, Ministarstvo zdravlja u potpunosti podržava sve aktivnosti Vlade Srbije kako bi se obezbedila finansijska disciplina u uplati doprinosa za zdravstveno osiguranje i preduzele zakonom propisane mere prema onima koji ne izvršavaju svoje obaveze. Mediji izveštavaju da je zbog nemogućnosti overe zdravstvenih knjižica ugroženo zdravlje dece, trudnica i drugih kategorija osiguranika.

Svi koji su do sada aktivno uzeli učešće u "rešavanju" ovog problema, pa i predstavnici državnih organa, predlažu isključivo protivzakonito rešenje u vidu oslobađanja od plaćanja zdravstvenog osiguranja, a sve u cilju pomoći onima kojima je zdravstvena pomoć potrebna.

S. Z.

novogovor

Torlak

Nije u pitanju ona reč *torlak* koja nas obično posećuje zimi u vreme epidemija gripa kada se govori o vakcinama Instituta za virusologiju, vakcine i serume *Torlak*, već jedna njena specifična izvedenica.

U toku onog haosa koju je u Zemunskoj marini napravio nagomilani dunavski led u pokretu, jedan brodarac u nekoj izjavi za TV upotrebio je izraz "natorlašeni led" koji je "rendav", grub, hrapav kao rende, koji svojim oštrim neravninama može da ogrebe i iseče korito broda. Nije citirana ta izjava u pisanim medijima verovatno zato što su urednici mislili da je u pitanju neki uvrnuti stručni novogovor dunavskih brodaraca pa ga zamenili standardnim izrazom. A izraz je klasičan: "Raširen bezobzirno, natorlašen, sad počiva na istoku, ko udaljen breg ledeni", glasi jedan stih Živojinovićevog prevoda Geteovog *Fausta*.

Iz konteksta je jasno da je čovek mislio na ona brda nagomilanog grubog leda, na pokretne ledene špicaste gomile koje razaraju brodove i nose sve sa sobom. Za gomilati se kaže trpati, kamariti, tovrljati, a turska reč *torlak* se na to ne odnosi, jer, kažu, označava neveštog neiskusnog mladića, onoga koji se razmetljivo hvali. Kažu, doduše, i da u Bugarskoj i Turskoj reč *torlak* označava i nekoga ko je grubijan, grmalj, neotesanac.

Po Vukovom "Srpskom rječniku" *torlak* je "čovjek koji niti govori čisto srpski ni bugarski". Torlati znači i jako vikati, nadmašivati druge glasove svojim, hm, torokanjem.

I onaj kraj na vrhu Voždovca na kome prave vakcine verovatno upućuje na regiju iz koje su se nekada doselili njegovi stanovnici. U jednom selu u Bugarskoj ponosno govore: "Nie sme Toralci, nie sme junaci." "Torlaci smo, junaci smo" je bio naslov i festivala narodnog stvaralaštva u Čiprovcima 2001. Stanovništvo knjaževačke opštine sebe, kažu, naziva Torlacima. Torlačka zona preseca nekoliko granica. U Beloj Palanci se vode naučne rasprave o tome gde su granice torlačkog, a gde šopskog kraja. Torlačkim dijalektom (prizrensko timočki govori) govori se u jugoistočnoj Srbiji na severu sve do Zaječara, u severoistočnoj Makedoniji (Kratovo Kumanovo), u Bugarskoj, u Gori u Metohiji, u okolini Prizrena, a ti govori dopiru do Šumadije. Vuk ih nije uključio u standardni jezik. Šteta. Torlačkim dijalektom se tako lepo kaže: "Što cukaš toj dete, pušti ga nek spi."

MILAN MILOŠEVIĆ

PIŠE: ZORAN STANOJEVIĆ

Koka-kola, Obama, suzuki

Jedna politička stranka, neću vam reći koja, okupila je pre nekoliko meseci dvadesetak najaktivnijih blogera i tviteraša i ponudila im da joj osmisle, organizuju i izvedu izbornu kampanju na društvenim mrežama. Priključio im se otprilike jednak broj mladih informatičara i nekolicina iskusnih inženjera koji celom poslu daju tehničku podršku. Kao i nekoliko psihologa i sociologa čiji je posao da prate kako se uticaj društvenih medija prenosi na celokupnu populaciju i da shodno tome upravljaju kampanjom u cilju postizanja najboljeg rezultata.

Svi učesnici radiće gotovo bez nadoknade, osim pokrivanja osnovnih troškova, budući da stranka ima veliki broj obrazovanih i stručnih ljudi čvrsto rešenih da dokažu da je njihovo znanje upotrebljivo i efikasno.

Naravno da ova vest nije tačna, ali pravo pitanje je kada ste shvatili da baš preterujem?

Nije da neke stranke nisu angažovale stručnjake za društvene mreže (malobrojne), ali daleko od toga da kampanje grade oko Tvitera i Fejsbuka, a o nekim velikim internet volonterskim timovima da i ne govorimo. Kampanja će biti slična prethodnoj, dakle skupi televizijski oglasi, rat plakatima, nešto više kucanja na vrata i zvanja telefonom, predizborni skupovi i stidljive, jednosmerne akcije na internetu.

S druge strane (okeana), u SAD se upravo odvija prva predsednička kampanja bazirana na korišćenju Fejsbuka, Obamina. Nakon fantastičnog iskustva u korišćenju interneta za prikupljanje donacija pre četiri godine, Obamin tim otišao je korak dalje i namerava da sve što radi propušta kroz „lajkove“. Svi koji učestvuju u kampanji, na bilo koji način, prijavljivaće se preko Fejsbuka. Time će u priču uključiti i sve svoje Fejsbuk prijatelje, ali i svoje i njihove navike i ranije stavove, celu Fejsbuk ličnost. Programeri, sociolozi i psiholozi prave programe koji će Fejsbuk aktivnost volontera (i prijatelja) u kampanji filtrirati i deliti ih prema interesovanju. Svako će potom dobiti upravo onakve informacije kakve mu priliče, gađaće se precizno, nema rasipanja municije. Iako se očekuje da to bude kampanja sa najvećim budžetom u istoriji, većim od milijardu dolara.

U kampanju je već uključeno više od sto mladih stručnjaka, sveže diplomiranih, kojima je ovo prilika da obogate sopstveni CV, što će reći da rade besplatno. Jer će znanje stečeno u kampanji moći da unovče u privredi, koja željno čeka njihovo iskustvo. Jer ono što upali Obami, sutra će koristiti Koka-kola, budite sigurni u to.

Ako vam se slika sa početka teksta čini mogućom, onda nema pravog opravdanja za to što stranke u Srbiji tako ne postupaju u kampanji, osim što je dva meseca pred izbore malo kasno za ozbiljan rad. Sreća pa će biti prilike već za šest, sedam meseci kada se bude birao predsednik. Pobediće onaj koji prvi oformi takav tim, ne zato što će društvene mreže odlučiti izbore (još neće), već zato što razume u kakvom vremenu živimo.



foto: Branko Rudić

ŽIVOTNA SREDINA

Ptice na Zapadnoj Moravi

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije (DZPPS) organizovalo je prebrojavanje ptica na vodenim površinama u Srbiji. Ove godine prvi put su prebrojane ptice i na Zapadnoj Moravi. Iako je Društvo i pre organizovalo prebrojavanje ptica, uglavnom je to bilo na vodenim površinama Vojvodine jer je nekadašnje Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Vojvodine od 2010. godine proširilo svoje delovanje na celu zemlju. Tokom januara 15 volontera DZPPS-a obišlo je pešice 220 kilometara obale Zapadne Morave. Prebrojano je 5994 jedinki koje pripadaju dvadeset i dvema vrstama ptica vodenih staništa. Volonteri su konstatovali i prisustvo jedne crne rode koja u Srbiji u zimskim mesecima gotovo nikada nije viđena jer se crne rode u ovo doba godine nalaze u Podsaharskoj Africi.

Prebrojavanje ptica nije puko inventarisanje, već ima višestruki značaj. Marko Šćiban iz DZPPS-a kaže da je prebrojavanje ptica u Srbiji bilo rađeno kao deo “Međunarodnog cenzusa ptica vodenih staništa”, koji se sprovodi od 1967. godine. “Pošto je prebrojavanje ptica međunarodna akcija, precizne brojke daju vernu sliku o broju ptica u celom svetu. Na ovaj način dobija se i slika o stanju vodenih površina, a saznaje se i koja su mesta važna za prezimljavanje ptica jer tu tokom zime ima hrane za njih. Na tim mestima mora se proglasiti lovostaj jer, ako ptice ne prežive na tim mestima, neće preživeti nigde. U Srbiji još nisu zaštićena sva takva mesta i kod nas je još dozvoljen lov na neke vrsta ptica koje su u Evropi zaštićene.”

Ovogodišnje prebrojavanje ptica na Zapadnoj Moravi finansijski je pomogao Grad Kraljevo. U DZPPS-u se nadaju da će se za primerom Kraljeva povesti i ostale lokalne zajednice što bi, uz povećanje broja članova Društva kojih je zasad u Vojvodini više nego u ostatku zemlje, dovelo do efikasnije zaštite ptica u Srbiji.

V. STOŠIĆ

7 od 10 ljubitelja čokolade zatvorenih očiju bira Bambi čokolade.

Izvor: GfK Beograd, 2011

Svet
u kome se kriju
najfinija zadovoljstva



bambi

Za prave ljubitelje čokolade.



piše: Dragoljub Žarković

Ivica Dačić u "borbenom kompletu": Crna majica, crna jakna, kako i dolikuje vanrednoj situaciji kojom Dačić upravlja, a biće i još hapšenja

Srbiji je potrebna nova strategija državnog razvoja koja ne može biti zamenjena idejom da postanemo deo Evropske unije, jer ovakvi kakvi smo ništa im ne trebamo, kao što ni oni nama ne mogu pomoći ako sami sebi ne pomognemo. Ne mislim pritom na samopomoć kakvu primenjuju muftija Zukorlić, pa i ministar Dačić

Vlada u senci: Traganje za novim modelom

Sve je više analitičara koji se slažu da bi Demokratska stranka na narednim parlamentarnim izborima mogla biti kažnjena zbog slabog učinka u prethodnom četvorogodišnjem mandatu. Tako je svuda u svetu. Birači glasovima najčešće ne nagrađuju one čiji se programi jasno vide i obećavaju bolji život, već najpre kažnjavaju one za koje im se čini da su izneverili očekivanja.

Vrlo je važno da se sankcioniše politička odgovornost i konstituiše nova politička odgovornost za socijalno stanje u zemlji, ali od toga, strah me je, neće biti nikom lakše. U ovom trenutku predizbornih grčeva nije vidljivo kako bi stara ili nova grupacija iz same okolnosti da je pobedila na izborima unapredila bilo šta u Srbiji.

Benžamen Konstan, politički pisac ovde slabo citiran, napisao je: "Političke promene ne znače skoro ništa. Pravi istorijski napredak je onaj koji se odigrava u dubinama društva." Ko ovde može mirne savesti reći da se ovde nešto promenilo po dubini srpskog društva?

Ta vrsta promena nije, međutim, stvar koja se može oposliti od jednog do drugog izbornog ciklusa. Nije dovoljno ni pisati zakone koji su prepisani iz normi uređenih država. Evo, žale se i ovi s Kosova da su njihovi zakoni "pod konac" briselski, ali da stanje na teritoriji na koju se ti zakoni odnose nimalo nije evropsko. Naprotiv.

Srbiji je potrebna nova strategija državnog razvoja koja ne može biti zamenjena idejom da postanemo deo Evropske unije, jer ovakvi kakvi smo ništa im ne trebamo, kao što ni oni nama ne mogu pomoći ako sami sebi ne pomognemo.

Međunarodni politički i ekonomski odnosi zaoštravaju se brže nego odnosi unutar Srbije, samo što mi to slabo vidimo. Ovaj deo sveta pašće u zapećak evropske politike zabrinute zbog monetarne krize, energetske bezbednosti i mogućnosti masovne izbegličke krize na jugu evropskog kontinenta, a odatle nadalje.

Mi se uvek pravimo kao da se ti veliki svetski potresi nas ne tiču. Setite se samo reakcija na ekonomsku krizu. Blisko okruženje biće uskoro prekomponovano, a svetske berze već pokazuju da će sve biti skuplje, što se u Srbiji bez berze vidi po tome što nam je život skuplji a plate manje.

Ispostavilo se već da su pravci strateškog razvoja Srbije – infrastruktura, energetika, poljoprivreda – postavljeni preširoko i da ne mogu istovremeno da se realizuju ni uz kredite... To je bio i jedan od razloga za zamrzavanje pregovora sa MMF-om. Vlada je, naime, ostavila širok prostor za garancije u svim ovim oblastima, jer ni sama ne zna šta će moći da se realizuje. Pa ko će znati, pitamo se.

Pojedini mediji izvestili su prošle nedelje da je Srpska napredna stranka sastavila takozvanu vladu u senci, pa još licitiraju imenima ko je tu šta. Ništa novo, i aktuelna vlada je – vlada u senci. Naprednjaci su to demantovali, a ovima što su sada na vlasti ni demanti ne bi pomogao.

Šta muti muftija: Izborna krvna osveta

Rasim Ljajić, predsednik Socijaldemokratske partije Srbije, kaže da priča muftije Muamera Zukorlića o tobožnjem atentatu na



foto: Tanjug

njega nema veze sa istinom i da je plasirana u funkciji predizborne kampanje. Nešto slično, dodajem ja, govorilo se i nakon banjalučkog Borika, osim što je tamo nađeno i oružje. I mete su druge vere, ali bilo je podosta onih koji su tvrdili da je "afera Borik" prenaduvana iz istog razloga koji Ljajić spočitava muftiji.

Posle postavljenog klipa na Fejsbuk profilu Muamera ef. Zukorlića, nazvanog "Muftijin emanet", Ljajić kaže da "Zukorlić mora na lažima, nacionalizmu i mržnji da pravi kampanju", i dodaje: "Mediji to prenose i samo do toga Zukorliću je stalo. On je kao pevačica novokomponovane muzike koja je željna publiciteta. Pozitivnog ili negativnog, svejedno je. Zukorlić pričom o atentatu opravdava svoju paravojnu formaciju, koju predstavlja kao obezbeđenje, a ljudi se pitaju ko su ti ljudi i čiji su to sve crni džipovi koji ga prate."

Glavni muftija Islamske zajednice u Srbiji putem video-klipa poručio je šta će se dogoditi u Srbiji ukoliko bude "likvidiran". On je rekao da se u Srbiji ništa ne događa slučajno, da su sve ozbiljne likvidacije planirane i da se dešavaju nakon zavere koja obično ide od vrha države.

"U našoj sandžačkoj tradiciji postoje neke veze koje su prevaziđene kod nekih naroda. Postoji prijateljska, porodična i, ako hoćete, plemenska povezanost i spremnost da se štiti ono što je svoje. Ukoliko bi došlo do moje likvidacije, narednih 50 godina nijedan beogradski političar ne bi smeo doći u Sandžak", poručio je Zukorlić.

Pozivanje na tradiciju "krvne osvete", a očigledno je da muftija na to misli, stvara dodatnu zlu krv na inače rovitom Sandžaku. U slabim državama centripetalne aspiracije i sile rubnih područja, posebno onih koja su nacionalno ili verski homogenizovana, jačaju ne samo pred izbore. Muftija je izgleda teški mutivoda, a sad samo čeka reakcije iz "uže Srbije" i eto ti novog belaja.

Ovde se već dugo izbori igraju na sve ili ništa. Za nas s pasivnim izbornim pravom ovde bude, po pravilu, ono drugo.

Pitanje u nevreme: Kad voda dođe do grla

Bolest me je prikovala za krevet i približio sam se neverovatnom srpskom proseka buljenja u televizijski aparat. A tamo svaki čas Ivica Dačić u "borbenom kompletu". Crna majica, crna jakna, kako i dolikuje vanrednoj situaciji kojom Dačić upravlja.

Boje su dobro odabrane, odudaraju od beline snežnih nanosa i još više ističu ministra. Dođe mu tu kao neki nindža ratnik koji u vreme udarnih televizijskih vesti brani narod od snežne nemani, ali, bogami, uvodi i pravdu, jer opet je pretio hapšenjem. Ovaj put onima zbog kojih možemo biti i žrtve poplava.

Dok sam ja uočavao pojavu, Svetislav Basara, ovaj put u funkciji kolumniste dnevnog lista "Danas", već je to opisao pa ću ga citirati: "... Gromoglasno najavljuje hapšenje svih odgovornih za nefunkcionalnost odvodnih kanala. Ah, kakva renesansna ličnost! Kakav kapacitet. Sa upravnika biblioteke, pravo na neodgovorne individue koje su, veli Dačić, izgradile kuće na odvodnim kanalima, pa im i to malo bilo, nego su ostatak zaklanih kanala zatrpali šutom. Ne kažem ja da takve ne treba pred sud. Ali smatram da ih treba hapsiti pre poplave, usred leta, recimo, i onda im postaviti pitanje: je li, more, ko ti dade dozvolu da gradiš kuću na kanalu?" ◂

Istraživanje javnog mnjenja



Šta je izborna tema

Kako će se odraziti na izborima smanjenje optimizma, povećanje razočaranja i egzistencijalne strepnje, porast socijalnog nezadovoljstva i zamor zbog produženih sporova o velikim temama



Foto: N.Djordjevich



u Srbiji 2012

Izborna "situaciona komedija", ona vrsta komada koja se igra iznova i iznova sa istim junacima i publici poznatim glumcima počinje u Srbiji. U Skupštini, čija je predsednica Slavica Đukić-Dejanović najavila da će izbori biti održani 29. aprila ili 6. maja, traje poslednja parlamentarna kriza ovog saziva, dok se licitira ko će s kim, a ko će protiv koga, i dok se sprema ražanj za zeca u šumi probnim balonima o mogućim kandidatima za premijera i dok dvadeset sedam agencija smišlja parole, izreke, poruke i slogane.

U auditorijumu, kiselo raspoloženje. Juna 2008. godine u trenutku formiranja vlade Mirka Cvetkovića 47,9 odsto ispitanika procenjivalo je da će stanje biti bolje. Na kraju mandata vlade Mirka Cvetkovića, onih koji očekuju da će biti bolje je samo 16,6 odsto.

To pokazuje terensko istraživanje časopisa "Nova srpska politička misao" (NSPM) "Srbija, decembar 2011. – januar 2012", sprovedeno od 25. decembra 2011. do 5. januara 2012. na teritoriji Srbije bez Kosova i Metohije, na reprezentativnom uzorku od 1200 ispitanika.

Autori istraživanja sociolozi Slobodan Antonić i Đorđe Vukadinović, koji inače posebnu pažnju posvećuju pre svega državnim pitanjima (odnos prema Kosovu i EU, itd.) u seriji od 18 sondaža javnog mnjenja od oktobra 2007. do januara 2012. registruju dramatičnu promenu javnog raspoloženja upravo kad su u pitanju socijalna očekivanja – što možda nagoveštava da će izborne borbe u Srbiji 2012. obeležiti krizna tematika i socijalna pitanja.

Izborno opredeljenje

Procenat onih koji su izjavili da bi izašli na izbore

Srpska napredna stranka (SNS)	28,9
Demokratska stranka (DS)	25
Socijalistička partija Srbije (SPS)	11,2
Demokratska stranka Srbije (DSS)	7,5
Liberalno demokratska parija (LDP)	6,3
Ujedinjeni regioni Srbije (URS/G17+)	4
Socijaldemokratska partija (SDP)	2,6
Jedinstvena Srbija (JS)	1,8
Liga socijaldemokrata Vojvodine (LSV)	1,6
Partija ujedinjenih penzionera Srbije (PUPS)	1,4
Srpski pokret obnove (SPO)	0,9
Nova Srbija (NS)	0,7
Dveri	0,7
Ostali	1

IZVOR: ISTRAŽIVANJE "SRBIJA, DECEMBAR 2011. – JANUAR 2012", NSPM, 2012.

GUBITAK NADE: Onaj entuzijazam, koji je kulminirao u trenutku formiranja vlade Mirka Cvetkovića, zapravo je bio vrh talasa ranijih postraumatskih "postoktobarskih" pozitivnih očekivanja, koja su u sondažama NSPM-a opažana i decembra 2007 (37,5) i februara 2008 (38,8).

Izbornom kampanjom u aprilu 2008. bio je podignut rang očekivanja, "beli šengen" iz decembra 2009. i "put u Evropu žutom trakom bez zaustavljanja" održavali su polet znatnog segmenta ispitanika. Suočavanje javnog mnjenja s globalnom krizom uočljivo je u istraživanju u maju 2009. kada se, na primer, za trećinu u odnosu na "inauguracioni optimizam" iz 2008, odnosno na 29,6 odsto smanjio broj onih koji su izjavljivali da se nadaju da će biti bolje.

Buđenje u hladnom znoju je uočljivo u sondaži iz aprila 2010. kada je procenat entuzijastičkih odgovora pao na 17,7, a naročito jula 2010. kada se smanjio za dve trećine i pao na 12,6.

Sledećih osamnaest meseci to raspoloženje ►



EGZISTENCIJALNA STREPNJA: Da li će socijalna tematika postati glavno izborno pitanje
Foto: A. Anđić

se malo poboljšavalo i malo kvarilo, ali nije obuhvatalo više od šestine populacije.

Broj pesimista, onih koji su ocenjivali da će stanje biti gore, kretao se obrnuto simetrično – da će za njih naredni period biti gori juna 2008. govorilo je 22,9 odsto anketiranih, a januara 2012. – 46,1 odsto.

Pesimisti, inače, čine 48 odsto glasača SNS-a (pune nazive partija videti u tabeli, prim. red.), 88 odsto SRS, 48 odsto DSS, 50 odsto glasača JS, 50 odsto glasača PUPS, 42 odsto glasača Ljajićevog SDP-a, 44,4 odsto glasača LSV-a.

Zanimljiva je promena raspoloženja grupacije ispitanika koji su ocenjivali da će im biti isto. Najveći broj takvih odgovora pojavljivao se u rezultatima istraživanja oktobra 2009 (55,3), decembra 2009 (51), i jula 2010. godine (42,6), nekako u vreme kada su ovde dopirali repovi kreditne krize i krize evropskog suverenog duga.

Da li te "biće isto" odgovore daje sloj depriviranih, kojima je u bedi sve postalo svejedno, ili sloj bolje situiranih, koji reaguju kao u poljskom vicu: "Dobro, imamo li mi mesa, mleka i hleba?" "Imamo." "Pa zašto ovi ljudi demonstriraju?" "Oni nemaju!"

Đorđe Vukadinović uočava da odgovori "biće isto" pretežno dolaze iz sloja bolje situiranih građana, pretežno glasača proevropskih partija: DS, SPS, SDP. Njihovi odgovori su u kriznim

Za i protiv EU

Na pitanje "Da li podržavate ulazak Srbije u EU?", odgovor "da" daje 46,5 odsto ispitanika, odgovor "ne" 37,9 odsto. Nema stav 15,5 odsto ispitanika. Za ulazak u EU je 91,7 glasača LDP-a, 82,5 odsto glasača DS-a, 69 odsto URS-a (G17), 66,7 odsto LSV-a, 52,2 odsto glasača SPS-a.

Protiv je 85 odsto glasača Šešeljevog SRS-a, 60,5 odsto Koštuničinog DSS-a, 56,2 odsto glasača Nikolićevog SNS-a, po 50 odsto glasača Krkobabićevog PUPS-a i Palminog JS-a.

U toj grupi odgovora najzanimljivija je razlika između broja evroskeptika – radikala i naprednjaka – koji su doskora bili u jednoj partijskoj grupaciji. Nikolić nije svoje biračko telo sasvim preveo u evropske vode, značajan broj njegovih glasača je protiv ulaska u EU za koju se on deklarisao. Nisu rađena dublja istraživanja koja bi pokazala da li ti evroskeptični glasači novog evropejca ne veruju da on to stvarno misli, nisu sigurni šta sami da o tome misle ili prosto ne veruju da je to sada aktuelno. Jedno je izvesno, Nikolić je pretvaranjem radikala u naprednjake, što je u političkoj istoriji Srbije jedno od čuda, u relativno kratkom periodu razmekšao antievropski gard nekada tvrde radikalske antievropske grupacije koja je pošla za njim.

U istraživanju NSPM-a iz novembra 2011. odnos onih koji podržavaju i onih koji osporavaju ulazak Srbije u EU je bio 49:37, a serija sondaža od 2007. naovamo pokazuje da evroentuzijazam konstantno opada. Verovatno se na taj trend opadanja odražava zamor zbog uslovljavanja, odlaganja kandidature, načelnih vremenski nedefinisana obećanja i ohrabrivanja, koje list "Dagens niheter" naziva "širenjem iluzija o proširenju".

U novembarskom istraživanju 2011. s tvrdnjom "Zahteve i uslove EU treba ispunjavati u potpunosti, jer Srbija nema drugu alternativu sem ulaska u EU", u potpunosti se slagalo samo 10,5 odsto, delimično se slagalo 20,5 odsto, delimično se nije slagalo 19,6, a uopšte se nije slagalo 35,3 odsto ispitanika.

Na pitanje "Ko je najodgovorniji za to što Srbija nije dobila status kandidata za EU?", NSPM dobija ovakav odgovor: Vlada Srbije (29,2 odsto odgovora), Nemačka (25,7), EU (25,6), Srbi sa severa Kosova (2,4), nema stav 17,1 odsto ispitanika.

momentima zapravo odslikavali zvaničnu propagandu, koja je govorila da je "situacija pod kontrolom", da vlada ima odgovor i da kriza čak može značiti razvojnu šansu. Taj propagandni talas je inače imao dva cilja – suzbijanje razornog dejstva panike na tržištu novca i učvršćivanje rejtinga vladajuće koalicije.

Ispitanici koje bismo mogli nazvati deklasiranim uglavnom su izjavljivali da će biti gore. Kod radikala pesimisti čine apsolutnu većinu od 80 odsto, a u značajnom broju ih ima među glasačima DSS-a i SNS-a, i, zanimljivo, kod glasača vladajućeg JS-a D. M. Palme.

Stanje u Srbiji u decembarsko-januarskom istraživanju NSPM-a anketirani ocenjuju niskom ocenom 1,87, na skali 1-5 (37,9 odsto ispitanika daje jedinicu, a 46 odsto dvojku). Sopstvenom materijalnom stanju jedinicu daje 22 odsto ispitanika.

NEZAPOSLEN? JA: Na pitanje da li poznaju nekog ko je u prethodnoj godini ostao bez posla, 35 odsto ispitanika navodi nekog iz okruženja, 25 odsto nekog bliskog, a 8,6 odsto navodi – sebe. Iz tog poslednjeg odgovora proizilazi da je u Srbiji izgubilo posao oko 450.000 ljudi, što u poređenju s teško utvrdivim empirijskim podatkom o stvarnom broju otpuštenih s posla ukazuje na to da ispitanici u svojim odgovorima znatno dramatizuju stanje, ili da govore o svom gorkom iskustvu u periodu dužem od jedne godine. U 2011. je prema procenama Saveza samostalnih sindikata posao izgubilo između 100.000 i 150.000 ljudi. Svakako, tome treba dodati i broj onih koji su izgubili posao u sivoj zoni, što niko ne registruje. U prethodne tri godine posao je izgubilo oko 200.000 ljudi. Istraživači kažu da ta dramatizacija ipak nije bez osnove i na svoj način govori o povećanoj kritičnosti i raširenoj egzistencijalnoj strepnji.

Da ne uspeva da zadovolji potrebe vlastitog domaćinstva u hrani izjavljuje 24,9 odsto ispitanika, u grejanju 17,8, u stanovanju 13,20, u obrazovanju 13, u zdravstvu deset odsto.

U tom kontekstu pitanje za 64.000 dolara glasi: kako će se smanjenje optimizma, povećanje razočaranja, porast socijalnog nezadovoljstva i zamor zbog produženih sporova o velikim temama odraziti na izborima i koju vrstu energije će osloboditi. Hoće li razočaranje probuditi u ljudima realističko suočavanje s kriznim stanjem ili pojačati bes?

Ne bi u tom kontekstu trebalo smetnuti s uma da je u poslednjih nekoliko godina u Evropi i u još nekoliko razvijenih zemalja (videti tekst "Vlade na giljotini", "Vreme", br. 1102) vihor

Referendum Srba na severu Kosova

Ukoliko bi uslov za kandidaturu za EU bilo prekidanje podrške Srbima na severu Kosova, da li mislite da bi taj uslov trebalo prihvatiti? "Ne", odgovara 72,3 odsto, "da" kaže 12,10 odsto, nema stav 15,6 odsto ispitanika.

Srbi su 14. i 15. februara održali referendum u četiri opštine na severu Kosova, uprkos protivljenju Beograda i međunarodnih faktora, zbog čega su odnosi vlasti u Beogradu i rukovodstava srpskih opština bili su zategnuti i opterećeni međupartijskim varničenjem.



Pitanje je glasilo: "Da li prihvatate institucije takozvane države Kosovo?" U četiri opštine na severu Kosova, tokom dva dana referenduma, od 35.500 građana sa pravom glasa glasalo je njih 26.725, od toga 26.524 birača su glasala "protiv" prihvatanja kosovskih institucija, a "za" je bilo samo 69. Nevažećih listića je bilo 134. U relativnim iznosima rečeno, glasalo je nešto više od 75 odsto birača, a 99,74 odsto njih ne prihvata kosovske institucije. Članovi referendumske komisije Ljubomir Radović, Ljiljana Ljumović i Dalibor Milunović ocenili su da je izlaznost bila slična onoj iz 2006. godine kada je održan referendum o saglasnosti sa Ustavom Republike Srbije.

U opštini Kosovska Mitrovica na referendumu je glasalo 74,60 odsto od ukupnog broja upisanih birača, u Zvečanu 75 odsto, a u opštini Leposavić, u kojoj je referendum raspisala Skupština opštine uprkos tome što je predsednik opštine Branko Ninić bio protiv, izlaznost je iznosila 70,48 odsto.

Predsednik Srbije Boris Tadić izjavio je da je održavanje referenduma na severu Kosova i Metohije štetno za interese države Srbije, da razume potrebu Srba na severu Kosova i Metohije da iskažu svoju političku volju, ali da ne postoji mogućnost da lokalne samouprave učine više od države u rešavanju problema srpskog stanovništva na Kosovu. Zvanični Beograd je poslednjih meseci bio pod višestrukim pritiskom. U sondaži NSPM-a iz novembra 55 odsto ispitanika izjavljuje da vlada nije ispunila obaveze koje je dala u vezi sa odbranom Kosova, a 25 odsto da Vlada obaveze ispunjava delimično.

Zapad je tražio da Beograd primora Srbe da se pokore vlastima u Prištini, a naročito jak pritisak je dolazio iz Nemačke, čija je kancelarka Angela Merkel rekla da su "institucije na severu Kosova paralelne i da ih treba ukinuti".

Skupština Kosova je usvojila Deklaraciju protiv referenduma Srba na severu Kosova i Metohije. Za tu deklaraciju, kako javlja Glas Amerike, glasali su i srpski poslanici iz Samostalne liberalne stranke Petra Miletića.

Nijedna međunarodna organizacija nije se odazvala pozivu da posmatra referendumski proces.

Evropska komisija smatra da referendum, kao ni barikade, nisu rešenje za "posebnu situaciju" na severu Kosova, saopštila je Maja Kocijančič, portparolka potpredsednice Evropske komisije Ketrin Ešton. Portparol Unmika Olivije Salgado rekao je da referendum neće imati nikakve pravne posledice.

Organizatori izjašnjavanja tvrde da je referendum bio iznuđeno rešenje i tretiraju ga kao još jednu manifestaciju političke volje koju su demonstrirali od avgusta do decembra 2011. na barikadama. Predsednik opštine Kosovska Mitrovica Krstimir Pantić očekuje da posle referenduma "bude manji pritisak međunarodne zajednice na sever Kosova i da međunarodna zajednica počne da menja pristup rešavanju problema kojih ima zaista puno".

Londonski "Ekonomist" ocenjuje da je referendum samo retorička vežba, i ništa više od toga, s obzirom na to da se zna stav Srba prema kosovskim institucijama. List konstatuje da se predsednik Srbije Tadić distancirao od referenduma da bi spasao međunarodnu reputaciju Srbije, ali da su nove nevolje na horizontu, pošto 6. maja treba da se održe i lokalni izbori – ako Srbija dobije EU kandidaturu, po "Ekonomistu", srpski lokalni izbori na Kosovu će možda da budu suspendovani, a ako je ne dobije, "momentum će biti izgubljen".

O separatizmu

Da li u Srbiji postoji realna opasnost od separatizma (daljeg cepanja Srbije)?

Odgovor "da" daje 61 odsto ispitanika (76,5 odsto glasača SNS-a Tomislava Nikolića, 94 odsto glasača SRS-a V. Šešelja, 90,7 odsto glasača DSS-a Vojislava Koštunice, 73,9 glasača SPS-a, 62,5 PUPS-a, 80 odsto JS-a D.M. Palme, i zanimljivo, 65,2 odsto glasača regionalističkog URS-a – G17... Vukadinović odgovor nalazi u činjenici da u URS-u G17 ulazi u niz koalicija s lokalnim liderima koji sa G17 plus ne dele evropske vrednosti.

Da Srbiji dalje cepanje ne preti odgovara 21,4 odsto ispitanika (58,3 odsto glasača LDP-a Č. Jovanovića, 44,4 odsto LSV Nenada Čanka). Nema stav 17,6 odsto.

O prijateljskim i neprijateljskim zemljama

U istraživanju u novembru 2011. na pitanje "Koju zemlju smatrate pretežno prijateljskom, a koju pretežno neprijateljskom?", Rusiju je kao prijateljsku navodilo 83 odsto, Kinu 82,7, Grčku 86,9, Makedoniju 70,8. Najtešnje veze s Rusijom odobrava 62,8 odsto, tome se protivi 19 odsto. Nema stav 18,2 odsto. Vukadinović nalazi podatak da su, sa izuzetkom LDP-a, rusofili brojni među glasačima svih partija, doduše u različitom stepenu: kod SNS-a oni čine 87 odsto birača, kod SRS-a 83, kod DSS-a 79, kod DS-a 56 odsto.

U neprijateljske zemlje anketirani građani ubrajaju NATO (69,4 odsto odgovora), SAD (65,3), Veliku Britaniju (60,2), Hrvatsku (68,2), Nemačku (53,8). "Germanofila" je, po toj anketi, 19,8 odsto.

Najveća podeljenost javnog mnjenja je kod Crne Gore, koju 46,3 odsto ispitanika smatra pretežno prijateljskom, a 31 odsto prijateljskom, i kod Francuske koju 44,1 odsto ispitanika zaokružuje kao pretežno neprijateljsku, a 31,9 kao pretežno prijateljsku. Očigledno je da se u tom ocenjivanju mešaju stara i nova istorijska sećanja i aktuelne političke prilike. Zanimljivo je da se često kod istih ispitanika mešaju ocene o poželjnosti pristupa Evropskoj uniji i ocena njenih važnih članica kao neprijateljskih, po logici: "Ako ne možeš da ih pobediš, pridruži im se."

biračkog nezadovoljstva tokom ekonomske i dužničke krize i zakulisnih bitaka centara finansijske i političke moći oduvao sa scene dvadeset vlada, a da su u sedlu ostale samo tri...

GLAVNA BITKA SNS–DS: Poslednja sondaža NSPM-a ukazuje na to da se u političkom miljeu Srbije održava status kvo, uz moguća iznenađenja: 46 odsto ispitanika nije htelo da odgovori na pitanje da li će izaći na izbore, a od onih koji na to pitanje odgovaraju, 69 odsto njih kaže da će izaći, 12 odsto kaže da neće, a 17 odsto da ne zna.

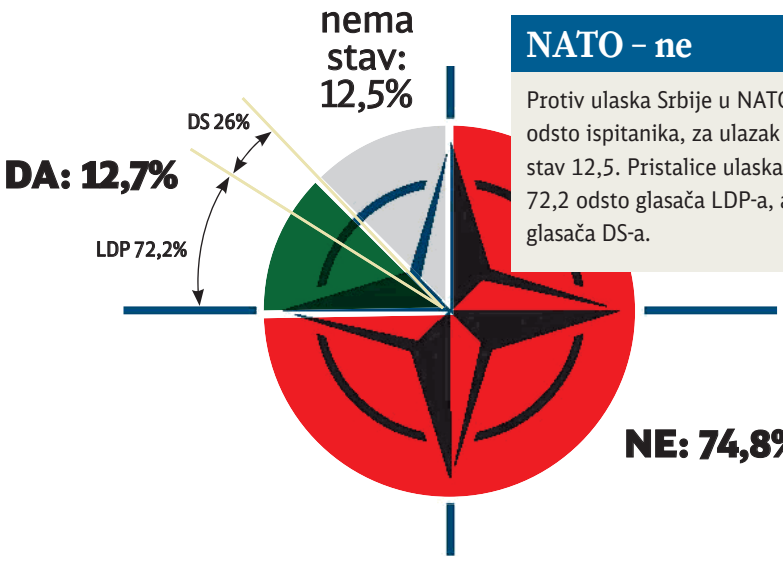
Među onima koju su izborno opredeljeni, glavni izborni takmaci su SNS sa 28,9 odsto i DS sa 25 odsto anketarskih glasova (vidi tabelu).

Oko te dve partije se koncentriše više od polovine biračkog tela. U istraživanju iz novembra 2011. odnos SNS–DS je bio 29:24, dakle, ostao je manje-više isti. U poslednjih pet sondaža NSPM od juna 2011. do januara 2012. broj onih koji su se deklarisali za SNS je varirao između 28,5 (jun 2011) i 32,2 odsto (avgust).

Broj glasača DS-a između 24,1 (novembar) i 30 (avgust 2011). Izgleda da se na startu okupljaju dve biračke vojske slične veličine: kao najomiljenijeg političara (tvrdi glasači?) Tomislava Nikolića zaokružuje 18,8 odsto anketiranih, a Borisa Tadića 18,2.

Sa ovakvim rezultatom, uz zadržavanje sadašnje koalicije, DS će verovatno imati šansu ponovo formira vladu, pošto bi SNS koja ima manji koalicioni manevarski prostor morala da ostvari veću razliku od sadašnje da bi izborila više od Pirove pobede.

U slučaju da se izbori budu rešavali kroz dilemu "Toma ili Boris", na potencijalnu prednost DS-a ukazuje odgovor na pitanje: "Ako bi se u drugom krugu predsedničkih izbora našli sledeći kandidati, kako biste se opredelili? Rezultat: Boris Tadić (40,9), Tomislav Nikolić (33,4). Ne zna 26,7 odsto."



NATO – ne

Protiv ulaska Srbije u NATO je 74,8 odsto ispitanika, za ulazak 12,7, nema stav 12,5. Pristalice ulaska u NATO čini 72,2 odsto glasača LDP-a, a 26 odsto glasača DS-a.

U prošlom periodu Dačićev SPS je beležio konstantan postepen rast – sa 6,4 na 11,2. Međutim, izgleda da je taj SPS-ov rast ostvaren na račun koalicionih partnera PUPS-a i JS-a...

IMA LI MESTA ZA NOVU PARTIJU: Jedna škola mišljenja među istraživačima javnog mnjenja smatra da isforsirano simuliranje izborne situacije u anketama može da prevari, jer je odranije poznato da petina birača izbornu odluku donosi u poslednja 24 sata, ili na samom biračkom mestu, a da se u anketama od ispitanika traži da "glasaju" u trenutku kada se ne zna tačno ni ko će izaći na izbore, ni ko će s kim biti u koaliciji – kojih će sigurno biti s obzirom na to da se po ovoj sondaži oko 15 odsto glasova rasipa na partije ispod cenzusa (vidi tabelu). Stoga se takve sondaže mogu čitati samo jedna od indikacija o mogućem izbornom opredeljenju.

U istraživanju NSPM-a se pojavljuju dva podatka iza kojih vreba iznenađenje: podatak da je partijski opredeljeno 54 odsto biračkog tela, s druge strane, da i tu opredeljenost zamagljuje podatak da 49,9 odsto ispitanika izjavljuje da postoji prostor za novu političku partiju.

Zanimljivo je da je to priželjkivanje nove partije uočljivije kod glasača opozicionih partija – tako govori 62,9 odsto glasača Šešeljevog SRS-a, 65 odsto Koštuničinog DSS-a, 75 odsto glasača PUPS-a, 55 odsto glasača SPS-a i 55 odsto glasača Čankovog LSV-a. Za novu pariju nema prostora, kaže 44 odsto glasača DS-a, 34 odsto glasača SNS-a, 47 odsto glasača LDP-a...

U Srbiji prilike su tak'e: ljute se na vladu, a grde opoziciju. ◂

Milan Milošević

Srpski pokret obnove, skretanja

U potrazi za kapom



RAZLAZ: Srđan Srećković i Vuk Drašković Foto: Tanjug

Računica Vuka Draškovića, koliko god izgledala kao "salto mortale prvog Ravnogorca" zbog bekstva pod kišobran Čede Jovanovića, u stvari je potpuno logična za čoveka koji je za veliku većinu Srbije i dalje isto što i SPO

SUKOB INTERESA I borba za opstanak. Tako bi se, najkraće, mogao definisati poslednji raskol u SPO-u. Zbog raskida Vuka Draškovića sa doskorašnjim potpredsednikom SPO-a Srđanom Srećkovićem, inače ministrom vera i dijaspore, vladajuća koalicija trenutno nema većinu u Skupštini. Uslov Vuka Draškovića za povratak u parlament je smena ministra Srećkovića i Sanje Čeković, državne sekretarke u Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu (takođe potpredsednice SPO) sa državnih funkcija, budući da su isključeni iz stranke koja ih je na ta mesta i predložila. Demokrate pak ne daju Srećkovića i Čekovićku, jer su se ovi jasno i glasno i "vrlo principijelno" ogradili od Vukove "nove avanture" sa Čedomirom Jovanovićem u "Preokretu" i založili za državnu politiku. Tako je jedan unutarstranački sukob, kako ga demokrate i dalje definišu, ponovo postao predizborno varničenje na relaciji DS–LDP, koji bi, sutra, posle izbora mogli biti i koalicioni partneri.

Vlada je pala i nije pala. Kako se uzme. Pala je jer nema većinu u Skupštini. Nije pala jer u vladajućoj koaliciji ipak postoji prećutna saglasnost da je kakva-takva vlada "zgodan poligon za kapitalizaciju prednosti i maratonska uveravanja o principijelnosti", kaže za "Vreme" politikolog dr Zoran Stojiljković.

Računica Vuka Draškovića, koliko god izgledala kao "salto mortale prvog Ravnogorca", zbog bekstva pod kišobran Čede Jovanovića u "zagrljaju s generalom Ozne Jovom Kapičićem", u stvari je potpuno logična za čoveka koji je i dalje za veliku većinu Srbije – isto što i SPO. Srđan Srećković i Sanja Čeković, najnoviji "otpadnici" iz Draškovićeve stranke, mogu koliko hoće da naprežu vratne žile ne bi li objasnili kako žele da sačuvaju "izvorni SPO" od samovolje onog koji ga je napravio. Svi pčinjski i timočki SPO okruzi i ostali ravnogorski pokreti u Srbiji da se skupe i kažu da je Vuk izdao Dražu, četnike i Kosovo, ipak, zaboravljaju da su rejtinzi, ne samo stranaka nego i ličnosti koje ih predstavljaju – neumoljivi. Poslednjih meseci, od oktobra do sada, beleži se pad SPO-a. Prema istraživanju NSPM-a, u oktobru je SPO imao podršku 1,5 odsto birača Srbije, u novembru 1,1 odsto glasova, a u decembarsko-januarskom istraživanju 0,9 odsto. Golim okom bi se reklo da je to danak "preokretanju" .

Međutim, iako se to nikako ne može dopasti osnivačima frakcije Izvorni SPO, koja bi trebalo da okupi sve od Vuka odbegle espeovce, Drašković je i pored svog novog "preokretanja" koje mu se u javnosti toliko zamera poslednjih meseci – prilično stabilan. U njega, bar zasad, veruje od 0,8 do 1,4 odsto birača, kako danas sa Preokretom tako i 2009, kad je bio u ljubavi sa Borisom Tadićem.

Drašković je morao da nađe rešenje i za sebe i za SPO. Nešto zbog "strateškog razlaza sa DS-om", negde posle "balvana na Severu Kosova", kako reče, i posete Angele Merkel Tadiću, u septembru prošle godine, a malo više zbog najava demokrata da će se, kako znaju, osloboditi malih stranaka pred izbore 2012. Nedavno je i Nada Kolundžija, šefica ZES-a u Skupštini, otvoreno kazala da je "logično da nestanu veliki predizborni savezi sa ogromnim brojem stranaka koje kasnije participiraju u vladi".

I šta da radi Drašković, nego da traži novu "kapu"? U perspektivi je to manje zlo po SPO, kaže u razgovoru za "Vreme" jedan od Draškovićevih "vernika", "nego ono kada smo sa Vojom Mihailovićem izašli na izbore 2000. Taj odlazak u četnike '45. stranka i danas plaća. DS bi nas otpisao pred izbore, sa LDP-om, u nekoj novoj postizbornoj koaliciji, imamo šansu".

Ili, kako bi rekao profesor Stojiljković: "U Srbiji se više niko ko može da garantuje dvadeset do trideset hiljada glasova ne zanemaruje, pa tako ni Drašković kao guru svojih 50.000 do 100.000 pristalica. Dosad su takve stranke uključivane sa nekoliko poslaničkih i ponekim ministarskim mestom. Sada kada je najavljeno da takvih aranžmana više neće biti, sledi reakcija: 'Smatrate me sigurnim igračem plus mi obarate cenu, onda ja mogu da vam pokažem da mogu da zaigram i u drugom timu'. I to je ova priča sa Preokretom."

Ali i Srećković i Čeković su učinili ono što im je najprofitabilnije u ovom smutnom predizbornom trenutku. Za razliku od nekih drugih visokih stranačkih funkcionera, koji bi ličnim rejtinzima uskoro mogli da dahću za vrat svojim stranačkim liderima, ovo dvoje Vukovih "otpadnika" bar u dostupnim istraživanjima – ne postoje. "SPO kao mala stranka i nije dobio neko zgodno ministarstvo za samopromociju, ali ima i do same ličnosti", priznaje funkcioner iz vladajuće koalicije, koji je priličan skeptik po pitanju "frakcionaštva" i ne veruje da će Srećković učiniti "bogzna šta" u tako kratkom periodu pred izbore, mada je, kaže, čuo da su članovi SPO-a po okruzima izuzetno nezadovoljni Draškovićevom stranačkom politikom.

"Ne sumnjam u nezadovoljstvo članstva, ta borba za očuvanje autentičnosti stranke nije bez osnova", kaže dr Stojiljković, "ali da je ta priča bila aktuelna, nešto bismo o njoj, kad su u pitanju Srećković i gospođa Čeković, i ranije čuli. Iza ovog sukoba stoji perosnalno-političko-interesni sukob unutar SPO-a, a programske razlike su nešto što je dodato naknadno da svako ojača svoju poziciju."

Šta je računica Srećkovića i Sanje Čeković? Ako od Izvornog SPO-a ne bude ništa, mada je Srećković uveren u odličan tajming "za pozicioniranje pred izbore" ostaje im da se negde udome. "Nešto će svakako da dobiju. Ostaće u političkoj orbiti na ovaj ili onaj način, sada skreću pažnju na sebe, to im je bolja varijanta od nikakve jer da to nisu učinili, oni bi trajali, uz svu upornost, koliko i ova vlada. Ovako podižu sebi cenu i otvaraju kakvutakvu političku budućnost", zaključuje dr Stojiljković.

Kako bilo, s kapom ili bez kape, izvori presušuju. ◂

Zora Drčelić

Intervju: **Jadranka Jelinčić, direktorka Fonda za otvoreno društvo**

Nije bitno šta smo namer



ravali, već šta smo postigli



“Fond je uvek insistirao na tome da se politike, bilo da se radi o reformi obrazovanja ili reformi pravosuđa ili krivičnog zakonodavstva, grade saglasno okolnostima koje postoje u Srbiji. To zahteva veće znanje, veći napor i veće kapacitete, ali se ispostavilo da prepisivanje ne donosi dobre rezultate. Očigledno je da smo neke lekcije morali da ponovimo nekoliko puta. U svakom slučaju sve ovo vreme Fond je smatrao da ti procesi moraju da budu samereni prilikama”

Fond za otvoreno društvo prva je fondacija osnovana u Jugoslaviji, odnosno Srbiji, sa ciljem da pomogne jačanje kapaciteta u vremenu tranzicije od komunizma ka demokratskom društvu. Osnovan svega nedelju dana pred početak prvih sukoba u Sloveniji, nakon godinu dana pregovora sa Saveznim izvršnim većem SFRJ, Fond je počeo rad sa ciljevima i ambicijama znatno drugačijim od onih koje su kasnije uslovile političke i društvene prilike. Od tada do danas, Fond za otvoreno društvo uložio je u razvoj civilnog društva 200 miliona dolara. Ova sredstva upotrebljena su za pomoć nezavisnim medijima, nevladinim organizacijama, pojedincima i stručnjacima koji su u različitim oblastima radili na saniranju štete nastale tokom i nakon ratova u bivšoj Jugoslaviji, a potom izgradnji i jačanju demokratije u postmiloševićevskoj eri. Prema rečima Jadranke Jelinčić, direktorke Fonda za otvoreno društvo, glavni zadaci Fonda menjali su se tokom dve decenije njegovog postojanja, saglasno okolnostima i potrebama društva. Međutim, ono što je uvek ostajalo isto i činilo zajedničku nit svim pojedinačnim ciljevima, bilo je pomaganje ljudima, bilo kao pojedincima, bilo kao okupljenima u organizacijama i institucijama, na izgradnji demokratskog poretka i formiranju otvorenog društva.

“VREME”: Kako biste opisali prve dve decenije rada Fonda za otvoreno društvo?

JADRANKA JELINČIĆ: Prvih deset godina je bilo vreme borbe sa humanitarnom krizom i vreme izgradnje građanskih institucija, kao što su nevladine organizacije, širenje pojma nezavisnih medija... Dakle, tada je Fond došao na jednu čistinu i prazninu koja je počela da se puni pre svega problemima vezanim za humanitarna pitana, jer je u zemlji počeo rat. To nije bila primarna vizija Fonda, ali jedna ovakva institucija svakako nije mogla ostati nema i neosetljiva na taj veliki problem. On je bio i materijalni i socijalni problem.

Drugi aspekt našeg delovanja bio je gradnja institucija demokratskog društva i tu se zaista misli na društvo, a ne na državu, na ono što uključuje civilno društvo, nevladine organizacije, koalicije nevladinih organizacija, nezavisne medije, sindikate... Posle 2000. godine, Fond se okrenuo izgradnji funkcionalne demokratske države. To ne znači da je pomagao državne institucije kao takve, nego sve one koji su zapravo doprinosili da se donesu demokratske, reformske politike, politike koje su razvijane kroz javni konsultativni proces, uz učešće građana u meri u kojoj je to bilo moguće. To su bile aktivnosti koje su se ticale nadzora ili monitoringa rada i sprovođenja tih novih politika i novih državnih institucija. Mislim da su to dve vododelnice u ove dve decenije rada Fonda, ali postoji još jedna: Fond je pre svega doprineo da pojedinci mogu da upotrebe svoje kreativne sposobnosti da bi se bavili pitanjima društvenog razvoja. Dakle, nijednog trenutka nismo zaboravili pojedince, bilo da su oni profesionalci, bilo da imaju nekakav drugi identitet. ►

Fond je osnovan svega sedam dana uoči izbijanja sukoba u Sloveniji. Kako je to izgledalo tada?

Tada smo verovali da će proces tranzicije početi odmah nakon prvih višestranačkih izbora, pa je Fond osnovan sa idejom da ljudima, pojedincima koji će taj proces izneti, pomogne da steknu nova znanja kako bi tranzicija bila brža i delotvornija. Fond za otvoreno društvo napravljen je na fonu optimizma da će Jugoslavija kao celina proći kroz reformu lako i da je jedino potrebno ojačati kapacitete ljudi koji će izneti promenu. Nažalost, ta procena se pokazala kao netačna. Naravno, proces pregovaranja o otvaranju Fonda trajao je oko godinu dana, pa je i to jedan od razloga koji objašnjava zašto je Fond počeo postojanje sa tako uskim mandatom.

Šta su najveći izazovi i teškoće tokom prvih deset godina, pre petooktobarskih promena?

Rekla bih da je svih 20 godina bilo jako izazovno i da su to bili zaista novi, do tada nepoznati izazovi koji su zahtevali sticanje novih znanja i veština u novim okolnostima. A one su tokom devedesetih bile negativne i neprijateljske, dok nam se posle 2000. činilo da su demokratske, okrenute implementaciji demokratskih vrednosti. Izazovi postoje otkad postoji Fond, koji je zapravo samo vodio računa da kroz dijalog sa građanima Srbije utvrdi koji su to najveći izazovi i kojima se najpre treba baviti da bismo omogućili proces otvaranja i demokratizacije društva, poštovanje ljudskih prava i na kraju krajeva, da bismo omogućili demokratsku promenu i ušli u proces transformacije države i društva.

Rad Fonda je nakratko prekinut 1996. godine. Šta se dogodilo?

U to vreme, bili smo jedina institucija koja je radila u zemlji, drugi donatori su imali kancelarije van Srbije. Fond je zabranjen iz takozvanih pravnih razloga, a zapravo je Miloševićev režim u tom trenutku procenio da ga jedna takva institucija ugrožava. Zaista, te 1996. godine režim je toliko oslabio, što smo videli i kasnije iste godine sa pokušajem lažiranja rezultata lokalnih izbora i svime što se dogodilo kasnije te godine i početkom sledeće. To je bio pokušaj režima da eliminiše jedan stub i oslonac građanskog društva. Međutim, posle dva ili tri meseca Fond je ponovo otvoren, zato što režimu koji je želeo da se predstavi kao čuvar mirovnog procesa i Dejtonskog sporazuma, nije odgovaralo da stekne imidž nekoga ko je netolerantan prema ljudskim pravima, slobodi medija, demokratskim procesima, principu vladavine prava, što su ciljevi koje je Fond podržavao.

Stigma koja je oko fondacija i nevladinih organizacija napravljena tada, čini se da živi i danas. Koliko je ona realno ometala ili ometa rad Fonda?

Ta stigma postoji i ona ne radi u našu korist, ali ne bih rekla da je ona bila faktor koji je bitno ometao Fond u njegovim namerama, partnerstvima i odnosima sa onim delom demokratske javnosti i demokratskih aktera, od nevladinog sektora do univerziteta, koji je zapravo radio na promenama. Etiketiranje te vrste je jedan način komunikacije u javnom prostoru Srbije čak i danas, tako da se mi zapravo još uvek nismo naučili demokratskom dijalogu i obrazlaganju stavova prema instituciji i pojedincu, već smo skloni da ih napadamo i etiketiramo i da ne nudimo nikakve argumente. Tako nešto nije ambijent koji radi u našu korist, ali svakako nije ometajući faktor za ostvarenje ciljeva.

> **“Etiketiranje je jedan način komunikacije u javnom prostoru Srbije čak i danas, tako da se mi zapravo još uvek nismo naučili demokratskom dijalogu i obrazlaganju stavova prema instituciji i pojedincu, već smo skloni da ih napadamo i etiketiramo i da ne nudimo nikakve argumente”**

Postoji teza da su delom i ljudi iz civilnog sektora odgovorni za tu stigmu, jer su prihvatili takav narativ i u šali za sebe govorili da su strani plaćenici. Mislite li da za otklon dela javnosti spram civilnog sektora postoji ta vrsta odgovornosti u samom sektoru?

Ukoliko pratite debatu na javnoj sceni u Srbiji, ispada da ovde nije problem u tome što se novac, odnosno donacije dobijaju iz inostranstva, nego je problem o kom inostranstvu i kojim izvorima je reč. Primanje novca od stranih donatora samo po sebi nikoga ne dovodi u položaj sumnje. Zaista je bitno za šta se taj novac dobija, za šta se koristi, da li se koristi na transparentan način, i da li se koristi za ostvarivanje legitimnih ciljeva i da li je to javnosti potpuno jasno. Inače, u Srbiji zaista u poslednjih 20 godina nije problem odakle novac dolazi, već izgleda da jedni drugima prebacujemo iz kojih izvora u inostranstvu on dolazi.

Koje su ključne promene za rad Fonda nastale nakon 5. oktobra?

Do 2000. godine pomagali smo onima koji su nastojali da objasne da ratovi koji su vođeni nisu vođeni u korist društva, nego u korist preraspodele bogatstva među onima koji su imali poluge vlasti i ekonomske moći u rukama. Ako taj period nazovemo periodom dekonstruisanja i hvatanja u koštac sa dekonstruisanim fenomenima, onda je period posle 2000. godine faza podrške konstruisanju demokratskog društva i demokratskih institucija i pokušaja da država postane opšte dobro, da u jednakoj meri opslužuje interese svih građana, da poštuje različitosti među njima i da ne pravi diskriminaciju. Taj drugi period je faza u kojoj se Fond bavio postavljanjem osnova za nove politike i nove pristupe, brži razvoj društva i funkcionalno povezivanje raznih delova društva koji bi rezultirali vladavinom prava, demokratijom i učešćem građana. Mislim da aktivnosti i projekti koje je Fond podržavao jesu doprinosili tome, od donošenja efektivnih politika i zakona u borbi protiv korupcije, a pošto su doneti da se podrže svi oni koji nadgledaju da li se te politike sprovode, kao što je recimo Koalicija za nadzor javnih finansija, dakle to su te tipične aktivnosti koje Fond u drugoj polovini svog postojanja razvija. Isto tako, one vrednosti koje Fond pokušava da promoviše, da se politike utvrđuju na osnovu činjenica, a ne osećanja, da one budu srazmerne potrebama razvoja ovog društva, da se odvijaju u korist svih građana Srbije, a ne samo pojedinih delova ili elita. Zato se bavimo ujednačavanjem ekonomskog razvoja na celoj teritoriji zemlje. Bavimo se i dajemo podršku donošenju antidiskriminacionog zakonodavstva. Dajemo podršku tome da država postane servis građana i zato veliku količinu novca usmeravamo ka onome što se zove transparentnost, javnost i odgovornost. Ako danas pogledate civilno društvo, pri čemu ne mislim samo na nevladine organizacije, već i na one profesionalne, kao što su udruženja advokata, sudija, tužilaca i druga profesionalna društva, pokušavali

smo da institucije stavimo u službu svih građana. Naravno, to teče u ambijentu kakav jeste.

Ko su danas neprijatelji otvorenog društva?

Neprijatelja otvorenog društva je mnogo, od neformalnih centara moći, bilo ekonomskih ili političkih, njihovih neformalnih savezništava koja se nalaze van institucija i koje je teško locirati i identifikovati, do onih koji pokušavaju da sve to ne dospe do javnosti pa rade na zatvaranju javnog prostora, odnosno medija. Drugo, ti neprijatelji se menjaju tokom godina, a menjaju i oblike svog delovanja, u zavisnosti od toga kako se menja ukupni ambijent. Tako da u suštini, proces otvaranja društva jeste proces koji ima svoje kratkoročne ciljeve da bi se u datim okolnostima radilo na popravljanju situacije, otvaranju društva i rada na tome da javni prostor bude opšte dobro dostupno svima. Svaka nova faza u razvoju zahteva nove napore. Kada pogledate period posle 2000. videćete da u tom razvoju ima nekoliko faza. Najmanje dve godine su protekle u utvrđivanju zatečenog stanja i identifikovanju gde se nalazimo ekonomski i politički. Posle toga, trebalo je graditi nove politike i često smo bili bombardovani idejama da te politike treba prepisivati od drugih. Kad god je to rađeno, politike nisu davale rezultate. Fond je uvek insistirao na tome da se politike, bilo da se radi o reformi obrazovanja ili reformi pravosuđa ili krivičnog zakonodavstva, grade saglasno okolnostima koje postoje u Srbiji. To zahteva veće znanje, veći napor i veće kapacitete, ali se ispostavilo da prepisivanje ne donosi dobre rezultate. Očigledno je da smo neke lekcije morali da ponovimo nekoliko puta. U svakom slučaju sve ovo vreme Fond je smatrao da ti procesi moraju da budu samereni prilikama u Srbiji, a da ne budu puko prepisivanje i puka harmonizacija, bilo da se radi o takozvanim evropskim standardima ili o standardima demokratskog društva. Standard je zapravo minimalni zahtev, a kako ćete ga vi sprovesti u datim okolnostima i da li ćete biti efikasni u tome zavisi od toga u kojoj meri poznajete sopstveno društvo i uspevate da delujete u odnosu na njega. Zato Fond možda i nije uvek u potpunom saglasju sa drugim donatorima i drugim akterima, ali i to je deo demokratskog dijaloga.

Kada govorimo o otvaranju društva, iz ovoga što kažete vidi se da je na jačanju kapaciteta ovog društva urađeno mnogo i da je ono danas ipak mnogo bolje nego što je bilo 2000. godine. Da li to ostaje prikriveno jer sebi ne odajemo dovoljno priznanja za to ili je reč o nečemu drugom?



“Fond neće biti jedan od promotera ideje da se stalnim menjanjem politika i stalnim menjanjem zakona situacija može unaprediti. Potpuno smo uvereni da zapravo samo efektivna primena može da doprinese onim promenama od kojih će svaki građanin stvarno imati koristi”

Za ovih deset godina, raširena je svest o nužnosti reforme, brojne politike i zakonodavstvo su promenjeni. Međutim, često, te promene nisu nastale zbog toga što smo razumeli zašto su nam potrebne, već zato što smo mislili ili nam je neko rekao da nam trebaju. Mislim da je to ključni problem. Ono što je najbitnije jeste da ako danas čitate usvojene zakone i usvojene politike, pojedinačno ćete moći da se složite da su unapređeni i da su u skladu sa principima demokratije i vladavine prava. Ali, kao i u svemu, nije bitno šta smo nameravali, nego šta smo dostigli. Dakle, Srbija je bitno podbacila, bilo da govorimo o nacionalnim institucijama ili o lokalnoj samoupravi, u efikasnom sprovođenju tih politika, a treba imati u vidu i količinu novca iz budžeta koja je potrošena za to, a ona je manje efikasno potrošena nego što je mogla da bude. Mislim da ključ budućeg razvoja Srbije definitivno nisu nove politike ili nova zakonodavstva i stalno insistiranje na novim zakonima kao da će oni sami po sebi nešto rešiti. Ključ razvoja su efektivno i efikasno sprovođenje zakona u politiku. Ukoliko državne institucije to ne mogu da urade, onda treba graditi njihove kapacitete, a ako neće to da urade, onda nosioce funkcija treba pozivati na odgovornost. To je prosto osnovni princip demokratskog društva.

Kako će u budućnosti izgledati rad Fonda i koji su planovi za budućnost?

Često nas pitaju da li će se Fond povući. Fond će definitivno nastaviti da funkcioniše. Pre svega, u njegovom fokusu će biti one akcije i aktivnosti nosilaca javne vlasti, bilo da je reč o nezavisnim telima, parlamentu ili vladi ili se radi o udruženjima građana i nejavnim institucijama, da one politike koje nisu usklađene sa realnim potrebama to budu. Da budu realno planirane i naročito će pomagati one koji insistiraju na efektivnom sprovođenju onoga što je doneto, jer nekada je manje više. Bolje je promeniti manji broj zakona i njih zaista primeniti, ostvariti ciljeve zbog kojih je to zakonodavstvo menjano, a ono je menjano ne zbog toga da bi se ubrzao proces pridruživanja Evropskoj uniji ili nečeg sličnog, već da bi se rešili unutrašnji problemi ovog društva, a tek sekundarno oni imaju značaj u širim međunarodnim kontekstima. Fond neće biti jedan od promotera ideje da se stalnim menjanjem politika i stalnim menjanjem zakona situacija može unaprediti. Potpuno smo uvereni da zapravo samo efektivna primena može da doprinese onim promenama od kojih će svaki građanin stvarno imati koristi.

Ali, izgleda da ni kod političkih elita nema svesti o suštini promena. Poslanici koji glasaju za određene zakone svoje glasove objašnjavaju kao nužnost u procesu evrointegracija, a ne kao nešto što je potrebno zbog unutrašnje promene.

To je problem kapaciteta i on govori da političke stranke nisu na visini svog zadatka, da članovi stranaka nisu na visini zadatka. Ovo je jedna primedba koja treba da koristi političkim strankama kada razmišljaju o tome koga će imenovati u vladu, upravne odbore i parlament. Isto tako, ponekad je itekako jasno onima koji su u poziciji da donose odluke kako i zašto nešto treba uraditi. Ali, jednom drugom politikantskom kalkulacijom, znaju da to ne bi išlo u korist zadržavanju određenih monopolskih položaja, ostvarivanju užih partijskih ili ličnih interesa, pa sve dok mogu, dok ih građani zaista ne pozovu na odgovornost, bilo putem izbora ili putem drugih oblika javne kontrole, oni ostaju pri ostvarivanju svojih užih ciljeva. Ne radi se samo o neznanju, radi se i o pokušaju da se određeni položaji i određene institucije zloupotrebljavaju. ◂

Jovana Gligorijević

BRITISH COUNCIL

CHELTENHAMFESTIVALS

PTC

FameLab

TALKINGSCIENCE

DA LI SI SPREMAN DA PREDSTAVLJAŠ SRBIJU NA TAKMIČENJU U VELIKOJ BRITANIJI?

UKLJUČI SE U LABORATORIJU SLAVNIH 2012

Više informacija o takmičenju i prijavljivanje za Info dan na:
www.britishcouncil.rs/famelab

Info dan petak, 24. februar od 15h u Centru za promociju nauke
Ako želiš da saznaš više o takmičenju i mogućnostima koje ti "Laboratorija slavnih" pruža u svetu nauke, dođi na Info dan i lično se upoznaj sa nekadašnjim finalistima, kao i predstavnicima British Council-a, RTS-a i Centra za promociju nauke.

POKAŽI SVIMA!
KOLIKO SI LUD ZA NAUKOM

PRIJAVI SE DO 7. MARTA

Imaš između 18 i 35 godina

Studiraš ili radiš u oblasti prirodnih ili tehničkih nauka

Imaš ideju kako da u 3 minuta objasniš naučni koncept po svom izboru

Prijavi se na međunarodno takmičenje za najbolje komunikatore nauke koje su podržali CERN i NASA

NAGRADE

Prvo mesto: 80 000 din i putovanje u Veliku Britaniju na Festival nauke u Čeltnemu gde ćeš predstavljati Srbiju na međunarodnom takmičenju FameLab International 2012

Drugo mesto: 60 000 din

Treće mesto: 40 000 din

Nagrada publike: 20 000 din

Svi finalisti osvajaju besplatni trodnevni master klas u oblasti komunikacije nauke koji će voditi britanski medijski trener

7. mart	rok za prijavljivanje
17. mart	audicija u Beogradu
23-25. mart	master klas na Jastrepcu za finaliste
31. mart	nacionalno finale
16. jun	međunarodno FameLab finale

Sofi i Srđan, bele ruže budućnosti

Srpskoj tradiciji poslednje decenije dvadesetog veka pripadaju i Ratko Mladić i Srđan Aleksić. Odlikovavši Srđana Aleksića istovremeno sa Akcionim timom za lociranje i hapšenje haških begunaca, Boris Tadić je pokazao koju tradiciju Srbija treba da bira

Piše: Muharem Bazdulj

Boris Tadić, predsjednik Republike Srbije, nije ni simbolički ni u bilo kojem drugom smislu mogao bolje i adekvatnije obilježiti posljednji Dan državnosti unutar svog aktuelnog predsjedničkog mandata, nego učinivši upravo ono što je i učinio: odlikujući Srđana Aleksića (posthumno) te Akcioni tim za lociranje i hapšenje haških bjegunaca (Novak Đoković i svi ostali odlikovani u ovom su slučaju, ipak, u drugom planu).

Citirana je već na ovom mjestu ona lapidarna i brutalno istinita dijagnoza Borisa Budena: "Deset godina ratovanja nikome nije donijelo ništa, osim gubitaka. Ni jednoga heroja nisu naši ratovi ostavili iza sebe. Samo zločince, njihove žrtve, šačicu ratnih profitera i široke mase gubitnika." Bilo bi ovdje ipak mjesta za fusnotu. Srđan Aleksić je heroj. Koliko god pojedinim simplifikatorima bile drage analogije između Miloševićeve Srbije i Trećeg Rajha, one nisu ispravne i precizne. To, međutim, ne znači da upravo baština Srđana Aleksića nije ključna i najvažnija baština na kojoj današnja Srbija (i ne samo Srbija) treba temeljiti svoju budućnost, na način na koji je Njemačka, u jednom trenutku, odlučila da svoju budućnost temelji na baštini Sofi Šol. Ako čuvenu Habermasovu tezu o "izboru tradicije" parafraziramo i primijenimo isključivo na epohu Drugog svjetskog rata, možemo kazati da njemačkoj tradiciji pripadaju i Adolf Hitler i Sofi Šol, a da je Njemačka u jednom trenutku za svoju tradiciju izabrala ono što simbolizira Sofi Šol. Djevojka koja je bila članica tajnog protunacističkog nenasilnog pokreta otpora Bijela ruža (Die Weisse Rose), pogubljena je nepuna tri mjeseca prije svog dvadeset i drugog rođendana (bio je 22. februar 1943. godine). Sofi, njen brat Hans i nekoliko njihovih drugova iz udruženja Bijela ruža dijelili su letke kojima pozivaju Nijemce na pasivni otpor nacistima. Nakon što su uhapšeni, njoj je ponuđen izbor koji njen brat nije imao: ako se javno pokaje, nacisti je neće pogubiti. Sofi Šol je odbila da se javno pokaje i ubili su je. U vrijeme kad su zločini činjeni ili sa masovnim odobravanjem ili sa, u najmanju ruku, prešutnim konsenzusom, Sofi Šol je pokazala da izbor ipak postoji. Ona je platila cijenu za svoj izbor, cijenu koju milioni strašljivaca i oportunista nikad ne bi bili spremni platiti, ali upravo zahvaljujući njenom izboru, potomci strašljivaca i oportunista, kao i potomci zločinaca uostalom, mogli su utemeljiti Njemačku u svemu različitu od one Hitlerove.



MERA POŠTOVANJA: Srđanov otac Rade Aleksić prima orden od B. Tadića

Foto: Fonet

Srpskoj tradiciji posljednje decenije dvadesetog vijeka pripadaju i Ratko Mladić i Srđan Aleksić. Odlikovavši Srđana Aleksića istovremeno sa Akcionim timom za lociranje i hapšenje haških bjegunaca, Boris Tadić je pokazao koju tradiciju Srbija treba da bira. Ipak, vijest o ordenu za Srđana Aleksića nije svugdje dočekana sa odobravanjem. Za neke, poput pojedinih sarajevskih portaldžijskih umnika i moralnih vertikala, orden je stigao prekasno, za neke pak, poput Žarka Koraća – prerano ("Medalja Srđanu Aleksiću je trebalo da se dodeli onda kada Srbija većinski bude smatrala da on zaista jeste heroj. Nisam sasvim siguran da većinska Srbija danas misli da je to bio herojski čin", izjavio je Korać za Radio Slobodna Evropa). Upravo je u svjetlu takvih kritika značajno istaknuti kako su istovremeno odlikovani Srđan Aleksić i Akcioni tim za lociranje i hapšenje haških bjegunaca (prije svih, naravno, Radovana Karadžića i Ratka Mladića). Sa Mladićem na slobodi, Tadić ne bi imao moralno pravo odlikovati Srđana Aleksića. Taj čin ima smisla tek sad, na prvi Dan državnosti Srbije nakon Mladićevog hapšenja.

Ime Sofi Šol nije ni u Njemačkoj bilo opštepoznato sve do sedamdesetih godina prošlog vijeka. Bilo je, dakle, prošlo već trideset godina od njene smrti. U ostatku svijeta, ono nije postalo opštepoznato ni do danas, makar je film iz 2005. godine to donekle promijenio. Ipak, Klajv Džejms dobro primjećuje da je Sofi Šol mnogo manje poznata od Ane Frank, a da bi svijet bio mnogo bolje mjesto da su odmah nakon Drugog svjetskog rata lik i djelo Sofi Šol postali primjer i uzor za pamćenje na cijeloj planeti. Ako postoji zalog ikakve normalne budućnosti na krvavim ostacima Jugoslavije, on je u baštini Srđana Aleksića, u tome da ona bude i ostane primjer i uzor. Sofi Šol je smaknuta u zimu 1943. godine, Srđan Aleksić je ubijen u zimu 1993, tačno pedeset godina kasnije. Danas je u Njemačkoj mnogo škola te još više ulica i trgova koji nose ime Sofi Šol. U Novom Sadu, Pančevu i Sarajevu, ulice i prolazi nose ime Srđana Aleksića, kao i kompleks sportskih terena u njegovom rodnom Trebinju te jedna bosanskohercegovačka novinarska nagrada. Priča o Srđanu Aleksiću bila je i nadahnuće za film Srdana Golubovića Krugovi. Devetnaest godina je prošlo od herojskog čina Srđana Aleksića i od njegove smrti. Nemoguće je proreći kakva budućnost stoji pred širim zavičajem Srđana Aleksića, ali u jednu stvar nema sumnje: mjera poštovanja i dostojno čuvane uspomene na Srđana Aleksića, mjera je civilizacijskog nivoa i kvaliteta te budućnosti. ◂

(tekst prenosimo iz sarajevskog "Oslobođenja" uz dozvolu autora)





Dan državnosti u Orašcu

Obraz u jaruzi

Vladika je podviknuo da ćute, Ministar resorno poručio da treba znati šta je praznik, a šta vašar, džaba bilo, sve se treslo od "naši" zastava, ustaničkog skandiranja Karadžiću i Mladiću

Ima tome, kako je za Dan državnosti Srbije uzeto Sretenje, 15. februar, i kako se to, on, obeležava u Maričevića jaruzi, odakle je, vele, Karađorđe poveo narod u odlučan boj za slobodu. Poslednjih godina je to obeležavanje, što se države tiče, za razliku kad su prisustvovale kompletne Vlade sa Đinđićem i Koštunicom, sišlo na ministarski nivo, sve se čini, i ponajpre zbog zato, jerbo je to postalo mesto na kome razni "naši" ustanički arlauču po svojim shvatanjima časti i obraza. Tako bilo i ove godine, dok je predsednik Vlade Cvetković, a u isto vreme, tačno u 11 sati, polagao vence na Oplencu, i državno rek'o da sa optimizmom gleda u budućnost, sem njega, počasnog voda vojske i crvene tepih staze ne bilo nikoga, dotle se u Maričevića jaruzi samo pušilo od tzv. nacionalnog njištanja u izvedbi raznih nacionalnih strojeva koji su bili i obeleženi kao "naši".

MLADOS' I ENERGIJA: Dakle, ta sreda je, u svom tom kijametu, bila sunčana. Gore, ponad Aranđelovca, Orašac, pred školom spomenik Karađorđu, iza crkva. Pred crkvom postrojena neka jedinica, vele Ravnogorci, na kafeno uniforme, zastave, ima i jedna na kojoj piše "Gružanska brigada", i pred sve to jedan u raskopčanom šinjelu, nekim značkaordenom na prsima, samo 'oda i samo nešto ko da komanduje. Iza stroja Srpska napredna stranka u akciji, imaju čaj, jok šumadijski, sa limun, imaju pecivo, i imaju Toma Nikolić kalendarčiće na kojima piše "Promene 2012".

U crkvi liturgija, ispred, u maloj porti, eto ti jedinice "Obraza", sa svoje zastave, u neki kaširan karton portrete Ratka Mladića, na kojima piše da je In biti Srb. Pored stroja Ravnogoraca prođe stroj momaka sa zastavama "Naši", oni preko megafona na jedan viknuše, "Oj Kosovo, Kosovo", i odoše pravo u Jarugu sve navijački skandirajući Karadžić Radovanu, Ratku Mladiću. Oni Ravnogorci, zajedno sa taj "Obraz" se postrojiše ponad crkve, baš kuda treba prođe litija iz crkve. Svi odstojaše, jedino se jednom, da li od uzbuđenja ili drugi razlozi, dogodi nesvest, pa uzeše da ga povraćaju sve ga trljajući snegom iza vrata. Dok se sve to pred crkvom formiralo, reporter ugrabi priliku uzme od ženske osobe saopštenje koje ova po zadatku Krune delila. U tom saopštenju "Kraljevskog para na obeležavanju Dana državnosti" ima ko sve bio, ima šta sve bilo, i ima šta Prestolonaslednik istak'o u svom govoru. Da ne bude posle, evo citat: Pozdravljam vas na ovaj sveti dan, na jednom od najsvetijih mesta srpske slobode, kao domaćin i Karađorđev potomak... Da bi bila u Evropi, Srbija ne mora nikuda da ide, dovoljno je da se vrati sebi i svojim temeljima...

Reporter uze siđe u Jarugu, ozdo se penje "Bog čuva Srbiju", odgovor "Živela Srbija", "Bog čuva kralja", "Živeo kralj"... Kad stiže dole, sve na vrhuncu, zastave "Naši", "Obraz" zastave, golem transparent "Da čuvamo obraz otačestva", još zastava kraljevski' na kojima piše NJV Kralj Aleksandar II, policija u punu gotovost obezbeđuje prolaz. A što ima pesme, melodije, ritma, Samo čuješ Radovan Karadžić, samo čuješ Ratko Mladić, samo vidiš kako se zastave dižu i lomataju. U svu tu mlados' i energiju ima i tradicije, takoreći dostojanstva starostavnog. Jedan sa mnogo brkati brkovi, srpsku kapu, ogrnuo podoficirski JNA šinjel, za pojas i opasač zadenuo kuburu i pride i još neki golemi suvenir nož, mačetu, pa sve tradicionalno oda, zastajkuje, i istorijska čudesa sagledava.

Ozgo uze silazi litija, sve se to pojača, jedan iz kolone komandova da se jače viče "'Oćemo kralja", jače viknuše "'Oćemo kralja". Sve dođe 'de treba, svečana tribina uze da se puni zvanicama, tu predstavnici vojske, u narandžastom





SA PROSLAVE: Katarina i Aleksandar Karađorđević, vladika Jovan, publika, ministar Predrag Marković, čovek s jataganom foto: Dragan Todorović

kompletu sa narandžastu kapu istoričar Čedomir Antić, koji u svojstvu člana Savetodavnog tela Krune, u crnom kompletu bez kape Inspektor Božović, koji vele u SNS svojstvu, pa po svi propisi gologlavi komandant od Ravnogorci, pa još toga u civilu i pripadajućoj uniformi.

JA GOVORI: Nastavi se vika ustanička, vladika šumadijski Jovan preko mikrofon podviknu da ućute, pa posle neka se deru, bi pomen ustanicima. Kad se to obavi NJKV i Vladika nađoše mesto na tribinu svečanu, poče zvaničan program taj. Zastava arlenje nije prestajalo, bi himna u izvedbi Madam Piano, javi se voditeljka sa svoju mnogo svečanu frizuru: Danas, 15. februara, cvetkujemo Dan državnosti, Dan podizanja ustanka u Maričevića jaruzi, ovaj svetli trenutak naše slobodarske prošlosti... Danas cela Srbija slavi... Pa voditeljka reče da će u ime Vlade Srbije venac položiti ministar kulture Predrag Marković, oni sa "Naši" zastavama se odvrnuše na najjače, bi tu i onoga što nije za štampu i medije, pravo niotkud, kanda je to vežb'o, kanda je sve vreme bio prisutan, pred Spomen-obeležje ispade spremni Ministar, na braon potkoleni kaput, zimske cipele, još jedan mandat model državnička brada, a frizura za još jedan mandat svečano podašišana. Kad obavi dužnost ode do Vladike.

Voditeljka prozva DS predsednika Aranđelovca Gajića, ovaj reče, Dozvolite da vas pozdravim u ime opštine Aranđelovac i svoje lično ime... Srbija je jedna, i svi smo Srbiji potrebni... voditeljka u mnogo svečanu frizuru prozva Ministra, ministar sa frizuru model novi mandat stade za mikrofon, između dve crvene crkvene zastave, dva momka u crvene paž haljine, pa ministar reče sve šta ima, o ustanicima, samopoštovanju, odlučnosti, teškim trenucima koji su bili jošte teži kad je Ustanak podizan. Kako su se oni sa "naši" zastavama baš isticali ministar resorno plus edukativno reče da treba znati šta je praznik, a šta vašar, i za kraj, Mi ne slavimo samo datum, mi slavimo vrlinu, hvala onima koji tome pomažu!



Ali slabo ko razumeo ministra figure, oni sa zastavama su tutnjali, voditeljka se nastavi, pozva pesnika Dragana Lakićevića da primi nagradu "Odzivi Filipu Višnjiću" za pesnički iskaz ovovremenog rodoljublja, primače se pesnik, ali od svečanu tribinu poče maše NJKV, kako voditeljka nije kontala kome se javlja potomak Karađorđa, NJKV viknu, Ja govori, ostavi Princezu na tribini i iskorači pred mikrofon. Sa 'artije sa golema slova da ga niko ne razume pročita govor, od Pozdravljam vas na ovaj sveti dan, do Živela Srbija, živeo Srpski narod. Oni sa belim NJV Kralj zastavama kol'ko treba izvikaše Živeo kralj, nastavi se program "Naši" arlaukanja, otpeva sa Madam Piano u pratnji Ljube Ninkovića, bi pre'stava na otvorenom, gde Karađorđe im'o dijaloge i monologe Jesmo od iste vrbe sadeljali svirale, ali nam pesme nisu iste. Bi još Madam Piano pesme, još ti' Karađorđe monologa, voditeljka objavi, Ovim je zvanični program završen.

Oni sa tribine za zvanice, skupljeni ko za molitveni doručak, uzeše silaze, prilaze bliže Spomen obeležju, Ministar, pošto beše zakasnio na pričešće i pomen, državnički poseti sto sa žitom i vinom, crvenom plastičnom kašičicom i uz pomoć Vladike savlada i tu kršćansku obavezu. Onda zvanice uzeše da se slikavaju, NJKV i Ministar, pa Vladika i Ministar, pa NJKV, Vladika i Ministar, u sve to pristupi i Inspektor Božović, član Savetodavnog tela krune g. Čedomir. Sve to postaja, sve se to razmeni, oni iz transparenta Obraz otačestva su samo dejstvovali, zvanice krenuše uzbrdo, policija u punoj gotovosti je imala posla obezbedi prolaz, oni sa NJV Kralj belim zastavama viknuše pesmu "Beograd se otvara", Ministar sa okruženjem podeli mnogo dobru i adekvatnu i izrečenu u pravom trenutku misao, da ne bi valjalo da nije klizavo.

Kad sve to ode, oni sa zastavama pridoše Spomen-obeležju. "Naši" u tišini razviše "Naši" zastave, transparent "Srbija – Rusija" na kome pisalo i "Ne Evropska unija", dignuta čela, sa taj pogled u budućnost, uzeše se slikavaju za svoju istoriju. Naspram njih svečanu tribinu zauzeše pripadnici "Obraza", razapeše transparent "Da branimo obraz otečestva", digoše kaširanog SrbIn Mladića, i oni, dignuta čela, pogled u tu budućnost, umedoše da se strpljivo ponašaju pred aparatom. ◂

Dragan Todorović

Intervju: Dušan Živković, direktor Sektora za investicije Elektroprivrede Srbije

Kriza nam ne ide naruku,

Privatizacija u smislu unapređenja poslovanja je nešto o čemu treba i razgovarati i razmišljati, mada privatizacija nije nešto što treba Elektroprivredi Srbije, niti se igde pokazala kao smisleno rešenje



Već dvadeset i više godina nijedna elektrana nije izgrađena, a proizvodnja struje je veća nego ikad: uprkos velikim hladnoćama, restrikcija nije bilo. "Nove tehnologije nam omogućavaju da postrojenja budu efikasnija, da im povećamo snagu za istu količinu energenta: pokazalo se, kako ovde tako i u evropskim elektroprivrednim kompanijama, da postoji prostor za podizanje snage, efikasnosti, ali i za uštedu", objašnjava Dušan Živković, direktor Sektora za investicije Elektroprivrede Srbije.

"VREME": Kada kažete "ušteda", govorite o potrošnji primarnog energenta, u ovom slučaju uglja.

DUŠAN ŽIVKOVIĆ: Baš tako: manje količine energenta idu za istu snagu, ili se koristi ista količina energenta, ali se dobija veća snaga. To je ono što smo postigli. Išli smo za tim da učinimo proizvodne kapacitete efikasnijim, da dobijemo veću snagu za istu količinu energenata. Kao što rekoh, nove tehnologije omogućavaju da se kriva efikasnosti pomera nabolje: samo jedan procenat efikasnije postrojenje je uspeh. U TENT-u smo uspeli da, kroz zanavljanje i modernizaciju, sistem dovedemo u veću pouzdanost, veću raspoloživost: taj proces je zakrenut i sada svake godine od investicionih para odradi se jedno po jedno.

Govorite o EPS-ovim parama?

Svake godine EPS ulaže 200 do 300 miliona svog novca: uz kreditne aranžmane za određene namene, u proseku oko 500 miliona se investira u elektroenergetski sistem. Efekat tog ulaganja se video još 2008, kad ono beše gasna kriza, vidi se i sada: imamo veću proizvodnju nego ikad. Ono što bi valjalo pomenuti jeste da proizvedenu električnu energiju treba i isporučiti. Elektro-mreže Srbije jeste druga kompanija, odvojena je od EPS-a, ali naglašavam da su oni operater prenosnog sistema, da su imali takođe značajne investicije, da imamo pouzdanu prenosnu mrežu, koja omogućava da u svakoj situaciji električna energija stigne do potrošača. Fokus nam je bio da dovedemo sistem do neke raspoloživosti, do neke stabilnosti, neke situacije u kojoj možemo da imamo sistem. Pojavljuje se velika dilema sada, koju ću ja možda otvoriti sada: da li je bilo smislenije početi izgradnju novog kapaciteta ili ulagati u ove postojeće? Sredstva nismo imali, da budemo pošteni, dvehiljaditih je situacija u Srbiji bila takva kakva je bila, cena kilovat-sata je bila kakva je bila: prosto, nije bilo sredstava za neko veće ulaganje. Sada je malo drugačije, mada, da ne budem pogrešno shvaćen, ni ova cena nije ekonomska: ne puko povećanje cene, već dovođenje u paritet sa drugim energentima, stvorilo bi nam prostor da budemo kreditno sposobniji.

Pored ulaganja u termoelektrane, posebnu pažnju obraćamo i na hidro- potencijale kojima Srbija raspolaže: ulaganje u hidroelektrane, kao jedan od značajnih obnovljivih izvora, sada su, da tako kažem – "in".

In?

Time se produžava vek eksploatacije fosilnih goriva koje trošimo. Na "Đerdapu 1" je prva mašina završena, druga ide nekim svojim tokom, to je priča iz ruskog aranžmana.

Ruskog aranžmana?

To je onaj ruski dug od 100 miliona dolara koji je na bazi međudržavnog sporazuma, dogovoreno da bude potrošen kroz revitalizaciju hidroelektrane "Đerdap 1". Pored ova dva objekta radimo i na izgradnji i revitalizaciji malih hidroelektrana, na šta smo jako ponosni: te male hidroelektrane su stvorile svetlo u Srbiji pre sto godina – pre sto godina je u Srbiji bilo znanja, svesti i potencijala da se napravi hidroelektrana, da se osvetle srpske varošice. Te elektrane i dan-danas izgledaju isto kao i onda, proizvode električnu energiju. Naravno, nisu to isti stepeni iskorišćenja, jer nije to ista efikasnost, ali je istorija na koju smo mi u Elektroprivredi, a samim tim i u Srbiji, vrlo ponosni. Ideja je da te elektrane dovedemo u stanje da rade još sto godina. Sve su to male hidroelektrane, ništa dramatično veliko, ali kada se njihova snaga sabere, nakupiće se oko 30-40 megavata: nije mnogo, nije ni malo... U svakom slučaju, zaovar je.

A "Đerdap 3"?

Pokazalo se da reverzibilne hidroelektrane imaju svoju ulogu u sistemu. Bajina Bašta je možda jedna od najboljih elektrana u Evropi, ako mogu tako da kažem, sa svojim potencijalom i kapacitetom. Srbija ima taj potencijal i dobro ga je iskoristila, u nekom prethodnom periodu, i mislim da taj potencijal treba da koristi i dalje. Razmišljamo o dve reverzibilne hidroelektrane, "Đerdap 3" i "Bistrica". Za "Đerdap 3" se radi dokumentacija i potencijalni izazov je njena velika snaga, veliki kapacitet, koji je ne samo srpskog, nego i regionalnog značaja. Naš je interes da imamo partnera s kim ćemo moći da na regionalnom nivou iskoristimo tu energiju, za izravnavanje "vrhova": reč je o 2400 megavata – to je ozbiljna

ali ne odustajemo



Pojavljuje se velika dilema: da li je bilo smislenije početi izgradnju novog kapaciteta ili ulagati u ove postojeće

količina energije. "Bistrica" je druga reverzibilna elektrana, takođe veoma značajna, mada ne za širi region poput "Đerdapa 3", već za, da tako kažem, "skromniji region" – prostor bivše SFRJ: uz već postojeću reverzibilnu elektranu "Bajina Bašta", sa "Bistricom" bi se dugoročno stvorili uslovi za stabilnost regionalnog elektro-sistema.

Šta je sa izgradnjom novih termoelektrana. Za "Kolubaru B" i "TENT 3" pitam.

Imali smo problema sa lošim tajmingom, ali nismo ga mi kreirali, prosto – desila se kriza i interesovanje koje smo očekivali za te tendere nije se dogodilo: odziv za "TENT 3" nije bio idealan, da ne kažem nikakav je, tražimo način da se dogovorimo sa kineskim partnerima, a za "Kolubaru B" zainteresovan je italijanski "Edison".

Zar to nije već dogovoreno?

Još pregovaramo, a da li ćemo se dogovoriti, videćemo: ima tu određenih poteškoća, određenih izazova koji proističu iz situacije u kojoj je italijanska država. Investitori su se malo okrenuli svojim kućama, gledaju šta kod kuće valja uraditi: kriza nam ne ide naruku, ali ne odustajemo. Jednostavno, tražimo način, posvećeni smo tome da iznađemo rešenje. Pojavilo se nekoliko predstavnika kineske države koji žele ovde da investiraju. Reč je o kompanijama koje su izuzetnog potencijala. Kina se pokazuje kao ozbiljan tehnološki partner Zapadu, jer ovladavaju tehnologijom, a i oni su sada neko ko ima para. U odnosu na Evropu, koja se suočava sa problemima u Italiji, Španiji i bavi se više sobom nego drugim stvarima, Kina je neko ko ima para i ko se sada bavi svetskim biznisom.

Za kraj: pripremate se za privatizaciju?

Smisao privatizacije, ovo je osetljiva tema, po meni treba da bude samo u određenom segmentu ukoliko pravimo neki novi kapacitet, pa nam recimo nedostaje pet posto ili 10 posto para, pa napravimo akcionarsko društvo, pa posle možda kupimo tih pet posto nazad. Suština je da stvorimo uslove sada, a i sutradan, ako imamo novca i imamo želju, a neko hoće da proda da budemo spremni. Privatizacija u smislu unapređenja poslovanja je nešto o čemu treba i razgovarati i razmišljati, mada privatizacija nije nešto što treba Elektroprivredi Srbije niti se igde pokazala kao smisleno rešenje. Nama privatizacija nije tema. Po meni, Elektroprivreda Srbije treba da bude u većinskom vlasništvu države, ali tržište je tu – pojaviće se kompanije koje će iskazati interesovanje da učestvuju na elektroenergetskom tržištu Srbije. ◂

Zoran Majdin

Čamci i splavovi bez zaštite



Ono što je bilo juče, nije i danas: led se topi, kreće se i vremenom će nestati; kad ovaj broj "Vremena" dođe do publike, "stanje stvari" biće bitno drugačije. Kako god, led na Dunavu, formiran tokom "sibirskih" dana, pokrenuo se i stotine čamaca, brodića, jahti i splavova je havarisano

NIJE SNEG ČUDO neviđeno, bilo ga je i ranije, niti je led na rekama nešto što nije za očekivati, jer kada je hladno voda se ledi. Istina, već tri decenije nije bilo (ovoliko) leda na Savi i Dunavu.

Nekada davno, mada ne baš tako mnogo davno, u periodu od zimske kratkodnevice do prolećne ravnodnevice, splavovi, čamci, brodići su "pod obavezno" boravili u zimovnicima, ni zbog čega drugog nego da bi se izbegla potencijalna šteta koju led na rekama može da prouzrokuje.

Međutim, u beogradskom ataru, na Savi i Dunavu, ima više od 4000 splavova. "Neka je svaki u proseku samo 40 kvadrata, izlazi da je njihova ukupna površina nekih 160.000 kvadratnih metara. To nema gde da se stavi", kaže za "Vreme" kapetan Zoran Matić, pomoćnik direktora operative u JP Beogradvode.

Poslednji put led se na Dunavu i Savi uhvatio pre skoro 30 godina. "Onaj led koji je bio '84. na '85. godinu bio je mnogo veći nego ovaj sada i da je sad kao što je onda bilo, na obali ne bi ostalo ništa, sve bi bilo sravnjeno." Led i magla na reci su, veli, "viša sila", a od više sile, insistira, zaštite nema. Sve što sada radimo, kaže, samo je pokušaj da se ublaži šteta.

Šteta bi, kažu u Beogradvodama, bila neuporedivo manja da su vlasnici čamaca svoja plovila na vreme izvezli na obalu i da su vlasnici plutajućih objekata – splavova preduzeli sve mere koje su bili dužni da sprovedu. Recimo da svoja plovila "parkiraju" u zimovnike. U Beogradu ih ima nekoliko: kod Progara, Bežanije, u Ivanovu kod Pančeva... Međutim, ovi zimovnici su prazni. Prazni su jer, prosto, leda na rekama davno nije bilo.

"Ledohod je na Dunavu od Mađarske do Beograda između 20 i 30 odsto", objašnjava Zoran Matić. Čep je, veli, formiran kod Lida: "Kiša koja pada pogoduje topljenju leda, ali dok taj led ne prođe, nadamo se da ovaj čep na Lidu neće pući." Ako "pukne", objašnjava, biće ozbiljna nevolja, jer Dunav teče, a led stoji – voda nema dovoljnu brzinu da ponese led sa sobom, već ga nagomilava uz obalu. "U tome je ceo problem", kaže Matić. "Šta je moglo od brodića da se izvadi – izvadilo se", kaže. Ipak, mnogo čamaca sa motorima je "izvrnuto".

"Meteorolozi su upozoravali da će se dogoditi







Fotografije: A. Anđić i REUTERS





ovo što se dogodilo, ali malo ko je to shvatio ozbiljno", kaže za "Vreme" Milorad Milijančević, kapetan gurača "Topola", jednog od tri broda koji su ledu "na crtu" stali.

O junačkoj bici je reč. "Nagrnuo je veliki led i splavovi su se nanizali jedan na drugi", kaže kapetan Milijančević. "Pokušavamo da ih vratimo na mesto gde bi inače trebalo da budu." Neka ostane zabeleženo: formacijski, "Topola" ima pet članova posade, dvojicu mašinista i dva mornara, koji se smenjuju na 12 sati i jednog kapetana: Milorad je sve ovo vreme za komandama broda, kao onog dana kad je ovaj novinar bio "na licu mesta", tako i sada. "Sad je malo lakše", kaže Milorad.

"Uradili smo, a i dalje radimo, više nego što nas zakon obavezuje", objašnjava Matić. Beogradvode, objašnjava, nemaju svoju mehanizaciju, već je iznajmljuju. "Radimo i više nego što smo obavezni, i radimo s onim s čim imamo. Dunav i Sava su međunarodni plovni putevi i to samo govori ko još treba da se brine o njima. Vlasnicima čamaca, nažalost, ne možemo da pomognemo nikako, zato što su čamci još daleko od obale, a led je toliki da ne može ni sa čim da im se priđe." ◂

Zoran Majdin



СУТРА ПОЧИЊЕ ФЕСТ

40. МЕЂУНАРОДНИ ФИЛМСКИ ФЕСТИВАЛ

У СВЕТУ ВЕЛИКИХ

XL

FEST 2012

Дом омладине

	25. II, субота	26. II, недеља	27. II, понедељак	28. II, уторак	29. II, среда	1. III, четвртак	2. III, петак	3. III, субота	4. III, недеља
12:30 150 дин.	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **БОЉЕ СУТРА / A BETTER LIFE** САД, 2011., 98 мин. **Р:** Chris Weitz **У:** Demián Bichir, José Julián, Eddie Piolin Sotelo ***Ф:*** *Alma награде – најбољи филм*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ИДЕНТИТЕТ МАЧА / WO KOU DE ZONG JI / THE SWORD IDENTITY** Кина, 2011., 108 мин. **Р:** Haofeng Xu **У:** Yu Chenghui, SONG Yang ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ТРАНЗИТНИ ГРАДОВИ / MUDON AL TRANZIT / TRANSIT CITIES** Јордан, 2010., 73 мин. **Р:** Mohhamed Hushki **У:** Saba Mubarak, Mohammad Al Qabbani ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ГРОМОЗЕКА** Русија, 2011., 104 мин. **Р:** Vladimir Kott **У:** Nikolay Dobrynin, Boris Kamorzin, Leonid Gromov, Yevgeniya Dobrovolskaya ***Ф:*** *Ротердам 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ИНДУСТРИЈА АРГЕНТИНА / INDUSTRIA ARGENTINA** Аргентина, 2011., 95 мин. **Р:** Ricardo Díaz Iacoponi **У:** Carlos Portaluppi, Eduardo Cutuli, Aymará Rovera, Celina Font ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ДРАГА, С ТОБОМ НЕШТО НИЈЕ У РЕДУ / HABIBI** Палестина, УАЕ, САД, Холандија, 2011., 78 мин. **Р:** Susan Youseff **У:** Kais Nashef, Maisa Abd Elhadi ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **КИНЕЗ ЗА ПОНЕТИ / UN CONTE CHINOIS / CHINESE TAKE AWAY** Аргентина, 2011., 100 мин. **Р:** Sebastián Borenszstein **У:** Ricardo Darín, Muriel Santa Ana ***Н:*** *Најбољи аргентински филм 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ВУЛКАН / ELDFJALL / VOLCANO** Исланд, Данска, 2011., 95 мин. **Р:** Rúnar Rúnarsson **У:** Margrét Helga Jóhannsdóttir, Theódór Júlíusson, Elma Lisa Gunnarsdóttir ***Ф:*** *Торонто 2011., Вальядолид 2011 – најбољи редитељ*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ПУНГСАН / POONGSAN** Јужна Кореја, 2011., 121 мин. **Р:** Juhn Jaihong **У:** Yoon Kye-Sang, Kim Gyu-Ri, Jong-soo Kim ***Ф:*** *Рим 2011.*
15:00 150 дин.	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **У ОДЛАСКУ / ODCHÁZENÍ / LEAVING** Чешка, 2011., 90 мин. **Р:** Václav Havel **У:** Josef Abrhám, Dagmar Havlová Veškmová, Barbara Seidlová ***Ф:*** *Москва 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ОВДЕ САМ / HERE I AM** Аустралија, 2011., 91 мин. **Р:** Beck Cole **У:** Shai Pittman, Marcia Langton, Quinaiha Scott, Bruce Carter, Pauline Whyman ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ЦИГАН / CIGÁN / GYPSY** Словачка, Чешка, 2011., 107 мин. **Р:** Martin Šulik **У:** Ján Mižigár, Martin Hangurbadžo ***Ф:*** *Карлови Вари 2011 – награда жирија, награда Дон Кихот*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ОНЕ / ELLES** Француска, Пољска, Немачка, 2011., 96 мин. **Р:** Malgoska Szumowska **У:** Juliette Binoche, Joanna Kulig, Anaïs Demoustier ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **АЛМАЈЕРОВА ЛУДОРИЈА / LA FOLIE ALMAYER / ALMAYER'S FOLLY** Белгија, Француска, 2011., 127 мин. **Р:** Chantal Akerman **У:** Stanislas Merhar, Marc Barbé, Aurora Marion, Zac Andrianasolo ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **БЕЗ ОЦА / DIE VATERLOSEN / THE FATHERLESS** Аустрија, 2011., 94 мин. **Р:** Marie Kreutzer **У:** Andrea Kiendl, Andrea Wenzl, Emily Cox, ***Ф:*** *Берлинале 2011.*	КАНАДА **ПРОДАВАЦ / LE VENDEUR / SALESMAN** Канада, 2011., 107 мин. **Р:** Sébastien Pilote **У:** Gilbert Sicotte, Nathalie Cavezzali, Jeremy Tessier, Jean-Francois Boudreau ***Ф:*** *Санденс 2011., Манхајм 2011.*	КАНАДА **ОЛИВЕР ШЕРМАН / OLIVER SHERMAN** Канада, 2010., 82 мин. **Р:** Ryan Redford **У:** Garret Dillahunt, Donal Logue, Molly Parker, Kaelan Meunier ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ВУЛКАН / ELDFJALL / VOLCANO** Исланд, Данска, 2011., 95 мин. **Р:** Rúnar Rúnarsson **У:** Margrét Helga Jóhannsdóttir, Theódór Júlíusson, Elma Lisa Gunnarsdóttir ***Ф:*** *Кан 2011., Торонто 2011., Вальядолид 2011 – најбољи млади редитељ, Рејкјавик 2011 – награда ФИПРЕСЦИ*
17:30 200 дин.	ИЗАБРАНИ ДОКУМЕНТАРЦИ **ПЛАШИМ СЕ ДА СЕ СВЕ РАЗУМЕ** Србија, 2012., 50 мин. **Р:** Младомир Пуриша Ђорђевић **У:** Јиржи Менцл, Пуриша Ђорђевић	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ПУКОТИНА У ШКОЉЦИ / DIE UNSICHTBARE / CRACK IN THE SHELL** Немачка, 2011., 113 мин. **Р:** Christian Schwochow **У:** Stine Fischer Christensen, Ulrich Noethen ***Ф:*** *Карлови Вари 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ВОДЕНЕ РУКЕ / WATER HANDS** Сингапур, Србија, 2011., 96 мин. **Р:** Владимир Тодоровић **У:** Sara Yang, Lam Fung, Marko Škorić, Tatjana Todorović, Goran Andrejin, Nađa Todorović ***Ф:*** *Ротердам 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ДРАГА, С ТОБОМ НЕШТО НИЈЕ У РЕДУ / HABIBI** Палестина, УАЕ, САД, Холандија, 2011., 78 мин. **Р:** Susan Youseff **У:** Kais Nashef, Maisa Abd Elhadi ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **CUCHERA** Филипини, 2011., 90 мин. **Р:** Josef Israel Laban **У:** Maria Isabel Lopez, Simon Ibarra, Sue Prado, Jon Neri, Isadora Villasquez ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ПУНГСАН / POONGSAN** Јужна Кореја, 2011., 121 мин. **Р:** Juhn Jaihong **У:** Yoon Kye-Sang, Kim Gyu-Ri, Jong-soo Kim ***Ф:*** *Рим 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ИДЕНТИТЕТ МАЧА / WO KOU DE ZONG JI / THE SWORD IDENTITY** Кина, 2011., 108 мин. **Р:** Haofeng Xu **У:** Yu Chenghui, SONG Yang, Zhao Yuanyuan ***Ф:*** *Торонто 2011.*	КАНАДА **РЕБЕКИНИ ДНЕВНИЦИ / MOTH DIARIES** Канада, Ирска, 2011., 85 мин. **Р:** Mary Harron **У:** Lily Cole, Sarah Gadon, Sarah Bolger ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ПОСЛЕДЊИ ДАН НА ЗЕМЉИ / 4:44 LAST DAY ON EARTH** САД, 2011., 82 мин. **Р:** Abel Ferrara **У:** Willem Dafoe, Shanyn Leigh, Natasha Lyonne, Paul Hipp ***Ф:*** *Венеција 2011.*
20:00 300 дин.	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ЛОЖАЧ / KOCHEGAR / STOKER** Русија, 2010., 80 мин. **Р:** Alexey Balabanov **У:** Mikhail Skryabin, Yuri Matveyev, Alexander Mosin, Aida Tumutova ***Ф:*** *Ротердам 2011.*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **ЛОКАЛНИ ВАМПИР / LOCAL VAMPIRE** Црна Гора, 2011., 90 мин. **Р:** Бранко Балетић **У:** Мишо Обрадовић, Гордана Гајић, Кристина Стевовић ***Ф:*** *Пула 2011., ХН 2011.*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **ФЛЕКЕ / FLEKE / SPOTS** Хрватска, 2011., 94 мин. **Р:** Aldo Tardozzi **У:** Iskra Jirsak, Nika Mišković, Živko Anočić, Goran Grgić, Sanja Vejnović, Filip Križan, Franjo Kuhar	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **РЕСТАУРАТОР / RESTAURÁTOR / RESTORATION** Израел, 2011., 105 мин. **Р:** Joseph Madmony **У:** Sasson Gabai, Henry David, Sara Adler ***Ф:*** *Карлови Вари 2011 – најбољи филм, Јерусалим 2011 – најбољи филм, Санденс 2011*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **БЕЛА СО / MARILIVIT TETRI / SALT WHITE** Грузија, 2011., 80 мин. **Р:** Ketevan Machavariani **У:** Nino Koridze, Gagi Svanidze, Fea Tsivadze, George Kipshidze ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **МАЈА / MAYA** Албанија, 2011., 98 мин. **Р:** Pluton Vasi **У:** Genti Kame, Rovena Lule Kuka, Myzaref Zifla ***Ф:*** *Шангај 2011., Рејденс 2011., Индија, ГОА 2011.*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **БУДУЋНОСТ ЈЕ ВЕЧНА / GELECEK UZUN SURER / FUTURE LAST FOREVER** Турска, Француска, Немачка, 2011., 108 мин. **Р:** Özcan Alper **У:** Gaye Gursel, Durukan Ordu, Sarkis Seropyan ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ **БЕДУИН / BEDUIN / BEDOUIN** Русија, 2011., 90 мин. **Р:** Igor Vološin **У:** Olga Simonova, Mikhail Yevlanov, Serafima Migay ***Ф:*** *Карлови Вари 2011.*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **СТАЊЕ ШОКА / STANJE ŠOKA** Словенија, Бугарска, Србија, БиХ, Македонија, 2011., 92 мин. **Р:** Andrej Košak **У:** Martin Marion, Urška Hlebec, Nikola Kojo, Aleksandra Balmázović, Emir Hadžihafisbegović, Vlado Novak
22:30 250 дин.	HOLLYWOOD **ЛОВАЦ / THE HUNTER** Аустралија, 2011., 100 мин. **Р:** Daniel Nettheim **У:** Willem Dafoe, Frances O'Connor, Sam Neill ***Ф:*** *Торонто 2011.*	КАНАДА **РЕБЕКИНИ ДНЕВНИЦИ / MOTH DIARIES** Канада, Ирска, 2011., 85 мин. **Р:** Mary Harron **У:** Lily Cole, Sarah Gadon, Sarah Bolger, Judy Parfitt, Scott Speedman ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **КИНЕЗ ЗА ПОНЕТИ / UN CONTE CHINOIS / CHINESE TAKE AWAY** Аргентина, 2011., 100 мин. **Р:** Sebastián Borenszstein **У:** Ricardo Darín, Muriel Santa Ana, Ignacio Huang, Enric Rodríguez ***Н:*** *Најбољи аргентински филм 2011., Манхајм 2011.*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ПОСЛЕДЊИ ДАН НА ЗЕМЉИ / 4:44 LAST DAY ON EARTH** САД, 2011., 82 мин. **Р:** Abel Ferrara **У:** Willem Dafoe, Shanyn Leigh, Natasha Lyonne, Paul Hipp ***Ф:*** *Венеција 2011.*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ЛОВЦИ НА ГЛАВЕ / HODEJEGERNE / HEADHUNTERS** Норвешка, 2011., 101 мин. **Р:** Morten Tyldum **У:** Aksel Hennie, Synnøve Macody Lund ***Ф:*** *Торонто 2011.*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **ПАРКИРАНИ / PARKED** Ирска, 2010., 90 мин. **Р:** Darragh Byrne **У:** Colm Meaney, Colin Morgan, Milka Ahlroth, Stuart Graham ***Ф:*** *Манајм 2011.*	КАНАДА **РОМЕО 11 / ROMEO ELEVEN** Канада, 2011., 100 мин. **Р:** Иван Грбовић **У:** Ali Ammar, Joseph Bou Nassar, Sanda Bourenane ***Ф:*** *Карлови Вари 2011 – награда екуменског жирија, Солун 2011 – награда за људске вредности*	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА **ЖИВОТ БЕЗ ПРИНЦИПА / DYUT MENG GAM / LIFE WITHOUT PRINCIPLE** Хонг Конг, 2011., 107 мин. **Р:** Johnnie To **У:** Lau Ching Wan, Richie Jen, Denise Ho ***Ф:*** *Венеција 2011., Торонто 2011.*	ЕВРОПА У ЕВРОПИ **СВЕТИ НИКОЛА / SINT / SAINT** Холандија, 2010., 88 мин. **Р:** Dick Maas **У:** Huub Stapel, Egbert-Jan Weeber, Caro Lenssen, Bert Luppes, Escha Tanihatu ***Ф:*** *Карлови Вари 2011.*

"ФЕСТ НА БИС" - ВЕЛИКИ ДОГАЂАЈ - У ПОНЕДЕЉАК, 5.МАРТА

У САВА ЦЕНТРУ У 19,00 и 21,30 САТИ - ПРЕМИЈЕРЕ ФИЛМА
СА 10 НОМИНАЦИЈА ЗА "ОСКАРЕ" И 5 НАГРАДА "ЗЛАТНИ ГЛОБУС"

ARTIST / Глумац

оснивач
Београд
www.beograd.rs

покровитељ
Република Србија
Министарство културе, информисања и информационог друштва

Дворана Културног центра

	25. II, субота	26. II, недеља	27. II, понедељак	28. II, уторак	29. II, среда	1. III, четвртак	2. III, петак	3. III, субота	4. III, недеља
150 дин.	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ	ЕВРОПА ВАН ЕВРОПЕ
13.00	**ПУКОТИНА У ШКОЉЦИ / DIE UNSICHTBARE / CRACK IN THE SHELL** Немачка, 2011., 113 мин. **Р:** Christian Schwochow **У:** Stine Fischer Christensen, Ulrich Noethen ***Ф:*** *Карлови Вари 2011.*	**ЛОЖАЧ / KOCHEGAR / STOKER** Русија, 2010., 80 мин. **Р:** Alexey Balabanov **У:** Mikhail Skryabin, Yuri Matveyev, Alexander Mosin, Aida Tumutova ***Ф:*** *Ротердам 2011.*	**ЛОКАЛНИ ВАМПИР / LOCAL VAMPIRE** Црна Гора, 2011., 90 мин. **Р:** Бранко Балетић **У:** Мишо Обрадовић, Гордана Гаџић, Кристина Стевовић ***Ф:*** *Пула 2011., ХН 2011.*	**ФЛЕКЕ / FLEKE / SPOTS** Хрватска, 2011., 94 мин. **Р:** Aldo Tardozzi **У:** Iskra Jirsak, Nika Mišković, Živko Anočić, Goran Grgić, Sanja Vejnović, Filip Križan, Franjo Kuhar	**РЕСТАУРАТОР / RESTAURÁTOR / RESTORATION** Израел, 2011., 105 мин. **Р:** Joseph Madmony **У:** Sasson Gabai, Henry David, Sara Adler, ***Ф:*** *Карлови Вари 2011 – најбољи филм, Санденс 2011 – најбољи сценарио*	**БЕЛА СО / MARILIVIT TETRI / SALT WHITE** Грузија, 2011., 80 мин. **Р:** Ketevan Machavariani **У:** Nino Koridze, Gagi Svanidze, Fea Tsivadze, George Kipshidze ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	**МАЈА / MAYA** Албанија, 2011., 98 мин. **Р:** Pluton Vasi **У:** Genti Kame, Rovena Lule Kuka, Myzaref Zifla, Eva Hasula, Alert Celoaliaj ***Ф:*** *Шангај 2011., Рејнденс 2011., Индија, ГОА 2011.*	**БУДУЋНОСТ ЈЕ ВЕЧНА / GELECEK UZUN SURER** Турска, Француска, Немачка, 2011., 108 мин. **Р:** Özcan Alper **У:** Gaye Gursel, Durukan Ordu ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**БЕДУИН / BEDUIN / BEDOUIN** Русија, 2011., 90 мин. **Р:** Igor Vološin **У:** Olga Simonova, Mikhail Yevlanov, Serafima Migay ***Ф:*** *Карлови Вари 2011.*
150 дин.	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	HOLLYWOOD	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ИЗАБРАНИ ДОКУМЕНТАРЦИ	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	КАНАДА	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА
15:30	**СРЕБРНИ ЈЕЗИК / SILVER TONGUES** САД, 2011., 88 мин. **Р:** Simon Arthur **У:** Lee Tergesen, Enid Graham, Tate Ellington, Emily Meade ***Ф:*** *Стокхолм 2011 – награда за режију, Атина 2011 – најбољи сценарио,*	**ДНЕВНИК ОПИЈАЊА / THE RUM DIARY** САД, 2011., 120 мин. *Р:* Bruce Robinson *У:* Johnny Depp, Aaron Eckhart, Michael Rispoli, Amber Heard, Richard Jenkins ***Н:*** *Награда Spotlight за Amber Heard*	**ОВДЕ САМ / HERE I AM** Аустралија, 2011., 91 мин. **Р:** Beck Cole **У:** Shai Pittman, Marcia Langton, Quinaiha Scott, Bruce Carter, Pauline Whyman, Vanessa Worrall ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	**КИНЕЗ ЗА ПОНЕТИ / UN CONTE CHINOIS / CHINESE TAKE AWAY** Аргентина, 2011., 100 мин. **Р:** Sebastián Borensztein **У:** Ricardo Darín, Muriel Santa Ana, Ignacio Huang, Enric Rodríguez ***Н:*** *Најбољи аргентински филм 2011.,*	**НЕ ОЧЕКУЈЕ ПРЕВИШЕ / DON'T EXPECT TOO MUCH** САД, 2011., 70 мин. **Р:** Susan Ray ***Ф:*** *Венеција 2011.*	**ЛОВЦИ НА ГЛАВЕ / HODEJEGERNE / HEADHUNTERS** Норвешка, 2011., 101 мин. **Р:** Morten Tyldum **У:** Aksel Hennie, Synnøve Macody Lund, Nikolaj Coster-Waldau ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**ПАРКИРАНИ / PARKED** Ирска, 2010., 90 мин. **Р:** Darragh Byrne **У:** Colm Meaney, Colin Morgan, Milka Ahlroth, Stuart Graham, Michael McElhatton, David Wilmot ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	**РОМЕО 11 / ROMEO ELEVEN** Канада, 2011., 100 мин. **Р:** Иван Грбовић **У:** Ali Ammar, Joseph Bou Nassar, Sanda Bourenane ***Ф:*** *Карлови Вари 2011 – награда екуменског жирија, Солун 2011 – награда за људске вредности*	**ЖИВОТ БЕЗ ПРИНЦИПА / DYUT MENG GAM / LIFE WITHOUT PRINCIPLE** Хонг Конг, 2011., 107 мин. **Р:** Johnnie To **У:** Lau Ching Wan, Richie Jen, Denise Ho ***Ф:*** *Венеција 2011., Торонто 2011.*
200 дин.	БРИТАНИКА	БРИТАНИКА	БРИТАНИКА	ИЗАБРАНИ ДОКУМЕНТАРЦИ	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	HOLLYWOOD	ЕВРОПА У ЕВРОПИ
18:00	**THE BEST EXOTIC MARIGOLD HOTEL** **В.** Британија, 2011., 118. мин. **Р:** John Madden *У:* Bill Nighy, Judy Dench, Maggie Smith, Tom Wilkinson, Dev Patel	**ЏЕЈН ЕЈР / JANE EYRE** В. Британија, САД, 2011., 120 мин. **Р:** Cary Joji Fukunaga **У:** Mia Wasikowska, Michael Fassbender, Jamie Bell, Sally Hawkins, Holliday Grainger ***Н:*** *ЛА филмска критика – награда М. Фасбендеру*	**ОРКАНСКИ ВИСОВИ / WUTHERING HEIGHTS** В. Британија, 2011., 129 мин. **Р:** Andrea Arnold **У:** James Howson, Kaya Scodelario, Steve Evets, Solomon Glave, Shannon Beer ***Ф:*** *Венеција 2011., Ваљадолид 2011 – најбоља фотографија*	**ПРИНЦЕЗА ДАЈАНА – УБИСТВО / UNLAWFUL KILLING** В. Британија, 2011., 85 мин. **Р:** Keith Allen **У:** Mohamad Al Fayed, Lorna Bennett, Phil Cornwell, Tony Curtis, Piers Morgan ***Ф:*** *Кан 2011.*	**ЛОВАЦ / THE HUNTER** Аустралија, 2011., 100 мин. **Р:** Daniel Nettheim **У:** Willem Dafoe, Frances O'Connor, Sam Neill ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**ВИДЕТИ МОРЕ / VOIR LA MER** Француска, 2011., 91 мин. **Р:** Patrice Leconte **У:** Pauline Lefèvre, Clément Sibony, Nicolas Giraud, Gilles Cohen, Urbain Cancelier, Jean-Claude Bolle-Reddat ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**ЖЕНА ИЗ СУСЕДСТВА / LA FEMME DU 5È / THE WOMAN IN THE FIFT** Француска, В. Британија, Пољска, 2011., 83 мин. **Р:** Pawel Pawlikowski **У:** Kristin Scott Thomas, Ethan Hawke ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**ДАБАР / THE BEAVER** САД, УАЕ, 2011., 91 мин **Р:** Jodie Foster **У:** Mel Gibson, Jodie Foster, Jennifer Lawrence, Anton Yelchin, Cherry Jones ***Ф:*** *Кан 2011.*	**ПОБУНА / REBELLION** Француска, 2011., 136 мин. **Р:** Mathieu Kassovitz **У:** Mathieu Kassovitz, Jabe Lapacas, Malik Zidi, Alexandre Steiger ***Ф:*** *Бусан 2011., Солун 2011., Стокхолм 2011.*
250 дин.	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	КАНАДА	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	КАНАДА	ЕВРОПА У ЕВРОПИ
20: 30	**ОВДЕ САМ / HERE I AM** Аустралија, 2011., 91 мин. **Р:** Beck Cole **У:** Shai Pittman, Marcia Langton, Quinaiha Scott, Bruce Carter, Pauline Whyman ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	**ТРАНЗИТНИ ГРАДОВИ / MUDON AL TRANZIT / TRANSIT CITIES** Јордан, 2010., 73 мин. **Р:** Mohhamed Hushki **У:** Saba Mubarak, Mohammad Al Qabbani, Ashraf Farah ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	**ОНЕ / ELLES** Француска, Пољска, Немачка, 2011., 96 мин. **Р:** Malgoska Szumowska **У:** Juliette Binoche, Joanna Kulig, Anaïs Demoustier ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**АЛМАЈЕРОВА ЛУДОРИЈА / LA FOLIE ALMAYER / ALMAYER'S FOLLY** Белгија, Француска, 2011., 127 мин. **Р:** Chantal Akerman **У:** Stanislas Merhar, Marc Barbé, Aurora Marion, Zac Andrianasolo ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**БЕЗ ОЦА / DIE VATERLOSEN / THE FATHERLESS** Аустрија, 2011., 94 мин. **Р:** Marie Kreutzer **У:** Andrea Kiendl, Andrea Wenzl, Emily Cox, Philipp Hochmair, Sami Loris ***Ф:*** *Берлинале 2011.*	**ПРОДАВАЦ / LE VENDEUR / SALESMAN** Канада, 2011., 107 мин. **Р:** Sébastien Pilote **У:** Gilbert Sicotte, Nathalie Cavezzali, Jeremy Tessier, Jean-Francois Boudreau ***Ф:*** *Санденс 2011., Манхајм 2011.*	**СРЕБРНИ ЈЕЗИК / SILVER TONGUES** САД, 2011., 88 мин. **Р:** Simon Arthur **У:** Lee Tergesen, Enid Graham, Tate Ellington ***Ф:*** *Стокхолм 2011 – награда за режију, Атина 2011 – најбољи сценарио, Манхајм 2011.*	**ОЛИВЕР ШЕРМАН / OLIVER SHERMAN** Канада, 2010., 82 мин. **Р:** Ryan Redford **У:** Garret Dillahunt, Donal Logue, Molly Parker, Kaelan Meunier, Ava Corbeil, Marc Strange ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	**У ОДЛАСКУ / ODCHÁZENÍ / LEAVING** Чешка, 2011., 90 мин. **Р:** Václav Havel **У:** Josef Abrhám, Dagmar Havlová Veškrnová, Barbara Seidlová, Tatiana Vilhelmová ***Ф:*** *Москва 2011.*
250 дин.	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ЕВРОПА У ЕВРОПИ	ПАНОРАМА СВЕТСКОГ ФИЛМА	ИЗАБРАНИ ДОКУМЕНТАРЦИ	ИЗАБРАНИ ДОКУМЕНТАРЦИ
23.00	**БОЉЕ СУТРА / A BETTER LIFE** САД, 2011., 98 мин. **Р:** Chris Weitz **У:** Demián Bichir, José Julián, Eddie Piolin Sotelo ***Ф:*** *Alma награде – најбољи филм*	**ЦИГАН / CIGÁN / GYPSY** Словачка, Чешка, 2011., 107 мин. **Р:** Martin Šulik **У:** Ján Mižigár, Martin Hangurbadžo ***Ф:*** *Карлови Вари 2011 – награда жирија, награда Дон Кихот*	**ГРОМОЗЕКА** Русија, 2011., 104 мин. **Р:** Vladimir Kott **У:** Nikolay Dobrynin, Boris Kamorzin, Leonid Gromov ***Ф:*** *Ротердам 2011.*	**ИНДУСТРИЈА АРГЕНТИНА / INDUSTRIA ARGENTINA** Аргентина, 2011., 95 мин. **Р:** Ricardo Díaz Iacoponi **У:** Carlos Portaluppi, Eduardo Cutuli, Aymará Rovera, Celina Font ***Ф:*** *Манхајм 2011.*	**СТАЊЕ ШОКА / STANJE ŠOKA** Словенија, Бугарска, Србија, БиХ, Македонија, 2011., 92 мин. **Р:** Andrej Košak **У:** Martin Marion, Urška Hlebec, Nikola Kojo, Aleksandra Balmazović, Emir Hadžihafisbegović, Vlado Novak	**СВЕТИ НИКОЛА / SINT / SAINT** Холандија, 2010., 88 мин. **Р:** Dick Maas **У:** Huub Stapel, Egbert-Jan Weeber, Caro Lenssen, Bert Luppes, Escha Tanihatu ***Ф:*** *Карлови Вари 2011.*	**ВУЛКАН / ELDFJALL / VOLCANO** Исланд, Данска, 2011., 95 мин. **Р:** Rúnar Rúnarsson **У:** Margrét Helga Jóhannsdóttir, Theódór Júlíusson ***Ф:*** *Ваљадолид 2011 – најбољи млади редитељ, Рејкјавик 2011 – награда ФИПРЕСЦИ, најбољи филм*	**ТРГ ТАХРИР / TAHRIR 2011: THE GOOD, THE BAD, AND THE POLITICIAN** Египат, 2011., 90 мин. **Р:** Tamer Ezzat, Ayten Amin, Amr Salama ***Ф:*** *Торонто 2011.*	**НЕ ОЧЕКУЈЕ ПРЕВИШЕ / DON'T EXPECT TOO MUCH** САД, 2011., 70 мин. **Р:** Susan Ray ***Ф:*** *Венеција 2011.*

Z - НОВИ ФИЛМ УМЕСТО ФИЛМА TWIXT

ПРОДАЈА УЛАЗНИЦА НА БЛАГАЈНАМА ДВОРАНА И У БИЛЕТ ЦЕНТРУ ДКЦ

КОМПЛЕТАН ПРОГРАМ У PDF ФОРМАТУ НА САЈТУ WWW.FEST.RS

ФЕСТ ЗАДРЖАВА ПРАВО ИЗМЕНЕ ПРОГРАМА

генерални спонзор

NIS GAZPROM NEFT

Telekom Srbija

AIRFRANCE

SAMSUNG

TREND CAR

PTC

ПОЛИТИКА

VREME



piše: Teofil Pančić

Politika nosa

Cela ova priča je, bez obzira na inicijalne okolnosti, svojevrstan atentat na ličnost Biljane Srbljanović, izvršen oruđem izazivanja "moralne panike"

Kako ono beše: u mraku su sve mačke crne? Ili neke druge životinjke, sasvim svejedno. Enivej, da je sumnjivo lice Srbljanović Biljana sačekalo ova neobična i sablasna beogradska (i svesrpska) ulična poluzamračenja zbog "štednje struje" pa da onda lepo pod okriljem mraka kupuje kokain od "poznatog beogradskog dilera", možda je ne bi ni uhvatili. Ili je ne bi prepoznali. A ona poranila, pa se *belim* (ne glasačkim listićima) snabdevala još u decembru, a znate li vi kako je bilo toplo u decembru! I to usred belog dana. I sad, evo, ta aprijatna stvar procurila u javnost, vazda radosnu i spremnu da prismrdi u tuđi život, valjda u hroničnom nedostatku sopstvenog.

To jest, naravno, *ako* je uopšte kupovala neki kokain, i *ako* su je uopšte uhvatili. Jer to u trenutku nastanka ovog teksta uopšte nije jasno. Meni pre liči na nekakvu tabloidnu nameštaljku, patku, izmišljotinu, šta god; ili bar u to želim da verujem. Predobro znamo na šta su sve spremne razne ovdašnje Štampane i Neštampane Stvari, naročito kada treba pljunuti u kafu i zagorčati život nekome ko je ionako viđen za makar simbolički odstrel, jer se već nečim i nekako zamerio filistarstvu ovdašnjem. Dok novine s tekstom koji čitate izađu, vama će, pretpostavljam, već sve biti jasno glede (ne)autentičnosti mogućih Biljaninih *slobodnih aktivnosti*. Koje su, da se razumemo, njena stvar, sve i ako kojim slučajem postoje. Lično, ne držim joj sveću, ni njoj ni bilo kome drugome, i sasvim mi je svejedno šta bilo ko čini sa svojim nosem – osim ukoliko ga nepozvan zabada u tuđa posla. E, takve noseve već stvarno prezirem, ali to u svakom slučaju nije nos Biljane Srbljanović. On je, bar po mojim merilima, u ovoj stvari savršeno nedužan. Čak i ako je kojim slučajnim slučajem uistinu *nestašan*, on je to za svoj račun, a Biljana S. je odraslo čeljade, pa valjda zna šta radi od sebe i šta hoće od života.

Ono što me ovde zanima nešto je drugo, to jest Prvo i Jedino, ono zbog čega je cela ova stvar kanda i isplivala. Ceo današnji dan (utorak), od sabajle kada je ta vest (ili "vest") explodirala po sajber-prostoru, množe se po raznim sajtovima takoreći kopi-pejstovani komentari tzv. slučaja B. S. – ima ih valjda već na hiljade – čiji naloženi, dražesno anonimni autori nemaju nameru ni da sačekaju bar toliko da vide je li cela priča uopšte proverljivo i dokazivo istinita: zašto bi čekali, ta imaju oni već svoje Mišljenje o svemu i svakome pa i o toj Srbljanovićki; činjenice tu mogu samo da kvare posao. To vam je nešto kao sa filmom Anđeline Žoli: niko ga nije video, ali svi već znaju sve o njemu.

I, šta je osnovna potka glavnine tih komentara? Eto, ta *narkomanka* je htela da bude gradonačelnica, prokleta bila i ona i ceo taj *narkomanski* LDP! Pu, bruka i sramota! Sve to bre treba govnjivom motkom razjuriti! E sad, ako ste iole upućeni, vi znate da se Biljana S. još onomad razišla s LDP-om, i to ne baš u ljubavi, ali nema veze: svojim stavovima i svojim habitusom ona je markirana kao LDP-ovka (što je u glavama prosečnih ovdašnjih info konzumenata samo stranačka šifra za vaskoliku "Drugu Srbiju"), i to će ostati taman i da usred Dnevnika RTS-a izjavi, šta znam, da je Čeda Jovanović veći zlikovac od Karadžića i Mladića zajedno, i da, osim toga, uredno sexualno opšti sa Satanom, jede živu decu, i da je nekoliko decenija pre rođenja bio stražar u Jasenovcu. I da pride navija za Fljamurtari. Ništa joj ne bi pomoglo.

Sve ovo može da znači da je "prava" meta jedna politička stranka, a da je Biljana Srbljanović tu svojevrsna kolateralna šteta. Eto, namestila se, ili su je namestili. Čak nezavisno od toga je li inicijalna priča uopšte istinita ili pak nije. No, tu treba malko *stati na loptu*.

Bila ta priča autentična ili ne, i bila ona zloupotrebljena u svrhe prljave kampanje ili ne (mada mi je ovo drugo "ne" već sasvim nezamislivo!), ono što ostaje jeste svojevrstan trajni beleg na životu i karijeri jedne značajne spisateljice i osobe bez ozbiljne mrlje u javnom i profesionalnom životu, štaviše, osobe koja je najboljom stranom svog autorskog rada jedna od dragocenosti žive srpske kulture. Ako se "dorćolska priča" pokaže i dokaže neistinitom, ajde de, još će se možda nekako i upeglati, mada će vazda ostati dovoljno onih koji će govoriti da "tu ima nešto". No, razmotrimo mogućnost da je sama priča tačna. U tom slučaju, bedna malograđanština koja u ovoj otužnoj zemlji – nemajte iluzija! – na svaki mogući način vlada i kreira dominantan sistem vrednosti, učiniće sve što može (a može dosta) da *stigmatizuje i kontaminira svaki budući spisateljičin korak*, svaki javni iskaz, svaki autorski i pedagoški (kamoli "politički"!) rad, svaki kreativni napor, baš sve. Uvek će, poput poslovičnog čupavca iz kutije, kraj njenog imena iskakati kreketavi refren: "šta bre ima ta *narkomanka* da nam soli pamet?!"

Utoliko je cela ova priča, kako je god okrenete i bez obzira na inicijalne okolnosti, svojevrstan *atentat na ličnost* Biljane Srbljanović, izvršen oruđem izazivanja "moralne panike". U društvu u kojem su masovne ubice do juče-prekjuče bile Naročito Ugledni Građani kojima bi pola Srbije s ponosom jatakovalo, a giga-mega lopuže i svakakvi drugi lupeži to su i dan-danas, za sve će biti kriva i nedostojna jedna osoba koja je (možda, eventualno, ukoliko!) samo u svom posve privatnom životu na mahove podlegala jednom privatnom, drugim ljudima sasvim neškodljivom poroku.

Besmisleno mi je i otužno da podsećam da je istorija svetske (i ovdašnje, jakako) literature (muzike, filma, slikarstva... svega!) prepuna vrhunskih kreativaca koji su za svoj groš i iz svojih motiva umeli podlegati raznim porocima, bilo "legalnim" ili "ilegalnim". Čudna mi čuda ako je kojim slučajem i Biljana Srbljanović, makar i sasvim "rekreativno", jedna od njih. *Šmrkala*, pa šta?! *Sline* su, bojim se, ipak na nekoj drugoj adresi. ◂

SPORTSKI NIVO GRADA

Ulaganje gradskih vlasti u sport može se posmatrati iz više uglova: izgradnja sportskih terena, hala, arena, trenažnih parkova, adaptacija fiskulturnih sala, sufinansiranje malih sportova. Najvažniji aspekt ove priče su deca sportisti, kojih je sve više i koji su sve privrženiji sportu. “Sport je za mene prelazak na drugi nivo”, kaže jedna desetogodišnja devojčica





DECA I SPORT

Snegu u prkos

Sportski život u Beogradu održavao se uprkos vanrednoj situaciji: na Košutnjaku se skijalo, na Adi se klizalo, a u centru grada se održavao teniski turnir. "Kvalitet igre ove dece je neverovatan, finale treće kategorije deluje kao da gledate tenis na televiziji", objašnjava predsednica beogradskog teniskog kluba

Tokom jednog čudesnog vikenda, Srbija je postala šampion Evrope u vaterpolu, vicešampion u rukometu, a Novak Đoković je u iznurujućem meču odbranio titulu na australijskom otvorenom šampionatu u tenisu. Nekoliko nedelja kasnije, u toku je još jedan teniski meč – osmina finala ženskog turnira. Preciznim i jakim udarcima jedna od igračica kontroliše poen i dovodi svoju suparnicu u bezizlazan položaj; ostaje još samo lagano plasirana lopta da se osvoji gem. Međutim, loptica nekontrolisano odlazi u aut: jedno detinjasto "Neeeemoj!" otelo se dvanaestogodišnjoj devojčici koja je promašila.

SPORTSKO SELO U GRADU: Pored terena, njena vršnjakinja čeka da dođe na red: "Danas igram osminu finala i četvrt-finale, ako prođem", kaže ona uz osmeh. Trenira tri godine, do sada je osvojila dva turnira, i samo je jedna od pedesetak devojčica koje učestvuju na turniru pod balonom u Sportskom selu na opštini Savski venac. "Ne možete da shvatite kako deca dobro igraju", kaže za "Vreme Beograda" Jelena Mandić, predsednica teniskog kluba "Victoria". "Kvalitet igre i nivo dečijeg interesovanja je neverovatan, finale treće kategorije deluje kao da ga gledate na televiziji. Kako deca igraju, kakvu imaju tehniku, ali i ponašanje, stvarno je za priču. A to je sve zahvaljujući Đokoviću, on dosta utiče na decu, koja se ugledaju na njega", opisuje uobičajeni vikend u Sportskom selu Jelena Mandić. Zajedno sa potpredsednicom kluba Marijom Zarić, ona organizuje teniske turnire u ovom sportskom kompleksu, drži školu tenisa, i "usput" se brine o održavanju Sela – o površini od 1,3 hektara. Iznad glava teniserki, Grujica Trifunović, inženjer u penziji, čisti polukrug balona otežao od snega. On prvi dolazi u Selo i zadužen je za održavanje.

"Samo je tenis komercijalan, sve je ostalo u Sportskom selu – teretana, dva terena za basket, teren za košarku, fudbal i rukomet, te dva igrališta i staza za boćanje – besplatno", objašnjava Marija Zarić. "U ovako teškoj situaciji sa lošim vremenom, puno nam je pomogla podrška opštine i grada oko organizacije i programa. Tokom ovog vikenda svi su uglavnom otkazali turnire zbog snega i hladnoće, a kod nas je pun žreb – ove nedelje je turnir devojčica do 12 godina. Svake nedelje se održava poneki turnir, unutra je prijatna temperatura, može da se igra, sve teče kako treba", ponosna je Marija Zarić. Dodaje da su treneri Nikola Momčilović, Stevan Veljković i Branislav Kapaš počeli da drže kurseve i za odrasle. "Želimo da se i stariji malo uključe u tenis, imamo početnike od po 40 i više godina. Ljudi su oduševljeni tom idejom – zašto bi škola tenisa morala da bude samo za decu?", zaključuje ona.

PING-PONG U DOMU KULTURE: Iz ove sportske "oaze" u centru grada, priča o gradskom sportu vodi nas u Barajevo, u selo Boždarevac. Tamo je, u pomalo filmskoj priči, iznikao ženski stonoteniski klub, i za veoma kratko vreme napredovao do druge lige – i to bez stalnog mesta za boravak i treniranje. Klub se obratio opštini za prostor, a opština je ustupila lokalni dom kulture. "Na teritoriji Barajeva to je jedini dom kulture, od petnaest, u kome se redovno okupljaju deca", kaže Ljubiša Petrović, trener stonoteniskog kluba "Barajevo". "Kada smo ušli u njega, to je bila ruševina bez prozora, vrata, plafona i vode. Dom je sada potpuno renoviran, i dograđeno je još 50 kvadratnih metara, za svlačionice i toalete. Osim opštine, veliku pomoć smo dobili i od nekadašnje Fabrike kotrljajućih ležajeva (FKL)", kaže on, dok se iza njega čuje karakteristično kuckanje ping-pong loptica: trening je u toku. "Imamo velike uspehe u mlađim kategorijama – naša devojčica je bila druga







TENISKI TURNIR U SPORTSKOM SELU, STONOTENISKI KLUB "BARAJEVO" I ŠKOLA SKIJANJA NA POKRETNOJ TRACI

u državi, imali smo dečake među prvih pet. Kroz našu školu je prošlo više od četiri stotine dece, od toga je dvesta išlo na zvanična takmičenja", kaže Petrović. Kada priča o uspesima, ne može da ne pomene "Sportiš", takmičenje u kojem učestvuju sve beogradske osnovne i srednje škole: zahvaljujući igračicama iz kluba, osmogodišnja barajevska škola je jedanaest puta bila prvak beogradskih škola u stonom tenisu, i ove godine će po treći put učestvovati na školskoj olimpijadi Srbije. Takođe višestruki je prvak beogradskih srednjih škola i očekuje je drugo učestvovanje na školskoj olimpijadi.

Predsednica opštine Barajevo Branka Savić kaže da su i po drugim selima u Srbiji domovi kulture neiskorišćeni i propadaju. Međutim, opština Barajevo je u selu Vranić od jednog doma napravila vrtić, a za stonoteniski klub ima samo reči hvale: "To je sjajna priča o tome kako deca mogu da se animiraju, da se okupljaju i druže, i da nešto s ljubavlju rade. Prostor, koji bi inače propadao, iskorišćen je na najlepši mogući način. Opština je renovirala prostor, ali ne bi uspela bez maksimalnog zalaganja žitelja Boždarevca, roditelja – oni su veliki deo poslova sami uradili, bez naknade, a opština je dala sredstva za ono što su morali da rade majstori. Sada je taj prostor baš fino uređen, imaju sve uslove za rad i za treninge, i to je sada postao klub čitave opštine, a ne samo Boždarevca."

Naravno, bez Ade Ciganlije svaka priča o beogradskom sportu je nepotpuna. Iako poznat po letnjim sportovima, Beograđani i tokom zime mogu da iskoriste ovaj prelepi delić prirode za sportske aktivnosti. Tako, ove zime bile su organizovane škole klizanja i umetničkog klizanja, kao i škola skijanja na pokretnoj traci. Ipak, za iskusne klizače i ljubitelje ovog zimskog sporta nije bilo dileme – kao i prethodnih godina, besplatno klizalište na Adi je centar njihovog okupljanja. Šezdesetpetogodišnji Milan, sede brade i sa ćubicom na kapi, kaže da je do ove godine redovno posećivao klizalište. Ove jeseni se, međutim, kako kaže, "nešto razboleo", pa nije dolazio onoliko često koliko je želeo. "Klizam više od četrdeset godina i uživam u tome. Na ledu brzo zaboraviš da li je napolju hladno ili nije", kaže on. Zorana i Jasna su takođe na klizaljkama – za razliku od većine građana, sneg i debeli minus im uopšte ne smetaju. Štaviše, zahvaljujući njemu dobile su produžen raspust. I dok Jasna baš i nije raspoložena za razgovor ("Super je!", sve je što ima da kaže), Zorana iznosi svoje utiske: "Volimo da dolazimo ovde, ponekad odemo i u ledenu Halu Pionir. Na Adi je dobro što je besplatno, ali, mislim da bi led mogao bolje da se održava, trebalo bi da ona mašina češće prolazi."

RADMILO MARKOVIĆ

Beograd pomaže sva velika takmičenja

Gradski sekretar za omladinu i sport Aca Kovačević kaže da gradski budžet za sport u proseku iznosi oko 700 miliona dinara: "Od toga se kompletno finansira funkcionisanje svih sportskih saveza, a od sportova Beograd ima bukvalno sve ono što poseduje i država. Reč je o 66 sportskih saveza, tu je sportska rekreacija invalida, rekreacija gluvih, univerzitetski sportski savez... U toku prošle i ove godine Grad je stipendirao beogradske olimpijce – gradonačelnik je potpisao ugovor sa olimpijskim i paraolimpijskim savezom da olimpijci iz Beograda imaju mesečnu stipendiju, jer ne reprezentuju samo državu nego i svoj grad." Kovačević posebno ističe finansiranje besplatnih termina za dvoranske sportove: "Po meni je to najveća podrška beogradskom sportu i beogradskim klubovima – to je nešto što u teškim vremenima omogućava klubovima da nekako prežive. Osim toga, tu je i školski sport, čuveno takmičenje 'Sportiš', u kome učestvuju sve beogradske osnovne i srednje škole. Finansira se i korišćenje sportskih objekata za vreme letnjeg i zimskog školskog raspusta, a u taj budžet ulaze i razna velika takmičenja, poput Beogradskog maratona, koji je jedna od najvećih sportskih manifestacija i održava se svake godine."

BEOGRAD – BELI GRAD, ZIMA 2012.

Kako smo pobedili minus











Angažovani su sva raspoloživa mehanizacija i ljudstvo Beograd puta, Gradskog zelenila, Čistoće, Vodovoda, Komunalne inspekcije, pomažu i građani volonteri. Najvažnije je da Beograd ni u jednom trenutku nije stao

"Ovoliki sneg je poslednji put pao kada sam imao 23 ili 24 godine. Padao je neprestano dva meseca. Sećam se da je naša ulica danima bila zavejana. Na kraju su se muškarci iz ulice skupili i lopatama očistili sneg tek toliko da peške može da se ode do centra Batajnice. Nije bilo problema sa saobraćajem, jer tada saobraćaja nije bilo kao danas. Bilo je to 1956. godine", seća se penzioner Milorad Despinić (80) iz Batajnice.

Pre više od 50 godina, kada je, kako kažu meteorolozi, poslednji put pao sneg koji se može meriti sa količinom snega koji je pao ove 2012. godine, sneg je čišćen lopatama. Više od pet decenija kasnije, lopate su zamenjene mašinama, i penzioner Milorad kaže da "pre nekoliko dana nije verovao sopstvenim očima da je njegova ulica očišćena". Kako stanuje daleko od centra Batajnice, kaže da nije verovao da će nadležni uopšte stići da očiste njegovu ulicu. Vanredna situacija je donela i vanredne mere, a u Gradskoj upravi kažu da su ulice prvog prioriteta bile od najveće važnosti, ali se stizalo i do zabačenijih delova grada.

Angažovani su sva raspoloživa mehanizacija i ljudstvo Beograd puta, Gradskog zelenila, Čistoće, Vodovoda, Komunalne inspekcije. Pomažu i građani volonteri. Najvažnije je da Beograd ni u jednom trenutku nije stao.

NASTAVAK NA STRANI 40

ПОСЛЕ ПРОДОРА СИБИРСКОГ ВАЗДУХА

НОВИ ТАЛАС ХЛАДНОЋЕ ЗАХВАТИО ЧИТАВУ ЕВРОПУ

Неколико смртних случајева у Немачној — У Калабрији затрпан аутобус с путницима — У Либану снег

Париз, 10 фебруара (АФП)

Нови талас хладноће условљен продором сибирског ваздуха захватио је све европске земље, где је температура пала веома ниско. Пре-

брзи и сви напори да се пронађе остали су без успеха. Снег у овој области нападао је у висини од 5 метара. У Аустрији је температура пала на 23 степена испод нуле и оче

буре и ветра који дува са 56 километара на сат. На либанској обали влада велико невреме а на планинама у унутрашњости земље пада снег који је достигао два метра висине. Пут између Бејрута и Дамаска је пре

нут, јер нема вести да је једно возило из Загреба стигло у Београд.

Невреме, које је у Македонији најраније почело, траје и даље. Оно потпуно онемогућава предузимање мера за расчишћавање путева. Како је, у

IZ ARHIVA BEOGRADA – ZIMA ‘56

Sneg do čela na čistini





Beograd, februar 1956. – Apsolutni rekord u visini snežnog pokrivača u Beogradu zabeležen je 1956. godine i iznosio je 80 cm, sa temperaturom od oko minus 1,5 stepeni Celzijusa. Uobičajeni prizori tada su bile zaleđene reke, neprohodne ulice, odsečeni obodni delovi, “sneg je bio dovde i to na mestima gde je raščišćen” (Taško Načić, predstava *Radovan Treći*). Narodna vojska i milicija, kako su se tada zvale, bile su glavni oslonac narodu i vlasti.

“Sećam se kako je vojska minama razbijala led na Savi. To je bilo važno da se ne bi oštetili stubovi starog mosta. Velika količina ribe odjednom je plutala po reci. Mi, tada mladići, neki iz zabave, neki što su zaista bili gladni, kupili smo je, ali je milicija uočila opasnost našeg poduhvata i zabranila prilaz reci. Sa ove distance i imajući ovu pamet, čitava ideja deluje mi neverovatno. Kao da to nisam bio ja”, priča nam Slobodan Petrović, Beograđanin koji već sedamdesetak godina, kako sam kaže, usmeno prenosi istoriju ovog grada.

Centar grada bio je popločan kockama ili pod kaldrmom, a današnja Ibarska magistrala bila je pod makadamom. Kada zaveje, podloga na putu je nebitna. Svuda je bilo jednako teško. Ali dok se u centru grada, traktorima i prvim kamionima s drvenim raonicima u obliku latiničnog slova “V” sneg koliko-toliko uklanjao, obod Beograda ličio je na planinske predele.

Novinski napisi i potpisi fotografija iz tog perioda potvrđuju priče naših sagovornika. Prenosimo neke od “Politikinih” naslova iz februara 1956. godine: “Zbog hladnih noći retki su prolaznici na beogradskim ulicama”, “Drumski saobraćaj jako otežan”, “Nijedan autobus nije juče napustio Beograd”, “Brzina vetra u Beogradu iznosila 90 kilometara na čas”, “Zavejano nekoliko železničkih pruga”. Ima tu i brojnih zanimljivosti poput fotografije s detetom, čije sanke vuče – pas.



“Na beogradskim ulicama redak prizor. Jedna devojčica upregla je u svoje sanke mladog vučjaka, koji je bez mnogo napora šetao dok je ona htela. Inicijativa sigurno pripada njenim roditeljima, koji su na ovaj način rešili jedan domaći problem jer neko mora da vuče”, piše “Politika”, 5. februara 1956. Tri dana kasnije, stigao je demanti ni od kog drugog do od istog deteta: “Dragi uredniče, molim vas da objavite sledeću ispravku... Tu ste napisali da on vuče devojčicu na sankama. To nije istina. Ja nisam devojčica nego dečko – muškarac. Pionir.”

Ipak, možda najslikovitiji tekst iz tog perioda jeste “Spakovano brodovlje”, gde na rekama koje su mirno tekle, prepune brodova, odjednom stiže obaveštenje radio-telegrafima: “Nailazi nevreme. Sklanjajte se u najbliže zimovnike”. Preko dve stotine brodova “pakuje se” u takozvani “bežanijski zimovnik” na Savi. Za samo nekoliko dana – ovde je sve umireno, pod nepreglednim snegom. Zimovnik je opisan kao “neobičan grad – njegove ulice su brodovi, deca se sankaju na palubama i sneg je ovde drugačiji: taman, prekriven crnilom iz dimnjaka”.

NASTAVAK SA STRANE 38

LJUDSTVO NIJE POSUSTALO: Najintenzivnija borba sa snegom i temperaturom u dubokom minusu počela je 2. februara. Jedanaest dana neprestanih padavina, temperature koja nije prelazila minus 10 stepeni Celzijusa i sneg koji je u nekim trenucima dostigao visinu od 70 cm, izveli su na ulice svu raspoloživu mehanizaciju JKP Beograd puta.

"Sa kakvim se nevremenom borimo bilo je jasno kada mi je šofer mašine sa raonikom, nakon dvanaestočasovne smene, rekao da je prešao 250 km čisteći trasu od svega 13 km", objašnjava šef Zimske službe Beograd puta Željko Marović.

U danima najžešćih padavina, na ulicama je bila sva raspoloživa mehanizacija. Vozači mašina za čišćenje snega radili su u smenama po 12 sati, na temperaturama ispod deset stepeni.

"Prioritet je bio očistiti glavne saobraćajnice, kako bi prevoz GSP-a mogao nesmetano da funkcioniše. Neprekidno je trajala koordinisana akcija sa Hitnom pomoći, na njihov poziv smo slali mehanizaciju tamo gde je bilo potrebno očistiti sneg da bi njihova vozila stigla do bolesnika", objašnjava Marović.

KRIZNI ŠTAB GRADA BEOGRADA SASTAJAO SE I PO DVA PUTA DNEVNO



Za prvih 68 dana zimske sezone, koja je počela 15. novembra 2011, Beograd put je potrošio svega 3000 tona soli. U periodu najjačih padavina, u februaru 2012, za samo 11 dana potrošeno je 14.000 tona soli

Baze Zimske službe Beograd puta raspoređene su na jedanaest lokacija u gradu. Za čišćenje snega koristi se 350 mašina. Osim mašina za čišćenje snega, u istu svrhu korišćene su i građevinarske mašine. Obilne padavine zahtevale su dodatnu opremu, pa je Zimska služba pomoć potražila i od privatnih firmi. Angažovana je i privatna mehanizacija, a na sinhronizaciji akcije čišćenja snega u ovom preduzeću angažovano je sve ljudstvo. Od vozača mašina do logistike. Svi mostovi u Beogradu bili su prohodni i za vreme najvećih padavina, a koordinisanom akcijom sa GSP-om, gradski saobraćaj je funkcionisao, u nekim trenucima usporeno, ali sa ciljem što bezbednijeg transporta građana. Isključivani su semafori na usponima, uvođene nove linije gradskog prevoza, ukinuta rizična stajališta na usponima, a sa privatnim prevoznicima je usaglašen vanredan red vožnje.

"Vrlo je teško raditi na ovako niskim temperaturama. Mašine su se kvarile, posustajala je tehnika. Ali najvažnije je da ljudstvo nije posustalo", kaže Marović.

RADIKALNE MERE: Pri konstantnoj temperaturi oko minus 15 stepeni Celzijusa, bacanje soli pretvara sneg i led u kašu. Sredstva koja se redovno koriste za otapanje snega i leda sa saobraćajnica deluju na temperaturama do minus 5 stepeni. Kako objašnjava koordinator Kriznog štaba Grada Beograda Branko Smiljanić, saobraćajnice su posipane specijalnim hemijskim sredstvom, koje deluje do minus 30 stepeni.

"Uslovi su bili takvi da je jedini način da se očiste glavne saobraćajnice bio korišćenje agresivnijih hemijskih sredstava, koja se obično koriste samo za čišćenje mostova. Pod ovim uslovima, ovo sredstvo je primenjivano na svim saobraćajnicama u gradu", objašnjava Smiljanić.

Iako u Beogradu nije proglašena vanredna situacija, vanredni uslovi su zahtevali vanredne mere. Smiljanić objašnjava da je od početka zime održano 17 sastanaka kriznog štaba, a u periodu najtežih nepogoda čelnici javnih preduzeća sastajali su se i po dva puta dnevno. Glavni zadatak štaba bio je koordinacija akcija javnih službi, Hitne pomoći, vatrogasaca, vojske i građana volontera – svih koji su radili na osposobljavanju Beograda za normalno funkcionisanje.

POMOĆ NAJUGROŽENIJIMA: Mirna Stanisavljević (63) sneg je dočekala sa povređenom nogom u svom stanu u Kumodražu u kome živi sama. "Strašno je kada ste sami, a još strašnije kada ovakvo nevreme dočekate bolesni", objašnjava ona.

Mirna je jedna od starijih Beograđana koji su se za pomoć obratili Komunalnoj policiji, čija je dužnost, odlukom kriznog štaba, da pomognu starijim sugrađanima u čišćenju snega i kupovini lekova. "Zahvalna sam ljudima iz Komunalne policije, dobila sam neophodne lekove, a očistili su i sneg ispred zgrade. Sada kada je sneg slabiji nego prethodnih dana, pokušaću i sama da izađem iz kuće", kaže Mirna. Grad je vodio brigu o bolesnim i starijim sugrađanima, i do sada se na brojeve telefona 93 i 985 javilo oko 100 sugrađana, koji su pomoć zatražili od Komunalne policije, vatrogasaca ili hitne pomoći.

Sneg i led sa trotoara uklanjali su, pored vojske i zaposlenih u Gradskom zelenilu, i građani volonteri. Sa dnevnicom od 1600 dinara, najviše ljudi odazvalo se preko omladinskih zadruga i agencija. U najhladnijim danima sa najviše snega, sneg je čistilo više od 3000 volontera.

"Hladno je, ali je ovo dobra prilika da se nešto zaradi. Kako fakulteti ne rade, ovo mi je i odličan način da ubijem vreme, a da opet budem od koristi", kaže Marko Lukić (22), koji je tri dana zaredom zadužio opremu i dao se u uklanjanje snega po centru grada. "Jedino se bojim ledenica, koje su svuda okolo, ali nije naše da ih skidamo", objašnjava.

PAZI, PADA LED: Iz Kriznog štaba apeluju da građani, ukoliko je moguće, sami otklone ledenice sa krovova zgrada na najbezbedniji način ili da obeleže trotoare i parkinge ispod svojih krovova. Svi oni koji nisu u mogućnosti da sami uklone ledenice, mogu se za pomoć obratiti vatrogasnim službama. Ledom okovani Sava i Dunav našli su se na meti preventivne odbrane od zagušenja ledom. Preventivne mere se sprovode na 445 km rečnih tokova na teritoriji grada, kako ne bi došlo do poplava usled eventualnog naglog otapanja leda.

PETRA ŽIVIĆ

ZBRINJAVANJE SOCIJALNO UGROŽENIH

Kad je mrzlo, muka je najveća

Operativni plan delovanja svih gradskih službi i ustanova socijalne zaštite tokom vanredne situacije pre svega podrazumeva hitno zbrinjavanje starih, siromašnih i bolesnih



POMOĆ KAD JE NAJPOTREBNIJE: U Prihvatilištu za stara i odrasla lica

"Da me socijalni radnici nisu pronašli, sigurno bih umro od zime nasred ulice. Kad su me doveli u Prihvatilište, bio sam modar, sa teškim promrzlinama po rukama i nogama. Tog dana nisam mogao sam da odem ni do kupatila", započinje priču šezdesetogodišnji Slobodan Cvetković, koga su prošlog četvrtka oko 13 časova, na temperaturi od minus 20, pronašli socijalni radnici sa Zvezdare. "Probao sam da se zgrejem ispod neke nastrešnice kod Cvetkove mehane i tamo sam se bukvalno ukočio od zime. Oni su prolazili kolima i tako me spasili u poslednji čas. Već šest godina dolazim ovde kad udari minus, ali ovakvu zimu ne pamtim."

Da siromašni, stari i bolesni ne trpe posledice hladnoće tokom vanredne situacije, i dalje je primarni cilj operativnog plana delovanja svih gradskih službi u sistemu socijalne zaštite, koji je dogovoren još 7. februara na radnom sastanku gradonačelnika Beograda Dragana Đilasa i njegovog zamenika Milana Krkobabića sa predstavnicima centara za socijalni rad.

Od tog dana do 13. februara, prema rečima Snežane Stošković, direktorke Gradskog centra za socijalni rad, bilo je čak 59 hitnih slučajeva zbrinjavanja osoba koje su bile u visokom riziku od smrzavanja. Među njima su i tri majke sa četvoro dece i jedna trudnica, a većina je zbrinuta u nekoj od ustanova socijalne zaštite. "Veći broj naših dežurnih timova istovremeno je obezbeđivao hranu i ogrev u koordinaciji sa komunalnom policijom, lokalnim samoupravama i Crvenim krstom, kao i dostavu lekova za naše najstarije sugrađana kako ne bi izlazili na ulicu po ovakvom vremenu. Naša dežurstva su i dalje na snazi i svi zajedno radimo na terenu kako bismo pomogli građanima da lakše prebrode poteškoće koje su ih zadesile tokom ove vanredne situacije", ističe Snežana Stošković. "Imamo dobru saradnju i sa lokalnim samoupravama, naročito u situacijama kada je bilo potrebno da se hitno obezbede hrana, ćebad i garderoba."

Poznato je da oba prihvatilišta, i za decu i za odrasle, zimi imaju znatno više korisnika. Ipak, Prvoslav Nikolić, direktor Prihvatilišta za stara i odrasla lica u Kumodraškoj, koji u ovoj ustanovi radi već četiri decenije, kaže će ovu zimu pamtiti kao najtežu. "Naša ustanova ima kapacitet od 104 ležaja, ali je trenutno kod nas smešteno 150 korisnika, ne računajući 67 ljudi kojima smo prošle nedelje tokom najhladnijih dana obezbedili smeštaj u gerontološkim centrima u Beogradu, Obrenovcu i Mladenovcu i u Domu za stare i penzionere u Smederevu, u koji ćemo uputiti još šest osoba. Prošla sreda je bila kritična, jer je bilo i više od minus 20, ali smo uspeli da zbrinemo svakoga kome je pomoć bila neophodna. Svi imaju obezbeđenu hranu, lekove, toplu garderobu, a osposobili smo i pomoćne krevete. Takođe smo pomogli još 15 ljudi iz unutrašnjosti, koji su se u Beogradu na onoj hladnoći našli bez ikakvih sredstava za život. Obezbedili smo im hranu i putne karte do njihovog mesta boravka, a naši radnici su tih dana radili i po dve smene u toku dana, dok smo sa gradskim štabom za vanredne situacije i dalje u stalnoj komunikaciji", kaže Nikolić.

Operativni plan

- U Gradskom centru i svim opštinskim odeljenjima organizovane su službe koje dežuraju 24 sata. Broj telefona je **062/8013-862**.
- Vozila kojima raspolažu centri za socijalni rad su na raspolaganju dežurnim timovima.
- Vozila iz Gradske garaže stavljena su na raspolaganje Gradskom centru u slučaju potrebe.
- Iz budžeta Grada izdvojeno je pet miliona dinara za dodatnu jednokratnu pomoć najsiromašnijima za ogrev i lekove.
- Volonteri Gradskog centra pružaju pomoć najugroženijim stanovnicima u vidu nabavki hrane i lekova.
- Narodna kuhinja deli i suvu hranu kako građani ne bi svakog dana izlazili po hladnoći.
- Obezbeđeni dodatni smeštajni kapaciteti za potrebe Prihvatilišta.

Hladnu zimu osetio je i Zlatibor Grujić, šezdesetogodišnjak iz Ripnja. I on se prošle nedelje od "debelog minusa" sklonio u Prihvatilište. "Nisam beskućnik i imam svoj krov nad glavom, ali da sam ostao kod kuće, ukočio bih se od zime. Imam šporet na drva, ali duva sa svih strana. Ostaću ovde dok ne prođe hladnoća", kaže Zlatibor.

Zbog vanredne situacije, Prihvatilište za decu aktiviralo je i broj **064/86-77-500**, dostupan 24 časa za sve hitne intervencije pomoći i smeštaja dece.

"Molimo sve građane da nas pozovu ukoliko naiđu na dete kome je pomoć potrebna", apeluje Danijela Stojković, načelnica ove ustanove. "Trenutno je kod nas 19 dece, dok još 10 do 15 dece svrati preko dana da nešto pojedu i da se nakratko sklone od hladnoće. Znamo da ih to neće trajno skloniti sa ulice, ali dok je ova vanredna situacija trudimo se da pomognemo svima. U tom smislu je pomoć sugrađana koji nam donose voće i povrće uvek dobrodošla kako bi hrana stigla do onih kojima je u ovom trenutku neophodna."

TRG SLAVIJA SLEDEĆE GODINE DOBIJA NOV IZGLED



Trg Slavija trebalo bi da sledeće godine dobije potpuno nov izgled, rekao je za Beoinfo gradski arhitekta Dejan Vasović. Pored unapređenja saobraćaja, trg će ulepšati i fontana koja bi trebalo da se postavi u središnjem delu. "Slavija je već decenijama neuređena, čekajući neko bolje sutra. Grad Beograd je rešio da se uhvati u koštac sa ovim problemom. Reč je o saobraćajnom unapređenju Trga Slavija, što podrazumeva i uređenje samog trga, za koje će biti raspisan arhitektonski konkurs", kaže Vasović.

Prema njegovim rečima, na ovaj način će se povećati i protok vozila na jednoj od najprometnijih saobraćajnica u gradu, a unapređenja saobraćaja na Slaviji ne može biti bez izgradnje pešačkih prolaza.

"Podzemnim pešačkim prolazima izbeći ćemo ukrštanje pešačkog i drumskog saobraćaja. Kao u velikim svetskim gradovima, planirana je fontana u središtu trga, odakle će se spomenik našem velikanu Dimitriju Tucoviću najverovatnije izmestiti na zelenu površinu u blizini Narodne banke. I ova lokacija će biti predmet konkursa", ističe Vasović.

On dodaje i da Grad očekuje da dobije predloge odgovarajućeg mobilijara, opreme i eventualno umetničkih instalacija koje bi tu mogle da budu postavljene. Cilj je, zaključuje gradski arhitekta, da Slavija dobije svetski izgled, jer je jedan od najznačajnijih trgova u Beogradu. Konkurs bi trebalo da bude raspisan u drugoj polovini godine.

PKB JE KIČMA RAZVOJA POLJOPRIVREDE U BEOGRADU

Pomoćnik gradonačelnika Beograda Živorad Anđelković i član Gradskog veća Miroslav Čučković prisustvovali su u korporaciji PKB svečanom potpisivanju kolektivnog ugovora. Ugovor su potpisali direktor PKB korporacije Rajko Mandić i predsednici dva reprezentativna sindikata Milisav Đorđević i Nikola Lazić.

"Potpisivanje ovog kolektivnog ugovora dobar je primer za sva preduzeća koja se nalaze u situaciji u kojoj je bio i PKB – problemi mogu da se reše kada svako uradi svoj deo posla. PKB je bio u vrlo teškoj situaciji i Grad je po preuzimanju imao obavezu da postavi kvalitetan menadžment, ali je i aktivno podržao korporaciju. Naravno, za uspostavljanje dobrih odnosa zaslužni su i radnici, koji su imali razumevanje i poverenje. Upravo je današnji ugovor koji su potpisali sindikati i menadžment rezultat poverenja koje je stvoreno u poslednjih nekoliko meseci", rekao je Anđelković.

On je istakao da su ovim ugovorom zaposleni i menadžment uredili svoje odnose kako bi korporaciju učinili boljom, što će doprineti tome da PKB bude kičma razvoja Beograda u oblasti poljoprivrede.

REPLIKA STAROG BEOGRADA U NOVOM BEOGRADU

Duh starog Beograda iz tridesetih godina prošlog veka uskoro će biti vraćen i to u jednom delu Novog Beograda, gde će tokom maja biti otvoren tematski park Terazije, sa replikama objekata iz tog perioda. Ovaj park će se nalaziti između železničke stanice Novi Beograd i TC "Super vero".

Ideja je da se pokaže kako je Beograd izgledao pre 80 godina, kako se nekad živelo i boravilo u objektima koji se i danas nalaze u centru grada.

"Projekat 'Beogradizacija Beograda' počeo je pre godinu i po dana, za cilj ima vraćanje i promociju pravih beogradskih vrednosti, a replika jednog trga iz tridesetih godina prošlog veka jedan je od najlepših načina za to. Želja je da se gostima Beograda i Beograđanima praktično pokaže ono što su mogli da vide samo na starim fotografijama. Stari Beograd imao je prepoznatljive kafane, gospoda su nosila cilindre, a dame su se šetale u dnevnim ili večernjim toaletama, sa lepezama, šeširima i suncobranima u rukama. Na ovom jedinstvenom prostoru nalaziće se kafane i hoteli u kojima će služiti konobari odeveni u uniforme iz tog doba, uz brojna kulturna dešavanja poput izložbi, filmskih projekcija, predstavljanje starih zanata i prodaju suvenira.

Tematski park će biti zatvoren za saobraćaj tako da će deca moći slobodno da se kreću, a roditelji da u prijatnom ambijentu provode vreme. U postavci će biti i jedan stari tramvaj, koji se neće kretati, ali će doprinositi atmosferi starog Beograda.

Prema Vasovićevim rečima, grad Beograd će obezbediti komunalne uslove za funkcionisanje tematskog parka, dok će opština Novi Beograd biti zadužena za njegovu izgradnju.



DO KRAJA 2013. VIŠE OD 6500 PODZEMNIH KONTEJNERA

Do kraja juna "Gradska čistoća" postaviće oko 1800 podzemnih kontejnera, a do kraja 2013. godine njihov broj premašiće 6500.

"Naš prioritet u ovoj godini jeste pre svega primarna separacija, širenje projekta 'Eko kese' u celom gradu. Završili smo i detaljan projekat dva reciklažna dvorišta na Voždovcu i Novom Beogradu i nadam se da će oni biti završeni do leta. Kada govorimo o podzemnim kontejnerima, naše ekipe rade i u ovim, zimskim uslovima, a naš plan je da sve kontejnere u gradu zamenimo podzemnim. Trenutno radimo na centralnim opštinama – na Vračaru, Starom gradu, Palilulu, Zvezdari i drugim. Do kraja aprila ugradićemo 1500, a do leta ukupno 1800 podzemnih kontejnera, sa planom da za dve do tri godine cela teritorija grada bude pokrivena na taj način, naravno, uz upotrebu plastičnih kanti od 240 litara za domaćinstva. I tokom ove godine nastavljamo sa podelom kanti za individualna domaćinstva. Tokom prošle ih je podeljeno 14.500 i verujem da ćemo do kraja godine završiti sa tim projektom", rekao je Aleksandar Stamenković, direktor JKP "Gradska čistoća".

Dodatak priredila: BILJANA VASIĆ; Fotografije: M. MILENKOVIĆ, A. ANĐIĆ i BEOINFO



piše: Ljubomir Živkov

Životna prilika

Ko kaže da je Srbija zemlja kocke, gde se živalj nada sreći na lutriji, u sportskoj prognozi, kvizu ili nagradnoj igri?!

Ne morate kupovati loz, niste dužni da provodite svaki bogoveti ni dan u kladionici, sa naočarima i cigaretama kao jedinim alatom, našto biste se uzrujavali u kazinu, dovoljno je da nađete nečiji zaboravljeni novac, da ga predate bilo vlasniku bilo najbližoj policijskoj stanici i dobićete posao u policiji. Kraljevčanka koja je našla i predala dvesta hiljada evra nije imala šanse da nastavi karijeru šankerice u mesnome kafiću – čim se njeno dobročinstvo raščulo ministar policije je obznanio da će biti prekomandovana u policiju. Rečeno-učinjeno. Prethodni poslodavac i klijentela prepušteni su sami sebi, ali je ministar policije poslao poruku: "Svakom poštenom čoveku mesto je u policiji, odakle će moći službeno da se suprotstavi pohlepi koja neretko vodi u kriminal, bilo organizovan bilo neorganizovan, kao što je neorganizovano štošta u našem društvu!"

G. Dačić je prvenstveno imao na umu sektor kojim on rukovodi, kao sportski rukovodioci koji su svojevremeno doveli Rajka Mitića ili Džajića... Dobro čini i dobru se nadaj: zaslužio je blagoslov devojčine porodice i svojte, pokazao je na delu kako policija nije tu samo da bi kažnjavala i predupređivala zlo, nego je na policiji da i dobrotu zvanično konstatuje te da ju smesta nagradi; ta širokogrudost doneće nove glasove SPS-u; ministar naravno da nije to imao na umu, ali ne može on učiniti ništa plemenito što se ne bi dobrim vratilo i njegovoj partiji bola.

Nije mnogo vode proteklo opevanom Ibar-vodom, građanin na privremenome radu u mesari našao je isto novac, ali i dokumenta, te je sam, ne zovući policiju, ušao u trag vlasniku, uveliko naravski već unezverenom i na sedativima: izvestio ga je da su svih sedam njegovih hiljada evra na broju i na sigurnom. Smesta sam, prošle dakle nedelje, napisao otvorenu molbu ministru da i ovog nalazača čim prije zaposli kako ga ne bi doveo u neravnopravan položaj: svota jeste tridesetak puta manja od one koju je pronašla sadašnja trudbenica kraljevačkog SUP-a, ali je novi nalazač kriminolog i pravnik. Zbogom sataro, htedoh da stavim u zaglavlje pisma, ali nije ni to pošteno naspram kasapina koji ga je do juče zapošljavao, i koji ga je možda odmalena baš i podizao u tome duhu, da ne zakida na meri, da ne ubacuje previše kojekakve kožure, kostiju, hrskavice, sala, loja, nego da mušterijama daje čisto meso ne zakidajući nikome ni gram – uglavnom vidim da su četiri policijske postaje već konkurisale kod poštenog nalazača da pređe čim prije u koji mu drago kolektiv.

Ja sam pre bezmalo dvadeset godina bio našao novčanik, ali se to desilo u tuđini, moneta je takođe bila tamošnja, tridesetak dolara, otišao sam pravo u policijsku stanicu spremivši svoj ID with picture da bi me policija knjižila kao dobrog imigranta i da bi me zahvalni vlasnik prijatno iznenadio nekakvim možda i nesrazmerno velikim dobročinstvom koje ću posle prepričavati u mojoj novinarskoj fazi, kad ti onaj dežurni samo reče: "O.K. We will take care...", tako nešto, i nije uzeo ni moje đeneralije, kao da mu stranci koje nema oposum za šta da ujede svakodnevno donose nađenu gotovinu i kreditne kartice, bilo pa prošlo, ali mi je utoliko draže što se naša zemlja nije uputila stazom toga kuliranja i ravnodushia, nego dobre ljude zapošljava da službeno gone otimače, utajivače, gramzivce i nasilnike.

Naravno da će sada sve više ljudi nalaziti i vraćati sve više izgubljenog novca, policija će uzimati u obzir količinu predatog novca i školsku spremu nalazača, trebalo bi samo da u Služb. glasniku dadne neku skalu: od pet do osam hiljada predatih evra – mesto na šalteru; od osam do dvanaest – referent za to i to, iznad četrdeset hiljada evra – inspektor za krvne delikte etc. Ta bi skala bila dopunjena time što bi recimo srednja škola vredela kao nađenih devet hiljada evra, fakultet, ne znam, kao dvadeset hiljada, doktorat kao trideset: nekome bi akademiku bilo dovoljno da nađe četirsto evra pa da ga policija preuzme od SANU, a neki nevoljnik sa četiri razreda osmoljetke mora da nađe i preda najmanje dvadeset pet hiljada evra ili dinarsku protivvrednost po zvaničnom kursu NBS inkriminisanog dana, pa da bude primljen u policiju.

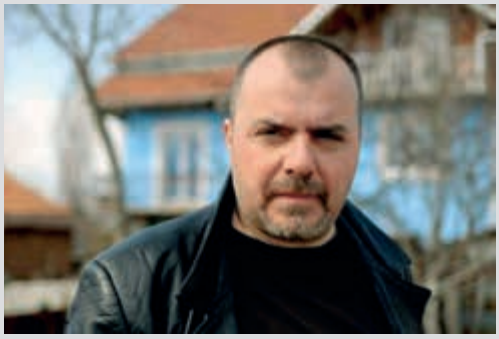
Nije dalek dan kad će nekome proći kroz glavu: zašto neki moj dalji poznanik ne bio ostavio novac tako da ga ja nađem, ja mu to pred svedocima ili novinarima vratim (kasnije ga za njegovu dobrotu nešto možda i častim), policija me zaposli i ja posle hvatam druge prevarante, kao onaj što je u Americi krivotvorio silne čekove pa ga posle poštanska policija zaposlila da staje za vrat drugim bezobraznicima? Naravno da bi policiji bilo sumnjivo kad bih sad ja našao deset hiljada evra koje je moja sestra Anja stavila u sat za struju, a koji se sat nalazi u baštici, morao bi prevarant da nađe nekog posve nepoznatog, kao oni kod Hičkoka (slučajni saputnici u vozu dolaze na ideju da se unakrsno ratosiljaju mrskog oca i nevoljene supruge, ako se dobro sećam, da svako liši života nepoznatu osobu, da nijedan ubica nema lični motiv), ali se nešto mislim, našto raditi sa drugom osobom koja se kad-tad negde može izlanuti: zašto ne prodam kuću koja me samo rastužuje, brine i košta, i ne napravim se da je sav taj novac neko izgubio, a ja sam ga eto našao: odnesem u Božidara Adžije neki stari novčanik (pa šta ako ima samo moje otiske, ja sam ga našao!), ili kovertu, i u njoj na primer dvanaest i po hiljada evra: nisam li kao čitalac X-100 romana maštao da budem privatni detektiv, pa neka budem makar i državni inspektor, da malo i ja i moja nedužna klijentela predahnemo od ovih kolumni!

“On je kao pevačica novokomponovane muzike koja je željna publiciteta. Pozitivnog ili negativnog, svejedno je.”



RASIM LJAJIĆ o Muameru Zukorliću, koji je na svom Fejsbuk profilu postavio video-klip nazvan “Muftijin emanet”, u kome je poručio šta će se dogoditi u Srbiji ukoliko bude “likvidiran”. (“Blic”)

Nikola Kojo,



glumac, poručuje da život na selu ne mora da bude težak, kao što se misli: “Premoren sam od života u gradu, jurcanja za parkingom, od nervoznih vozača i tako dalje i rešio sam sa prijateljima da odem odavde. Kupili smo jedan lep komad zemlje na kome ćemo napraviti tipske kućice, bazen, teniske terene, jednu malu komunu. Razgovarali smo o tome i možda bismo napravili jedan edukativni rijaliti šou kao dokaz da se može bez grada, da je cela poenta da za stan u Beogradu negde u Srbiji možeš da napraviš ogromnu kuću, bazen, sve što poželiš, da budeš na zdravom vazduhu i da ti iz dnevne sobe seže pogled.” (“Blic puls”)

Toma Jovanović,



muzičar, poznat kao Toma Panters, vođa Blek pantersa, na pitanje da li planira da snimi i neku rokenrol pesmu, kaže: “Odrastao sam na muzici Bitlsa i Stonsa i volim da sviram rokenrol jer je to muzika koja ima najveću energiju. Zaista sebe smatram rokerom u duši. Da li će na nekom od budućih albuma Pantersa biti i neka rok pesma, to ne znam. Sve je moguće. Na kraju krajeva, siguran sam da bi se ljudima dopalo da Toma i Pantersi, praše rokenrol.”

Da li je razmišljao da se politički aktivira: “Često pomislim da ne bi bilo loše da se angažujem i pokušam da sprovedem neke ideje, prevashodno socijalno-humanitarnog karaktera. Ako baš do toga dođe da i ja moram da se bavim politikom, to će biti isključivo u mojoj stranci, ne u nekoj postojećoj. Nisam političar i ne interesuje me poslaničko mesto i ostale stvari, ali bih voleo da stvorim pokret, organizaciju, stranku, forma nije važna.”

Da li će uspehu u politici da pomogne njegova popularnost: “Činjenica je da me narod voli i mnogo sam srećan zbog toga. Sve što radim radim iskreno i od srca. Mnoge moje pesme ušle su u narod. Pesme *Ja sam baraba, a ti vila* i *Kakvu ženu imam* pevaju na svim proslavama, sve generacije.” (“Pravda”)

Radiša Urošević,



pevač narodne muzike, funkcioner Jedinstvene Srbije, tužiće holivudsku glumicu Anđelinu Džoli jer je bez pitanja pesmu *Tebi za ljubav*, koju je on snimio 1987. godine, iskoristila u svom rediteljskom prvencu *U zemlji krvi i meda*: “Ja jesam samo izvođač i u principu moje pesme mogu da se puštaju svuda, ali ovo je zloupotreba! Po svaku cenu ću da tužim Anđelinu i sad ću odmah da angažujem advokata. Sa mnom niko iz njenog tima nije kontaktirao povodom te pesme! Naravno da ću da je tužim! Hvala bogu da hoću! Ne bih ja dozvolio da neko pljuje Srbe i da pesmu koju ja pevam koristi u te svrhe.”

Miša Mijatović,

kompozitor pesme *Tebi za ljubav*, za razliku od Uroševića, znao je da će pesma biti korišćena u filmu, jer je upravo on i prodao autorska prava:

“Rečeno nam je da je film ljubavne tematike i dali smo im pesmu za 1000 evra. Potpisali smo i ugovor za procenat od prodaje i emitovanja. Tada nismo znali kakav je to film, ali sad, iz ove perspektive, ne bih je dao ni za kakve pare! Ipak, ne osećam se prevarenim, jer nismo tražili scenario, poverovali smo da je priča ljubavna. Uostalom, nemamo mi ništa s tim, naša je samo pesma!” (“Kurir”)



Dejan Milićević,

reditelj, govori o plagijatima: “Danas je to sasvim normalno, jer je gotovo sve izmišljeno, sve je poznato, tako da ja nemam šta novo da izmislim, već je samo pitanje koji oblik rimejka poznatih stranih spotova ću da napravim. Normalno je, jer i oni kopiraju mene, kada bih napravio listu spotova koji su od mene iskopirani, ne biste verovali, tako da je normalno da i ja kopiram njihove!” (“Svet”)

Branislav Lečić,

glumac, na pitanje da li postoji film koji o ratu u SFRJ govori na adekvatan način šalje onakvu "sliku u svet" kakvu želimo: "Nema mnogo toga. Radi se o tome da smo zadržali jednu filozofiju promišljanja koja je, kao, neutralna. Nigde nismo imali film koji bi se pozabavio događajima sa tom tematikom, ali da na to gleda razložno. Ja nisam video taj kapacitet



do sada, tog filma i teksta, koji bi bio, naravno, preteča tog filma, da se pozabavio i stradanjima sopstvenog naroda kome pripadamo, u celoj ovoj zbrci sa svim negativnim i pozitivnim aspektima." (B 92)

Momir Bulatović,

političar, objašnjava kakav značaj u njegovom životu ima mesto saveznog premijera SR Jugoslavije za vreme NATO bombardovanja: "To je jedna od mojih najuspešnijih političkih uloga koje sam imao. Mogu da se pohvalim da sam bio predsednik savezne vlade koja je proglasila ratno stanje i ratovala sama... U mom CV-ju je to jedna od najznačajnijih karakteristika koju imam." ("Press")





Milutin Mrkonjić,

ministar za infrastrukturu, na pitanje kako održava fizičku kondiciju, kaže: "Povremeno vodim ljubav, a moj sport je košarka. Dakle, ubacivanje u svakom slučaju."

Oliver Dulić,



ministar za zaštitu životne sredine i prostornog planiranja, ortoped i bivši vaterpolista, na isto pitanje, ogovara tvrdnjom: "Imam najveći biceps u vladi! Ostajem pri toj tvrdnji, jer nisam primetio da me je neko pretekao. Sportom se bavim svakodnevno. Idem u teretanu, igram vaterpolo i košarku i bez toga ne bih mogao. Počeo sam da se bavim sportom sa deset godina i evo već 27 godina sam u njemu."

Velimir Ilić,

lider Nove Srbije, takođe je veliki ljubitelj sporta: "Svakodnevno održavam kondiciju u teretani, a upražnjavam i plivanje. Dobra rekreacija i antistres program je i rad na farmi. Pešačenje mi je već godinama u krvi i svaki dan pređem barem šest kilometara."

Dragan Todorović,



šef poslaničkog kluba SRS-a, na pitanje da li i on praktikuje sport kao i Mrkonjić, kaže: "Svakog jutra 35 minuta sam na traci, a onda desetak minuta radim vežbe za razgibavanje. Ova Mrkina formula je vrlo simpatična. Uostalom, zbog toga je on legenda, ali ipak je neću komentarisati."

Igor Pavličić,

gradonačelnik Novog Sada, takođe o sportu: "Vodim računa o fizičkoj kondiciji, ali i načinu ishrane. Trudim se da najmanje tri, četiri puta nedeljno odigram košarku ili tenis, a u kola ulazim samo kad baš moram. Stanujem blizu keja, pa umem da ga prepešačim u oba pravca, što je desetak kilometara." ("Alo")

N. N.

izvor otkriva da je srpska manekenka i srpska milionerka, nekadašnja članica grupe Models Sandra Meljničenko "zatrudnela posle šest i po godina braka sa ruskim milijarderom Andrejom Meljničenkom", dodavši da je to priča koja ovih dana može da se čuje u džet-set krugovima Monte Karla: "Sandra i Andrej su presrećni i neverovatno ushićeni od trenutka kada su saznali da je ona konačno ostala trudna. Već godinama pokušavaju da se ostvare kao roditelji i logično je što osećaju ogromno uzbuđenje i sreću. Njih dvoje su oduvek oprezni prema medijima i retko otkrivaju detalje iz svog života, a *posebno* sada kad je u pitanju tako velika stvar kao što je trudnoća. Tu vest su do sad krili ne samo od javnosti nego i od najbližih prijatelja i rodbine jer je trudnoća još uvek u ranoj fazi!"
Da li Sandra ima sve što joj je potrebno: "Sandra je veoma oprezna i brižna kada je u pitanju njena trudnoća i često se kontroliše kod najboljih ginekologa u Monte Karlu, gde ona i Andrej imaju prelepu vilu i sve uslove za bezbrižan i luksuzan život."
Gde će se lepotica poroditi, želeli smo da saznamo: "Moguće su tri opcije – da se porodi u Monte Karlu, u Rusiji ili Londonu." ("Press")

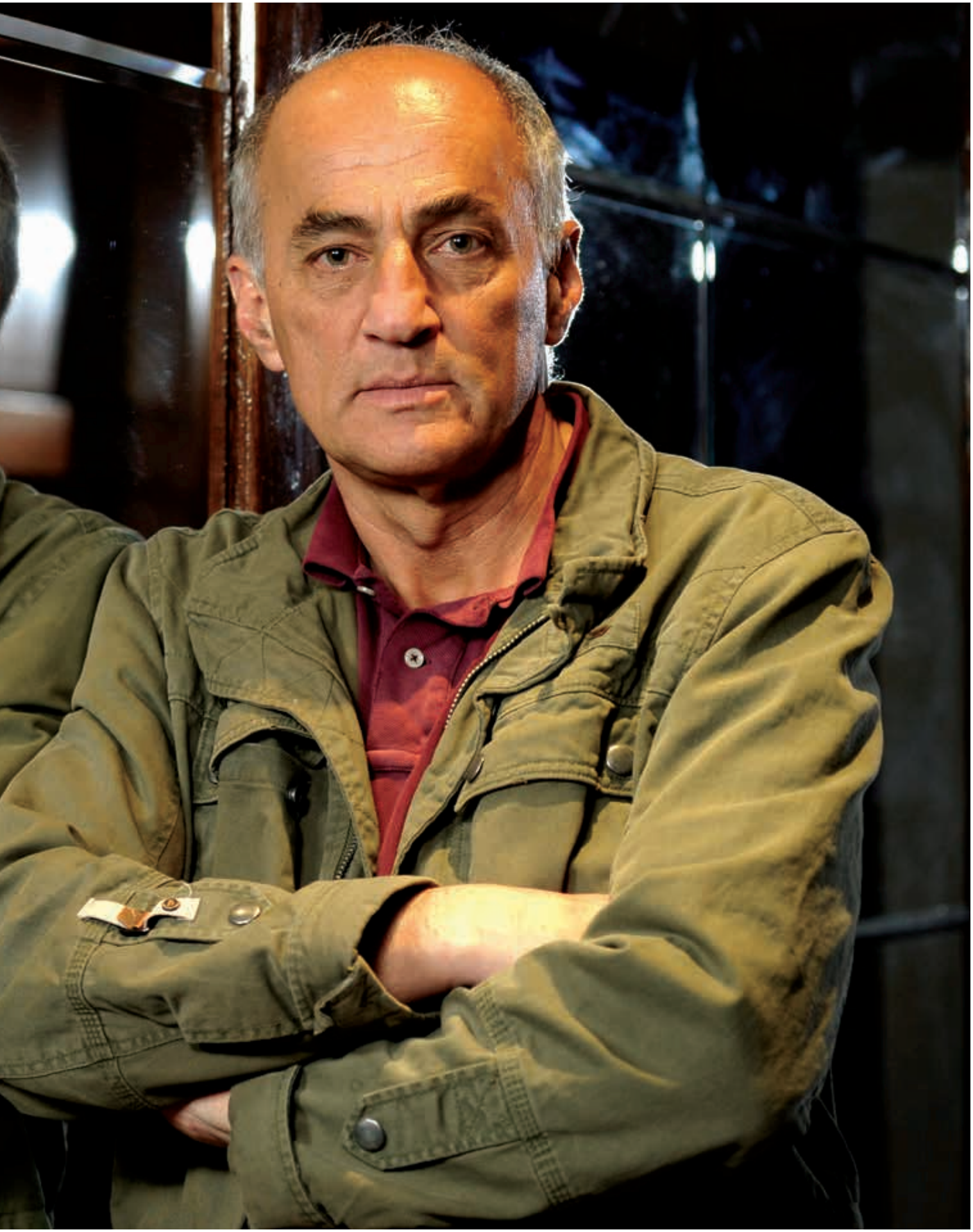
Intervju: Stanko Cerović, pisac

Na svojoj strani

U izdanju "Vremena" upravo je izašla iz štampe nova knjiga Stanka Cerovića pod naslovom *Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti*. U ovom razgovoru pričamo o razlozima zbog kojih je ovu knjigu napisao, o kulturi, istoriji i politici, Njegošu, Andriću, Mladoj Bosni, NATO paktu, Đilasu, Kusturici, Dodiku, Dobrici Ćosiću i Igoru Mandiću, o jugoslovenskim ratovima, Srbiji, Evropskoj uniji, nacionalistima, kolonijalnoj eliti i trećem svetskom ratu koji je pred vratima



Fotografije: A. Anđić



"Od kada su se završili ratovi na području bivše Jugoslavije, da ti pravo kažem, najodvratniji su mi oni koji su se tada, zajedno sa mnom, borili protiv rata, a sad to naplaćuju i sve rade da produže to ratno stanje, jer znaju da je njihova slika tada bila najljepša. Kad god ih čujem, povraća mi se. Ni tada ih nijesam cijenio, osim par najbližih prijatelja, znao sam sa kim imam posla, i među našim ljudima i raznim zapadnim hijenama, ali istorija vas obdari saputnicima kakvim hoće, tu nema spasa. Najgora je ova pomisao: možda smo ih zaslužili"

Stanko Cerović je rođen u Titogradu 1951. godine. U Beogradu je završio Filozofski fakultet. Od 1979. godine živi u Parizu. Do 2007. godine bio je urednik srpskohrvatske redakcije Radio Frans internasionala. U poslednjih dvadesetak godina objavio je na stotine analitičkih i polemičkih tekstova o jugoslovenskim ratovima i svetskoj politici. Napisao je pet knjiga: *Njegoševe tajne staze* (Montenegropublic, Podgorica, 1996; CID, Podgorica, 2005), *U kandžama humanista* (Samizdat B92, Beograd, 2000; izdanje na francuskom *Dans les griffes des humanistes*, Flammarion/Climats, Paris, 2001), *Comment maigrissent les ombres* (Flammarion/Climats, Paris, 2003) i *Drvo života, plodovi smrti* (Umetničko društvo Gradac, Beograd, 2007; izdanje na francuskom *Après la fin de l'histoire*, Flammarion/Climats, Paris, 2008). Njegova nova knjiga pod naslovom *Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti* upravo je izašla iz štampe u izdanju "Vremena". Razgovaramo o razlozima zbog kojih je ovu knjigu napisao, o istoriji i politici.

Stanko Cerović misli i govori drugačije. Valjalo bi ga čuti.

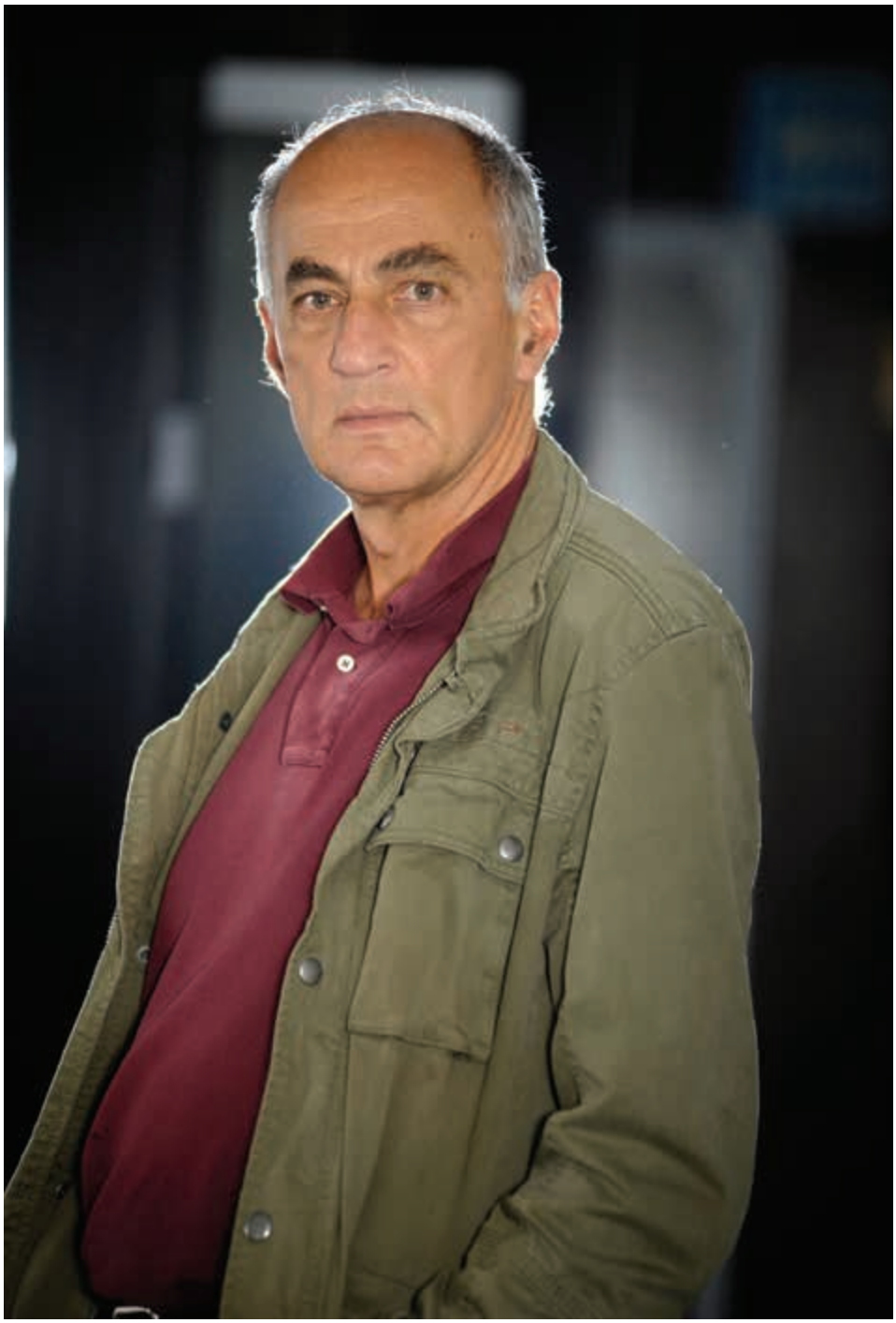
"VREME": Tvoja nova knjiga *Vrijeme je krv – Umjetnik u Civilizaciji Smrti* upravo je izašla iz štampe. Zbog čega si je napisao?

STANKO CEROVIĆ: Zato što nijesam mogao da napišem ništa drugo. Realnost diktira svijesti šta može i mora da misli, daje osjećanjima oblik i intenzitet. Nekad se neki segment realnosti nameće sa posebnom silinom, nezaobilazan je i u duši ga doživljavamo kao nešto kolosalno, kao kulminaciju velike drame Istorije. To može biti iluzija ili istina, ali bitno je da se u duši taj dio realnosti doživljava kao užareni centar koji je nezaobilazan. Takav nezaobilazni centar je danas osjećanje da se oko nas, u sobi u kojoj sjedimo i u svijetu u kome živimo, dešava nešto neizrecivo opasno, i da je možda već kasno da promijenimo pravac kretanja. Govorim o predosjećanju trećeg svjetskog rata za koji je Ajnštajn rekao da ne zna kako će biti vođen, ali da zna da će se četvrti voditi batinama. Svaka racionalna politička analiza vodi ka zaključku da svijet ide u takav rat. Po mom mišljenju, već je počeo: zapadna Imperija je neprekidno u ratu u raznim dijelovima svijeta, naoružava se intenzivnije nego ikad; njena dominacija svijetom je dovedena u pitanje prvi put za poslednjih četiri stotine godina, a, kako kažu istoričari, nijedna Imperija do sada nije dobrovoljno prihvatila gubitak dominacije. Kad ovome dodate vrste oružja kojima ova Imperija raspolaže, eto vam objašnjenja za to opsesivno osjećanje da smo na ivici vojne kataklizme. Unazad gledano, i kao metafora ove tragedije, stoje izgradnja i upotreba atomske bombe. Sad izgleda da su tada ljudi stupili na stazu bez povratka. I pošto je istorija puna misterija, kao za inat, u ovakvom trenutku se cijela Civilizacija iskazuje maltene kao dijabolična zavjera protiv života: nepovratno su zagađeni vazduh i voda, presušuju izvori energije, probušen je ozonski omotač, prave se eksperimenti za genetske modifikacije ljudi, a o kataklizmi više ne govore zanesenjaci i budale nego naučnici i eksperti. Kao da viševjekovno nasleđe civilizacije koja je osvojila svijet iz svih pravaca stremi ka žiži u kojoj će eksplodirati.

Ja nijesam katastrofičar, ne vjerujem u kraj svijeta ni u istorijsku nužnost. Drama se odvija u duši svakog čovjeka, on je prenosi u svijet, i sve što se dešava zavisi stalno od svih ljudi. Htjeo sam da napišem knjigu kojom pokušavam da spriječim treći svjetski rat, sad i ovdje. Za to sam pokušao da očistim dušu od smeća civilizacije koja je zaljubljena u smrt i uništenje, pa kad je očistim da viknem iz sve snage: ja nijesam sa vama! Drukčije rečeno: pokušao sam da zamislim kako bih se osjećao sledećeg dana posle atomskog rata i odlučio sam da napišem takvu knjigu zbog koje me toga dana ne bi bilo sramota. Sramota je važan estetski kriterijum, kad bi ga više primjenjivali, bolje bi i pisali i čitali.

Ova knjiga se prirodno nastavlja na prethodnu, *Drvo života, plodovi smrti*. Ako si u njoj načinio svojevrsnu odu (poraženom) Balkanu, u ovoj se baviš globalnom istorijom i identifikovanjem njenih prelomnih tačaka – u ovom slučaju sinhronicitetom Staljingradske bitke i pravljenja atomske bombe u Los Alamosu. A tu su i ista pitanja: smisao Istorije, izvesnost katastrofe, forme moderne okupacije, zidovi između sveta i svesti i uverenje da se sve što se dešava u istoriji čovečanstva dešava i u svakoj pojedinačnoj ljudskoj duši i telu – pa i svaka okupacija i svaki pokret otpora. Zašto si se odlučio na ovakav "poetizovano politički" pristup mišljenju i tumačenju Istorije?

Da, nastavlja se, imaš pravo. Zapravo je novi pokušaj da se dođe do istog cilja drukčijim putevima. U pravu si u najvažnijem: u istoriji se samo pokazuje, razvija (u smislu razvijanja fotografija) ono što se dešava u duši svakog čovjeka posebno. To je smisao Kafkine rečenice: pišem svjetsku istoriju moje duše. Staljingradska bitka i atomska bomba su najljepše metafore košmara iz kojih pokušavamo da se probudimo. Kad se pažljivije pogleda, to je banalna istina: istoriju prave ljudi, ona je rezultat njihovih osjećanja i misli. Ali, ipak, ljudi žive sa osjećanjem da ne učestvuju u istoriji, da je to nešto što ih prevazilazi. Važno je, da tako kažem, za sudbinu i sreću ljudi, kao i za opstanak života na zemlji, da ljudi intenzivno budu svjesni da, sad i ovdje, istorija postoji samo kroz njih: nema niko drugi, samo tvoja svijest, duša i tvoje tijelo, tu se ovaj svijet rađa, održava i umire. Ono gdje umjetnost prevazilazi banalnost – i zato je težak posao – je u naporu da probudi svijest, ili srce ljudi, tako da ovi osjete da je banalnost života neponovljivo čudo koje postoji u njima i zbog njih. Cilj nije da se otkrije





nešto originalno u životu, nego da se život takav kakav je doživi sa većim intenzitetom, tako da se čovjek, da tako kažem, odjednom zapanjen probudi sa sviješću da on jedini u univerzumu vidi, čuje i osjeća, da je jedini svjestan smisla, i da je, zato, u centru misterija čija se dubina ne može ni zamisliti. Zato je jezik u knjizi takav kako ga opisuješ: pisanje i nije ništa drugo nego pokušaj da tako sklopiš riječi da one prenesu osjećanje spontanosti i iskrenosti, ne bi li se smanjila nepodnošljiva fantomska distanca između ljudi i svijeta, i ne bi li se ljudi sjetili ko su i gdje su: to jest, govoreći starinskim rečnikom, da su anđeli koji žive u raju. Uzmi jedno slavno umjetničko djelo: Mona Liza je tako naslikana da stvara u posmatraču osjećanje da je cijela priroda začarana oko djevojačkog osmijeha: u krugovima, do kraja Svemira. Jer ako raja ima u ovom Svemiru, onda je to sigurno ova zemlja, a ako ima anđela, onda su to bića kroz koja protiče život i usput rađa smisao i osjećanja. Ne znam je li ovo strašno ili opojno: ideja da se svako tijelo, takvo kakvo je, pojavilo samo jednom u vremenu, probudilo se usred života, a da li će osjećati da se probudilo u raju ili u paklu, to zavisi od neke nevidljive prepreke u mozgu, možda od sna koji smo sanjali... Kad pomisliš da nam život prolazi uglavnom u dosadi, infantilnim željama da budemo neko drugi negdje drugdje, da nam se čini da smo zakinuti i da nemamo sreće, muka te uhvati. Jednom se samo za tebe otvorio zemaljski rat, u svjetlosti, bojama i mirisima, a tebe mrzi da ustaneš iz kreveta. Odvratna misao.

Jezik kojim pišeš nije žurnalistički, niti pretenduje da bude lažno objektivan; on je duboko ličan i njime skoro afektirano pokušavaš da prodreš u srž stvari o kojoj pišeš, bez distance, i to ne samo na racionalnoj već i na emotivnoj, pa čak i fiziološkoj ravni. Zašto?

To sam donekle odgovorio. Pisac je kao krtica u samome sebi: buši kroz svijest, kroz organe, kroz krvotok – daleko od tijela sve je sivo – sanja da stigne do tajne komore srca, izbacuje đubre, oslobađa se iluzija i laži, nudi žrtve i pogodbe raznim božanstvima koja sreće u sebi, obećava da više nikad neće izdati, da nema tih para za koje će prodati jedan jedini osmijeh u duši, sve u potrazi za jednom živom riječi, u kojoj lipti krv i čuju se otkucaji srca, bježi sa tim blagom na svjetlost dana... a onda počne okolo da se hvali i da traži ko će više platiti za blago koje je iskopao, zaboravlja gdje je bio i šta je obećao, rđa i truli, kaje se i slini, pa na kraju prima nagrade, stipendije, subvencije, daj šta daš, mora da se živi...

U knjizi citiraš Getea, da je za pisanje karakter važniji od talenta.

Ne uvijek. Mislim da je tim zapažanjem Gete htio da podvuče u kolikoj je krizi civilizacija. U srećnim vremenima, da tako kažem, talenat je sve: umjetnik uobličava ideje i osjećanja u svijetu oko sebe takoreći igrajući se, lako prodire u stvari i ove se lako otvaraju za njega, ima u tome nešto ljubavno i erotsko, u smislu ljubavi između duše i svijeta. Gete je smatrao da se to najbolje vidi u djelima velikih slikara. Nesrećna vremena su vremena razvoda duše i svijeta: duša se zatvara, a svijet izgleda kao mrtva materija. U ljudima se rađa osjećanje "gubljenja realnosti" koje je Getea opsjedalo, a koje će se od tada neprekidno pojačavati u svijetu, sve dok ne počne da se govori maltene u svim novinama o "virtuelnoj" realnosti. U toj drami čovječanstva, talenat sve manje znači. Ništa ne pomaže ni najdarovitijem umjetniku to što umije da uobliči osjećanja, kad je svijet zatvoren: šta god da radi, njegovo će djelo uvijek biti mrtvo; niko ne može da prođe dublje od površine, ostavljamo manje traga nego muve. Tada postaje karakter ►

važniji od svega, jer tu se misli na duševnu snagu koja treba čovjeku da prodre u svijet, a posle toga talenat može koliko hoće da se zabavlja. Zvuči smiješno, ali to znači samo ovo: da bi bio veliki umjetnik, kao bilo šta drugo, čovjek prvo mora biti čovjek. A to je mnogo veća tajna nego što izgleda dok se gledamo u ogledalo.

Za tebe istorija nije samo priča puna buke i besa koju budala kazuje a ne znači ništa. Istorijskim događajima kojima se baviš u knjizi daješ smisao u jednom širem kontekstu i posmatraš ih kao rezultat i vrhunac četiristogodišnjeg istorijskog procesa. Odakle potreba za traženjem (ili rekonstrukcijom) smisla istorije?

To su zakoni svijesti. I priča puna buke i bijesa koju budala kazuje, i priča puna božanskog smisla koju kazuje Platon, otkrivaju samo detalje odnosa ljudske duše i svijeta. Ima stalno i jedno i drugo: besmisao i smisao, zlo i dobro, beživotno i besmrtno... I jedno i drugo se otkrivaju u čovjeku, možda se u njemu i rađaju, i izlivaju se iz njega u čulni svijet. Ali ovo nije nikakva apstrakcija, nego okvir u kome se svaki čovjek stalno bori za goli život. Liči na rat: mnogim dubokim misliocima i misticima, uključujući i Njegoša, ličilo je na vječni rat. U tome košmaru ima nešto kao put naprijed i nazad. Pravimo istoriju zaista kao ludaci, ponekad – kao danas – stižemo do ivice besmisla i samouništenja, a onda se duh vraća nazad kroz istoriju, pokušava da vrati smisao u nju, kao da čisti i sadi u razrovanom voćnjaku, pokušava da obnovi veze sa svijetom. Cio napor duha je u obnavljanju veza, u jačanju privlačnih sila između ljudi i svijeta. U opuštenim noćnim vizijama to može da izgleda kao neka kosmička erotika. A po danu i pri zdravom razumu je borba čovjeka da ne potone u košmar samouništenja, da očisti svoje misli i osjećanja i uljepša život oko sebe u nadi da će se taj njegov rad uklopiti u širi smisao. Tako i ja, po ugledu na mrave i pčele, ali sa sviješću da im nijesam ni do koljena.

Da kažemo nešto i o motivima tvojih prethodnih knjiga, na koje se takođe ova aktuelna nastavlja. U svojoj prvoj knjizi, objavljenoj 1996, baviš se Njegošem. Kao nikada ranije, Njegoš je danas, čini se, ničiji. Današnja Crna Gora naizmenično ga se odriče i svojata ga čisto formalno, za Srbiju i Srbe on je prazan označitelj naciona, a kod Bošnjaka se *istraga poturica* (iz *Gorskog vijenca*) iščitava gotovo kao *program* koji stoji iza etničkog čišćenja u poslednjoj deceniji dvadesetog veka. Naravno, u sva tri slučaja mislim na glavni tok kulturološko-akademsko-medijske matice. Zašto se Njegošu to desilo? Šta je Njegoš tebi, i šta se danas kod njega može iščitati?

Sad to zvuči izvještačeno, ali u vrijeme ovih ratova i raspadanja, da tako kažem, naše slike svijeta, kidanja veza sa svijetom, što se u velikom nasilju uvijek dešava, dakle tada je bio period kad me posebno boljelo što sam imao osjećaj da u kolektivnoj svijesti naroda kome pripadam umiru Njegoš i srpske narodne pjesme. Umiru tiho i dostojanstveno, kao neke ogromne, nježne sjenke koje su dugo živjele u duši i sad odlaze bez riječi i žaljenja, kao da ih je iznevjerila sudbina. Imao sam utisak da je sve protiv njih, jedno vrijeme nije bilo nikoga ko se nije na njih otresao, ili mi se tako činilo. Činilo se da se Njegoš i narodne pjesme nalaze u epicentru nekog tornada od prostaštva, gluposti, nasilja. Jedni su se njima hvalili, a drugi su ih optuživali kao uzrok svih nesreća i izvor nekog mitskog balkanskog zla. A ja sam, znaš, sa jedne strane puno čitao Njegoša i narodnu poeziju, a sa druge, puno sam se bavio politikom, tako da sam znao dvije stvari: prvo, da je univerzum ove poezije nešto najčistije, najrafiniranije, najiskrenije što ljudski duh može roditi, i da je to rođeno u mukama nesrećnih, odbačenih i siromašnih ljudi koji su slučajno moji preci i kojima ja dugujem više nego što se može iskazati; i drugo, da su ljudi koji se ističu u ovim ratnim zbivanjima, iz jugoslovenskih i evropskih naroda, takoreći bez izuzetka, na svim stranama, jedna rulja neosjetljivih, lukavih, ambicioznih vucibatina, neznalica i lažova, koja je, između ostaloga, eto kidisala na Njegoša i na narodnu poeziju, iako sve što su oni uradili u životu, da se skupi na gomilu, ne vredi jednoga pokreta Njegoševog srca, ili jednog stiha narodne pjesme; ta bi se gomila prosto ugušila od straha i zavisti kad bi iz daljine jednom vidjela Njegoša kako ide kroz Kotor, "kak neko paganško božanstvo", kako je govorio kotorski nadbiskup sa divljenjem... Ovako ja ne govorim o svojim savremenicima ni u kakvim drugim okolnostima, osim ovdje i sada: u ime Njegoša i narodnih pjevača. Toliko im dugujem. Zato sam pokušao u ratu da se odužim Njegošu: da se zna na kojoj sam strani. Pokušao sam da pišem o izvorima njegove duhovnosti, a dok sam pisao, kako to biva sa velikom poezijom, stalno sam iznova otkrivao da to seže još dublje nego što sam slutio. Govorimo o najvećoj umjetnosti, koja se, iz nama nepoznatih razloga, eto zaustavila, i pokazala u punoj ljepoti u srpskom jeziku. Možeš tražiti šta god hoćeš u Njegošu, uvijek ćeš naći mnogo više nego što si želio... Problem je, donekle, u tome što je teško naučiti čitati. Ja mislim da je čitanje teže nego pisanje. Napiše se i velika knjiga za godinu dana, ali da ljudi izvuku iz nje bar dio blaga koje je unutra zaključano, potrebni su napori generacija. Možda nema pisca koji ima gore čitaoce od Njegoša. To kako se prema njemu odnose polupismeni klipani i kurvini sinovi u Crnoj Gori, to je tako strašno da čovjeka prosto ophrva neizmjerna tuga, kao pred neminovnošću velikog zla. Oko Njegoša je puno misterija: bio je potpuno usamljen u životu, a ne može mu se prići ni u smrti.

To kako se prema Njegošu odnose polupismeni klipani i kurvini sinovi u Crnoj Gori, to je tako strašno da čovjeka prosto ophrva neizmjerna tuga, kao pred neminovnošću velikog zla. Oko Njegoša je puno misterija: bio je potpuno usamljen u životu, a ne može mu se prići ni u smrti



Priča o NATO bombardovanju SR Jugoslavije 1999, o kome govoriš u knjizi *U kandžama humanista,* danas je potisnuta na nekakvu istorijsku marginu, kao incident koga svi – i oni koji su tukli i oni tučeni – kao da se stide i nerado ga pominju. Uz to, čini se da ovaj slučaj danas više tangira čak i jednog Milana Kunderu (koji je onomad podržavao raspad Jugoslavije) nego ovdašnje *mislioce*. Mislim pritom na onaj Kunderin stav (iz knjige *Susret*) kad kaže da se nijedna zemlja Evrope nije oslobodila od nacizma sopstvenim snagama, pa otvara zagradu i ispravlja se: "Nijedna? Jedna ipak jeste. Jugoslavija. Svojom sopstvenom partizanskom vojskom. Zato je 1999. godine bilo ne-



ophodno nedeljama i nedeljama bombardovati srpske gradove: da bi se, a posteriori, i tom delu Evrope nametnuo status pobeđenog." Ima li nečeg u ovoj Kunderinoj opasci?

Ima. To je prosta politička istina. To je iskustvo kolonijalnih sila: tako se uspostavlja i konsoliduje vlast: mora se slomiti volja porobljenog naroda, taj narod mora u sebi, takoreći slobodno, da shvati i prihvati da je poražen i da to tako treba da bude. Stvoren je da robuje. To Amerikanci zovu "borba za duše i srca ljudi". Ovo ima veze sa onim što smo govorili o jedinstvu istorije i duše: vojne pobjede nad ljudima su sporedne, prava i trajna je pobjeda samo nad dušom. Dok se čovjek odupire u duši i srcu do tada je nepobjediv. Ima ovakva procjena u imperijalnim kancelarijama o srpskom narodu: on je remetilački faktor, buni se, ne priznaje autoritet, ponaša se kao da je veći nego što je, što prosto znači da traži za sebe slobodu koju mogu da imaju samo gospodari, a ne i sluge. I kad je devedesetih godina američka imperija počela da se širi na ostatak svijeta, pojavio se ovaj kamičak u cipeli. Problem je riješen u skladu sa okolnostima: Amerika je tada bila najjača država u istoriji, bez ikakve opasnosti na horizontu, mogla je da radi šta hoće i tako je i radila: udarala slobodno i otprilike, ne vodeći računa ni o silini ni o preciznosti udarca. Kako su govorili američki stratezi: margina greške je za nas ogromna, šta god da uradimo ne tiče nas se, sve naše greške će plaćati drugi. Desilo se, ipak, da je rat NATO pakta protiv Srbije i Crne Gore bio ogromna greška. Toliko velika da se danas u Americi i Evropi vladajuće elite bukvalno upinju da taj rat nekako izbrišu iz istorije: kažu, otprilike, da nije bilo rata, nego je NATO samo intervenisao da zaustavi rat između Srba i Albanaca. Međutim, posledice ovoga rata su odmah bile kolosalne, a vremenom njihov značaj raste. Vjerovatno će taj rat ostati kao važna prekretnica u istoriji, nešto kao početak serije kobnih događaja koji će obilježiti istoriju XXI vijeka. U tome se skriva jedno od objašnjenja, po mome mišljenju, što su Amerikanci posle rata vodili ovako sadističku politiku prema Srbiji: prosto se ne mogu dovoljno osvetiti tim crvima koji su im pokvarili feštu. Iako, naravno, ta uloga Srbije je samo simbolična: tu se slučajno otkrila slabost i glupost Imperije, Srbija za to nije ni kriva ni zaslužna ništa više nego što Gavrilo Princip nije kriv ni zaslužan za rušenje svjetskog poretka u Prvom svjetskom ratu. Među posledicama rata NATO pakta o kojima se ćuti evo nekih: taj rat (tj. srpski otpor) je spasio – iako samo privremeno – Ujedinjene nacije: Amerika je morala da se vrati u njih i da tamo potpiše mir, što je doživljeno kao pravo poniženje; odloženo je proglašenje NATO pakta za dominantnu organizaciju novog svjetskog poretka; sam taj poredak je doveden u pitanje brutalnošću rata, kršenjem pravnih i moralnih normi, a iznad svega propagandom u zapadnim medijima koja je otvoreno prijetila da će narod koji se odupire biti satrt; širom svijeta, rat je imao ulogu poziva na buđenje naroda koji su odjednom shvatili da nema govora o "blagoj" imperiji, kulturnoj i ekonomskoj dominaciji, nego o brutalnoj sili, i da oni koji hoće da prežive moraju biti spremni da ginu; konkretno, najvažnija posledica je dolazak Putina na vlast u Rusiji: tada su ostaci ruske elite shvatili da su oni sledeći na redu, da je đavo odnio šalu; time su Rusija i Kina (čija ambasada je namjerno bombardovana) gurnuti jedna drugoj u naručje i počeo se praviti savez koji se sad polako razvija i od koga možda zavisi sudbina čovječanstva; može se dodati, da je u tom ratu obećano Turskoj da će biti primljena u Evropsku uniju, zbog usluga u toku bombardovanja, što je učinjeno iste godine u decembru; da je obećano Rumuniji i Bugarskoj da će ući u Uniju po skraćenom postupku ako zabrane Rusima pristup Srbiji... To su neke od posledica ovoga rata, ima ih još, naročito u samim zapadnim elitama: one su se u ovom ratu "oslobodile", izgubile uzdržljivost i oprez, zaključile da mogu da ratuju bez rizika protiv koga hoće, jednom riječju: nije više bilo puta nazad.



Na globalnom medijskom planu interpretacija ishoda Drugog svetskog rata je takva da se Crvena armija gotovo briše s liste pobedilaca nad Hitlerom. Slična stvar se dešava i kod nas – minimizira se uloga partizanskog pokreta, a za svaki kolaboracionistički pokret nalaze se razumevanje i opravdanje, u smislu: "ne može šut s rogatim", "mali smo mi za veliku politiku" i slično. Da li je to sindrom elita koje rade na sistematskom izbacivanju iz istorije i ponižtavanju ne samo političkog već i kulturnog subjektiviteta?

To je, da kažem, Istorija. Istorija koja je bila kao zadržana branom u toku hladnog rata, bilo je previše obzira i opreza, a onda je utoliko silovitije navalila kad je brana popustila: cilj opravdava sredstva, pravo jačega je jedina svetinja, svaka laž i svaka podlost je dozvoljena, samo brže, do kraja i bez milosti, život ne čeka... to je ta sirova i surova logika moćnih u istoriji. Istina je da ne može šut sa rogatim. Zato imamo Njegoša: vuk na ovcu svoje pravo ima/ ka tirjanin na slaba čovjeka, / al tirjanstvu stati nogom za vrat/ to je ljudska dužnost najsvetija – i svaki čovjek traži odgovor između tih zapovijesti kako može i umije... Meni izgleda ovako: kapitalistička elita je morala dugo da se uzdržava, nekoliko decenija, dok god je trajala opasnost od komunističke revolucije, pretvarala se da se popravila, da nije tako pohlepna i nasilna, da može da se reformiše i prihvati neku vrstu socijaldemokratije, izgledalo je da je Švedska budućnost svijeta... A onda je komunistička ideologija izgubila privlačnu snagu, pa se raspao Sovjetski Savez. Kapitalistička elita se osjetila kao gladna zvijer koja je izašla iz kaveza a okružena je sve samim jagnjadima bez odbrane. Počelo je rušenje svih socijalnih dostignuća iz XX vijeka, vratili su se ►

kolonijalizam i militarizam u najgorim oblicima, počela je, kako kažu neki istoričari, najveća pljačka u istoriji svijeta. Svi narodi i stanovnici na zemljinoj kugli su bili potencijalne žrtve, bilo je samo pitanje trenutka kad će na čija vrata zakucati mečka. To je ovaj zamah koji nas je za dvadeset godina doveo do ovakve krize i na ivicu svjetskog rata... U tome kontekstu, gledano unazad, Crvena armija se pojavljuje možda kao jedina svijetla i tragična tačka ili linija u groznoj monotoniji kukavičluka i beščašća. To je nesumnjivo najljepša institucija XX vijeka. Sasvim dostojna njenih prekrasnih horova i pjesama. Ništa nije logičnije nego što je ovakva institucija okružena najvećom gomilom laži, zavisti i mržnje za koju je sposobna epoha pohlepnih varalica. Danas istoričari na Zapadu priznaju da rat protiv Njemačke skoro sigurno ne bi mogao biti dobijen da Crvena armija nije bila to što je. Prosto, Treći rajh je bio nepobjediv. Samo neobjašnjivi elan koji su samo Rusi mogli da izvuku iz korijena duše, mogao je da pobijedi Monstruma. Kad pomislite – kao što je meni to jednog trenutka bljesnulo pred očima, kao otkrovenje – da ta i takva Crvena armija, koja je izvela jedan od najljepših podviga u ljudskoj istoriji, zapravo nije počinila, jedina u ratu, nikakve ozbiljne ratne zločine, onda ne može da vas ne uhvati gađenje nad sopstvenom lažnom sviješću i nad tako lažnom, podmuklom i nezahvalnom epohom u kojoj živimo. Otuda u knjizi – zato me ovo pitaš, pretpostavljam – himna Crvenoj armiji. Neću da lažem, radije ću da se kajem.

O Jugoslaviji: njen početak, na Vidovdan 1914, i njen konačan kraj, u proleće 1999. godine, sažima famozni "kratki XX vek", što bi rekao Hobsbaum. U zemljama nastalim na razvalinama Jugoslavije ona i danas postoji kao "fantomski ud", koji i amputiran svrbi i boli. U poslednjih dvadeset godina napisana je gomila knjiga o razlozima njenog raspada, ali ne i o tome zašto je uopšte sastavljena – da ovi nesrećni narodi ne budu parije velikih sila, najpre Turske i Austrije, a onda Amerike i Sovjetskog Saveza. Dakle, iz ideje da ne budeš politička i kulturna provincija, već da govoriš iz centra sveta, i da budeš malo veći i bolji nego što uistinu jesi. Što, kao što znamo, košta. O tome, pored ostalog, govoriš u knjizi *Drvo života, plodovi smrti.* Šta je bila ta Jugoslavija?

Imam utisak da će dovijek trajati rasprava o tome šta je bila Jugoslavija, vjerovatno vremenom sve žučnija. Za to ima puno razloga. Jedan je što je to zaista jedina značajna, možda velika, politička tvorevina jugoslovenskih naroda, prije svega Srba i Hvata. Ništa drugo im nikad nije uspjelo. Čak ni Srbija nikad nije bila došla do dovršene i uspješne države prije Jugoslavije, nego je stalno bila kao neka prelazna forma ka nečemu što tek treba da bude. Sa Jugoslavijom je izgledalo da su konačno našli ulaz u Istoriju: velika, lijepa država na skoro najljepšem mjestu u Evropi! Ali, opet, s pravom ili ne, nacionalne elite u Srbiji i Hrvatskoj je nijesu prihvatale kao svoju. Narodi jesu, većina čak i u Sloveniji i Hrvatskoj, a u ovom turskom dijelu, od Bosne do Makedonije, svuda ogromna većina, pred sam raspad oko 80 odsto stanovništva. Tako: velika politička tvorevina, važna država u evropskim razmjerama, prihvaćena od naroda kao zajednička kuća, ali nedovršena i slaba u elitama i institucijama. Drugi svjetski rat: raspad i pokolj.



A onda opet neki zajednički polet, ali uvijek sa puno neprijatelja, uvijek pod sumnjom, uvijek pomalo nelegalna i nelegitimna. Pa kraj hladnog rata, i opet pokolj i raspad. Šta iz toga zaključiti? Istina je da je mogla biti odlična država i da su je mase naroda osjećale kao svoju kuću, ali je istina i da se na dva velika iskušenja iz dvadesetog vijeka brzo i krvavo raspala. Priča o Jugoslaviji više liči na neku literarnu konstrukciju nego na djelo koje je zaista rođeno u istoriji. Njeno stvaranje je u domenu čuda: usred svjetskog rata, raspada civilizacije i svjetskog poretka, nikla takva država, bukvalno izmišljena od strane naroda kojima evropske sile nikad nijesu dozvoljavale ni glavu da dignu u istoriji. Pa jedna malo poživi i – raspad; vladajuća imperija, tada Njemačka, kidiše na nju surovije nego na bilo koju drugu državu u Evropi. Pa opet malo poživi, i raspad, a na nju navali nova Imperija kao da nema ništa važnije od brisanja te anomalije. I svaki put, iznutra, elite sa ogromnom mržnjom odbace Jugoslaviju, a narod je oplakuje i kuka za njom... Čini mi se da nije više realno očekivati obnovu Jugoslavije, iako će ostati jako prisutna u glavama ljudi i ima bar jedan jak argument za obnovu te ideje: a to je da nijedna država izašla iz raspada Jugoslavije nije pokazala snagu da se stabilizuje i potraje. Sve su suviše slabe i ekonomski i politički i kulturno, da ne govorimo vojno. Nijedna, izvan zvanične propagande, ne izaziva privrženost i ljubav ljudi, čak ni u prvoj generaciji. Kad čovjek razmišlja bez ikakve nostalgije, čini se da je Jugoslavija bila daleko najbolja ideja koja je ostvariva na tome području. A opet, nije više realna!

Igor Mandić je nedavno izjavio da bi za Hrvatsku bolje bilo da se udruži u novu Jugoslaviju nego da hrli u Evropsku uniju. To je, naravno, izazvalo opšte zgražanje, i tamo i ovde. Šta ti misliš, vredi li uopšte misliti o tome?

Misliti vredi, ali sad nije realno. Igor je uvijek imao neki pomalo aristokratski prezir za budale i sitne duše. Sad mu padaju na volej. Normalno je da žali za Jugoslavijom, jer je on bio vrlo uspješna mješavina Zagrepčanina i Beograđanina: imao je srpsku širinu i spontanost, ali bez prostaštva, i imao je zagrebačku gospoštinu, ali bez malograđanštine i sitničavosti.

Krivica za raspad Jugoslavije na Zapadu je skoro jednodušno svaljena na Srbe. Je li to baš tako, kakav god da je bio Milošević? Zašto se svi odriču zasluge za njeno razbucavanje? Nikakav orden za te zasluge nije ustanovljen. Čak i notorni Stipe Mesić skoro da kaže kako je on hteo da sačuva Jugoslaviju, ali mu Milošević nije dao. E dokurca, kažem ja. A šta ti kažeš?

Kao uvijek u politici, laže se u skladu sa trenutnim interesima. To će biti vrlo teško razmrsiti u istorijskoj nauci. Raspad Jugoslavije su podržavale srpska, slovenačka i hrvatska elita. Na potuljen način je podržavala i muslimanska elita oko Alije Izetbegovića. Razlika je u tome što su srpska i naročito muslimanska elita to radile glupo i stihijski, bez jasne vizije šta hoće, šta je moguće, i skrivajući svoje planove od sopstvenih naroda, a slovenačka i hrvatska sa kakvom-takvom podrškom naroda i mogućnošću da dobiju male i stabilne države, sa podrškom Njemačke u okviru Evropske unije. Srbi i Muslimani su shvatili da nemaju rezervne kuće tek kad im je ona u kojoj su živjeli bila u plamenu. I onda su svi počeli da peru krivicu sa sebe i da se pravdaju. Otuda veća griža kod Srba i Muslimana, jer im se s pravom čini da im

je neko opasno podvalio. I jesu im drugi podvalili, ali su se i sami, drage volje i zahvalno, namjestili... A ko je kriv za raspad, o tome je sad nemoguće pričati, jer je antisrpska propaganda, posle rata NATO pakta protiv Srbije, dosegla astronomske razmjere. Zavisi na kojoj tački čovjek hoće da vidi početak raspada. Po mome mišljenju, temelji su razoreni još sedamdesetih godina i posle je trebalo puno sreće i mudrosti da se očuva. Pa je dolazak Miloševića raspalio nepovjerenje i sukobe među narodima. Tada su svi koji su bili protiv Jugoslavije, iznutra i spolja, počeli da ga blagosiljaju: samo da nam potraje; hrvatski ekstremisti su obećavali da će Miloševiću podići spomenik u Zagrebu; krizu su pojačali slovenački i hrvatski nacionalisti. Odlučujući je korak, ako hoćeš, proglašenje slovenačke nezavisnosti: bez toga je to još uvijek bila samo politička kriza koja se mogla vremenom ublažiti i riješiti. Tada krv pada, a to je put bez povratka. Odgovornost je i izvan Jugoslavije, u njemačkoj politici koja je podržavala raspad, u američkoj ravnodušnosti (u početku), a najviše u opštem trendu: kraj hladnog rata, šta će kome Jugoslavija, ima veliku i jaku armiju za koju u Evropi nema mjesta, a sa kojom niko ne zna šta da radi, zatim talas liberalizma koji je ohrabrivao grabež republičkih elita u Jugoslaviji i sl.

Da ne zaboravimo i ovdašnje političke elite zaslužne za njen raspad. Kako je bila moguća onakva opšta intelektualna i nacionalna mobilizacija uoči raspada zemlje? Odakle su došli sve to zlo što se izlilo u ratovima devedesetih, sva ta zverstva, ubijanja i klanja? Zar nismo zaslužili sve ovo što nam se dešava?

Ne slažem se. To je sve naduvavanje; mi, kao uvijek periferijski narodi, prosto ponavljamo ono što čujemo da drugi o nama pričaju i gledamo sebe tuđim očima. Ničim nijesmo zaslužili nikakvu nesreću, mi smo širokogrud i tolerantan svijet, ko god je ikad zašao u naše krajeve bio je oduševljen ljudima koje je sreo. Naduvano je i to o nekim posebnim zverstvima. To je prosto raspad države praćen građanskim ratovima, kao što to uvijek biva, a zvjerstva nijesu ni manja ni veća od onih koja se dešavaju u takvim ratovima. Ima više zvjerstava i sadističkog zla u zapadnim imperijalnim pohodima, i starim i novim. U Avganistanu maltene redovno NATO bombarduje svadbe na kojima pogine između pedeset i sto ljudi, pa nikome ništa. U tajnim zatvorima širom svijeta, Amerikanci ili njihovi saveznici drže nevine ljude nad kojima se vrše – po onome što je procurilo – užasne muke. U Iraku su se dešavali užasni zločini, samo od sankcija prije rata, zbog zabrane uvoza osnovne medicinske opreme – kao makaze – umrlo je preko pola miliona dece, a Madlen Olbrajt je to prokomentarisala riječima: "Isplatilo se." Najodvratniji zločin je trgovina ljudskim organima na Kosovu, a to je rađeno sasvim sigurno sa znanjem, ako ne podrškom, zapadnih tajnih službi... Uopšteno govoreći: građanski ratovi nijesu zlo, oni su tragedija, a to nije isto. To je nešto što se desi narodima, niko ne želi da se dese, jer u njima uvijek cijela zajednica gubi. Zlo su agresivni ratovi jakih protiv onih bez odbrane: ubistvo s predumišljajem i bez rizika... Što se tiče uloge elita, tu si u pravu. Moderne elite su bijedne svuda, o tome su napisani tomovi, to spada u krizu civilizacije. Gledaj sada: najveća kriza u istoriji Zapada, a države vode vucibatine i lažovi, nema jednoga državnika ili mislioca dostojnog ovakvog izazova,

Dobrica Ćosić se prihvatio uloge predsjednika Srbije, ili nešto slično, i čuo sam da mu je Milošević na kraju rekao: "Dobrice, ja sam mislio da ti nešto znaš, a ti pojma nemaš." Ne znam je li tačno, ali nije daleko od istine. Grijeh nacionalista je arogancija neznalica

svak gleda da nešto mazne i da zbriše. To je zakon: udari, ukradi, bježi, laži. Kakve mogu biti elite u ovakvim društvima? Ništa tu nije posebno na Balkanu. Ima jedna jako duboka misao kod nekog mistika, možda persijskog pjesnika Rumija, a glasi otprilike ovako: u vremenu raspadanja treba sve uraditi da se ne istakneš, jer onaj koji vodi, vodi u provaliju...

Kako to da se Dobrica Ćosić, taj "truo koren srpske kulture", kako si svojevremeno napisao, uspostavio kao etalon ovdašnjeg kulturnog i političkog mejnstrima, a ne neko poput, na primer, Andrića, Crnjanskog, Kiša ili Đilasa?

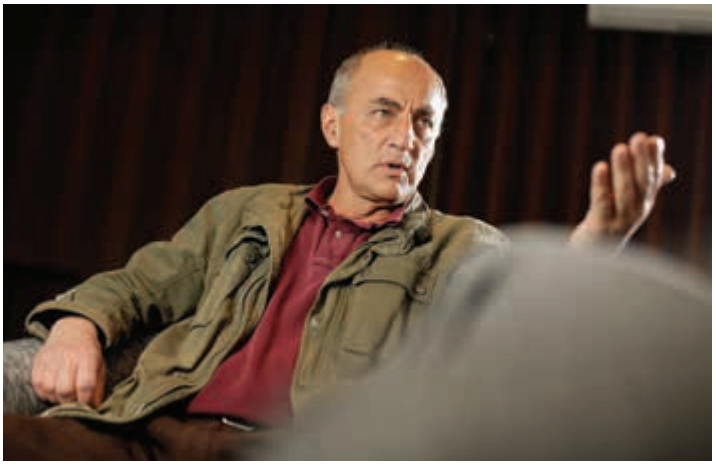
Pa eto, on je ilustracija ove Rumijeve misli. On je htio da bude nacionalni vođa, a ovi koje pominješ to nijesu htjeli. On je sebe, ako se ne varam, uvijek vidio kao nacionalnog vođu, iz razloga koji su jasni samo njemu. Možda je on zanimljiv i



kao čovjek i kao pisac, možda je i dobar i častan, to sve nije bitno. Bitno je da se postavio kao tumač srpske istorije, i sa ogromnim samouvjerenjem, kao uvijek nacionalisti, imao je gotova rešenja za sve što mu se činilo važnim. Problem je sa Ćosićem, kao skoro uvijek sa nacionalistima, ne samo srpskim, što su oni potpuno sigurni – na osnovu svoje ljubavi za narod – da odlično poznaju jedan domen o kome, po pravilu, ne znaju ama baš ništa. A taj domen je: politika. Nacionalisti ne razumiju svijet oko sebe, ni vrijeme u kome žive, niti ih to zanima, ne razumiju ulogu ekonomije, zakone i klopke politike, a to je možda najkomplikovaniji zanat koji postoji. U politici se traži da razumijete realnost kao u umjetnosti, samo što umjetnik ima vremena da popravlja svoje junake, a u politici nema popravki, igra se sa živim ljudima i sudbinama naroda. U politici, kao u životu, jedna ideja, ili jedan plan, obično su dobri i izvodivi samo u jednom sklopu okolnosti, tu i tada, ako nije tada urađeno, sve se mora mijenjati. Život se ne ponavlja. Naravno, morate biti vjerni svome narodu i svojoj istoriji, ali ne možete silovati istoriju. Nacionalisti su mislili da je Jugoslavija najveća greška srpskog naroda. Imaju pravo na takvu analizu, ali nije to u pitanju. U pitanju je što je Jugoslavija postojala već sedamdeset godina, to je realnost, i što se države uvijek dramatično i nepredvidivo raspadaju, sa tim se ne može igrati, a naročito se ne smijete postaviti tako da budete odgovorni za takav raspad: biće puno patnje i ljudi će vas proklinjati, vaš narod će izvući deblji kraj. Sve ovo ne znači da su nacionalisti loši ili uvijek štetni ljudi. Štetni su, skoro uvijek, samo kad uđu aktivno u politiku. I to zato što nemaju blage veze o čemu se u politici radi. Ali su korisni kao konzervativni čuvari tradicija i nezavisnosti, naročito u vremenu kao što je današnje, u kome se narodima prodaju površne i glupe mode kao velike vrijednosti i ideje. Ovako, kad izađu iz politike, a ostanu vjerni svome narodu, ja za njih imam mnogo više razumijevanja nego za raznorazne mondijaliste, u bilo kom vidu.

Rezimiraću ti tragediju nacionalista jednim misaonim eksperimentom. Zaboravi da je Milovan Đilas bio moj ujak i govorimo o njemu kao o javnoj ličnosti koja nam ništa ne znači. On je bio živ do 1995. godine. Star, ali zdrav i lucidan. Sjedio je u Beogradu i svi poznati srpski nacionalisti su ga odlično poznavali, neki su mu bili ▸





bliski prijatelji. Sad zamisli ovako: kraj je hladnog rata, Đilas je najpoznatiji disident na svijetu, njegov prestiž na Zapadu, naročito u Americi, je nemjerljiv; na kraju svoga burnoga života, postao je takav poznavalac politike, svijeta, odnosa među narodima, da mu u tom trenutku vjerovatno nije bilo ravnog u svijetu; srpski je patriota, uvjereni Jugosloven, iskreno vezan za sve jugoslovenske narode, jugoslovensko pitanje razumije, a zna i šta hoće zapadne sile i šta je moguće. Zapadni lideri bi se tada otimali da ga sretnu, da se slikaju sa njim, gledali bi ga kao poslednjeg evropskog velikana, a ovo je najvažnije: nemoguće je, nezamislivo bi bilo da Đilasu u tome trenutku bilo koji američki predsjednik odbije ono što predlaže, ili brani. To što bi on mogao da postigne u centru svjetske imperije, ne bi mogao, tada, možda niko drugi. Je li ti jasno šta su tada Srbi imali u Beogradu? Jedinog čovjeka koji je bio u stanju da predloži rešenje najbolje za srpski narod, prihvatljivo za druge jugoslovenske narode, a da ga Amerika i Evropa ne mogu odbaciti. Sad uhvati i pitaj nacionaliste, na čelu sa Ćosićem: dobro bre, što vi tada nijeste pitali Đilasa šta da se radi? On zna, a vi ne znate; on može, a vi ne možete. Što ga nijeste zamolili da se prihvati neke zvanične pregovaračke funkcije i što nijeste poveli kampanju za njega u Beogradu? On nije bio opasnost ni za koga, nije imao nikakvih ambicija, bilo mu je osamdeset godina, ali sigurno ne bi odbio da uradi šta treba za svoju zemlji i svoj narod. To izgleda toliko očigledno i lako. Osim za nacionaliste koji misle: ja sve znam, došlo je mojih pet minuta. Samoubilačka zavist: on je već tako slavan, bilo bi mu mnogo, sad ću ja da pokažem kakvo sam čudo. I zabrljaju sve. Ćosić se prihvatio uloge predsjednika Srbije, ili nešto slično, i čuo sam da mu je Milošević na kraju rekao: "Dobrice, ja sam mislio da ti nešto znaš, a ti pojma nemaš." Ne znam je li tačno, ali nije daleko od istine. Grijeh nacionalista je arogancija neznalica.

Prošle godine je na zgradi na adresi Palmotićeva 8, gde je Đilas proživeo poslednjih četrdesetak godina svog života, otkrivena spomen-ploča. Ako tu činjenicu uzmemo kao povod, ima li danas u Srbiji, ili šire, ičeg *đilasovskog*?

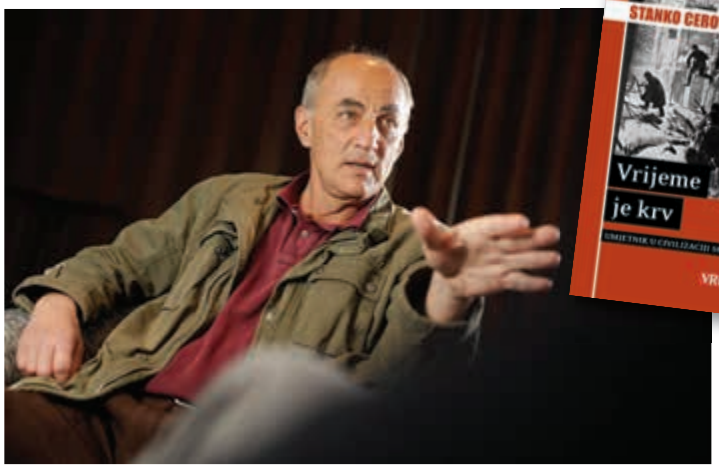
Nema, u Crnoj Gori još manje. Nezavisno od njegovog značaja i veličine, ako mogu tako da kažem, on se kao ličnost bio razvio previše da bismo mogli lako da uhvatimo vezu sa njim. Veliki karakter, sposoban da sve izdrži, da prihvati sve izazove i da se mjeri sa svakim. Ali nikad prazan, nikad naduvan, nikad ohol, nikad lažan – da bi se do toga stiglo, treba proći kroz velike borbe sa samim sobom i sa svijetom. Moglo bi se naučiti ovo: da je važnija duševna snaga od svake spoljnje sile, i da je bolje biti čovjek pred svojom savješću nego biti bogat i sjajan u očima gomile. Možda glavno: ako izdržiš, pobijedićeš; ne daj rđi na sebe. Ali to su, ako se ne varam, stare mudrosti, danas ismijane ili zaboravljene. U tom smislu Đilas pripada dalekoj prošlosti, predistoriji.

Kusturica je nacionalista u smislu privrženosti bijednima i gubitnicima, u smislu drčenja pred silom i lažnim zakonima tzv. velikog svijeta, ne stidi se Balkana – to je vrlo netipično za prave nacionaliste iz bilo kog naroda: nacionalisti mrze Cigane, crnce, uvijek imaju neke niže rase na kojima se iživljavaju, a Kusturica hoće da pripada baš tome svijetu kao umjetnik i čovjek. To mu služi na čast

Makedonski reditelj Milčo Mančevski u svom filmu *Prašina* kaže da se na Balkanu nijedan vek ne završava, već svi prethodni vekovi istovremeno paralelno egzistiraju. Danas se čini da se nijedan rat na Balkanu nikada nije završio, od Kosovskog boja naovamo. Sedamnaest godina nakon rata u Bosni, čitajući novine u ovim patrljcima od postjugoslovenskih zemalja, imamo utisak da se ovde, skoro po svaku cenu, i dalje održava poluratno stanje. Šta misliš, zbog čega? Kao da se Jugoslavija nedovoljno raspala. Da li je raspad Jugoslavije uopšte dovršiv proces?

Ima toga o čemu smo govorili: praktično nijedan narod ne može da nađe pogodan okvir u kome može slobodno da se razvija. Ali ima sad više nego ikad spoljnjih sila koje negativno djeluju: to je tako uvijek kad ti uđe tuđin u kuću, on održava vlast na tvojim nevoljama, nema kraja. Zapadne sile još nijesu dovršile posao u Srbiji, a ispod toga problema se samo pritajila serija zaista nerešivih problema: Bosna, Crna Gora i Makedonija nijesu države, a Kosovo naprosto nije ništa, to je neki region između Albanije i Srbije koji zapadne sile održavaju na silu jer ne znaju šta sa njim da rade. Sve je negativno: uticaj Haškog tribunala je katastrofalan, jer budi ambicije i održava mržnje u funkciji zapadne politike, bez veze sa istorijom i realnošću (uzgred, to je po mome mišljenju najsramotnija ustanova na tlu Evrope od Drugog svjetskog rata do danas); zapadne vlade ni do sada nijesu znale šta da rade sa ruševinama





koje su same napravile, a sad više nemaju ni vremena ni sredstava da se time bave, zabavljene većim problemima; lokalne elite, političke, intelektualne, ekonomske, su ispod svakog nivoa, mada to nije bolje ni drugdje u Evropi. Jedini darovit političar je Milorad Dodik, možda najdarovitiji na cijelom području Jugoslavije od raspada do danas. Da Bošnjaci imaju nekoga sličnog, možda bi Bosna mogla da se izvuče. Svi bi trebali da se ugledaju na njegov stav: da prestanu sa histerijom, mržnjom i optužbama, da se oslobode stranaca, da mirno definišu šta je realno i dobro za svakoga, pa strpljivo, sa razumijevanjem uprkos tragedijama, da grade polako ono što se može napraviti. Vrijeme bi već našlo neko rešenje, mi smo daroviti i širokogrudi ljudi, umijemo da patimo i trpimo, ali bi trebalo rastjerati sve koji neprekidno podgrijevaju priču o tome ko je koliko i kome kriv i kako bi se to moglo naplatiti: samo ove štetočine i naplaćuju to lupetanje. Treba se osloboditi etiketa i olakih presuda, važnije je kakvi su ljudi u konkretnim uslovima. Ja sam povremeno optimista: doći će ljudi sebi, nijesu ovo ni prve ni najveće tragedije, vjerovatno ni poslednje. Reći ću nešto malo morbidno: mislim da će nama biti bolje kad drugi, veći, nastradaju.

U jednom važnom poglavlju knjige *Drvo života, plodovi smrti* baviš se Gavrilom Principom. Bliži nam se, evo, i ta famozna 2014. godina i čitav jedan vek od Sarajevskog atentata. Kakva je baština Mlade Bosne posle stotinu godina? Kako ćemo da obeležimo Vidovdan 2014? Šta predlažeš?

Da nastavimo: Đilas je sadržao i razvio sve što se začinjalo u Mladoj Bosni. I strast i energiju i darovitost i privrženost slobodi i spremnost da se umre radije nego da se živi u poniženju. Gavrilo Princip je prekrasna figura: čista mladost pobune koja se pojavljuje u istoriji kad se raspada ogromno i trulo zdanje civilizacije. To je tajna veličine: svaku primjedbu koju zdrav razum može da stavi na njegovu akciju i na Mladu Bosnu – a takvih primjedbi je dosta – smjesta odbacuju duboki zakoni srca: utoliko gore za zdrav razum ako ima primjedbi na njega. Bosna je bila mlada samo u vrijeme Mlade Bosne, u smislu da se samo tada usudila da se prepusti slobodi i spontanosti, jer je Bosna uvijek uvezana spoljnjim i unutrašnjim silama. A tada je izgledala odlično: mnogo radoznalosti, pameti, akcije, osjetljivosti, nešto začuđujuće moderno... Malo smo se njom bavili, mada je broj "Gradca" posvećen Mladoj Bosni sjajan. Imam dva osjećaja: da je Bosna samo tada bila mlada, i da je, istovremeno, tada u Evropi, jedino Bosna bila mla-

Jedini darovit političar je Milorad Dodik, možda najdarovitiji na cijelom području Jugoslavije od raspada do danas. Da Bošnjaci imaju nekoga sličnog, možda bi Bosna mogla da se izvuče

da. Možda se zato i napravila ona fina simbolika: bosanski maloljetnik ruši trulu i staru građevinu! Neka ruši.

I Ivo Andrić je bio mladobosanac. Kako unutar njegovog opusa deluje njegova mladobosanska mladost?

Ja mislim da je tu izvor njegove veličine, u smislu da je Mlada Bosna otvorila ventile velikom umjetniku, dala mu zamah. A on je preživio i izdržao dovoljno dugo da joj se oduži: Andrićevo djelo je spomenik Mladoj Bosni, to je jedino što je ostalo od zanosa mladosti. Znam da zvuči patetično, ali nije ni to loše: duhovni spomenici jesu nevidljivi, ali i neuništivi.

U poslednje vreme, u nekoliko intervjua, Andrićevo mladobosanstvo zanimljivo je varirao Emir Kusturica, koji, eno, u Višegradu gradi posvetu Andriću. U vreme kad je Kusturica za *Underground* dobio Zlatnu palmu, spram njegovog lika i dela nisi, eufemistički da kažem, pisao baš blagonaklono. Naprotiv. Kusturici je u međuvremenu, ako ništa drugo, pošlo za rukom da se do dana današnjeg preko njega lomi većina ovdašnjih političkih, istorijskih, identitetskih i svakih drugih frustracija, što nije malo. Kako danas gledaš na Kusturicu?

Kusturica je odličan režiser, volim njegove filmove. Politiku razumije kao vrlo darovit umjetnik: osjeća duboke pokrete u istoriji, osjeća kuda ide svijet i šta se dešava ljudima, ali ne razumije kako politika funkcioniše u konkretnim okolnostima, lako se prevari. On je bio posebna pojava u raspadu Jugoslavije: po svemu je bio određen da bude omiljen u svim narodima, da pomaže svima i da pokušava svuda da gasi požar. Bilo mi je vrlo žao što ne zna šta radi, jer je takav bio moj utisak. On je, po njegovoj pameti, pretpostavljam radio u nekom opštem interesu koliko je mogao, ali nestrpljivo, suviše spontano, nepromišljeno, i u krajnjoj liniji štetno za nesrećne, za žrtve, za Jugoslaviju, riječju za sve do čega je njemu samome najviše stalo. Smatrali su ga pogrešno nacionalistom, i danas je to pogrešno: Kusturica je nacionalista najboljeg tipa, dragocjen ne samo za Srbe, nego i za sve balkanske narode. On je nacionalista u smislu privrženosti bijednima i gubitnicima, u smislu drčenja pred silom i lažnim zakonima tzv. velikog svijeta, ne stidi se Balkana – to je vrlo netipično za prave nacionaliste iz bilo kog naroda: nacionalisti mrze Cigane, crnce, uvijek imaju neke niže rase na kojima se iživljavaju, a Kusturica hoće da pripada baš tome svijetu kao umjetnik i čovjek. To mu služi na čast. Vidim po medijima ponekad da se stalno nešto

angažuje ne samo oko Andrića, nego i taj grad koji je napravio, pa predsjedava nekim festivalima i društvenim organizacijama. I to je lijepo: on je vrlo slavan čovjek koji za tim ni najmanje nema potrebe, dakle u pitanju je želja da nešto unaprijedi. To je rijetko, ne samo na Balkanu. To je bila velika ruska tradicija. To što ne razumije dobro politiku nije mana za umjetnika, osim u vrijeme velikih tragedija i ako hoće da pravi neko djelo u kome je politika važna. *Underground* je u kontekstu rata politički nesrećan film, prolazi pored patnje ljudi koja se baš tada dešava oko njega, i pogrešno interpretira jugoslovensku istoriju i komunizam. Sve bi to bilo nevažno da je izvan konteksta rata. Moguće je da će ovaj film dobro stariti (nijesam ga gledao ponovo), tj. da će postajati utoliko bolji što se rat više udaljava i blijedi, i da će dobiti na kraju neku čistu umjetničku i univerzalnu vrijednost... Da uopštim: ne možete praviti politički film ako ne razumijete dobro politiku i istoriju. U svim umjetnostima važi Danteovo pravilo: ne rimuje se u glupostima. Naročito je teško praviti politički film usred rata a da ne bude propagandni (što Kusturičin nije)... Sad povremeno vidim negdje u intervjuima šta Kusturica govori o svijetu, Zapadu, imperijalizmu, mondijalizmu, Balkanu, Srbiji i sličnim aktuelnostima i dramama, i uglavnom se slažem sa onim što govori. To ne treba da te čudi. Uvijek me zabavlja kako se ljudi čude što im sad moji stavovi liče na stavove nacionalista, a znaju da mrzim nacionalizam još više od drugih etiketa. Ne razumiju dijalektiku istorije. Ljudi se lako slažu dok se samo brane od spoljnjih nevolja, jer nevolja ujedinjuje. Ja sam solidaran sa svojim narodom pod nepravdom (što je danas slučaj), kao što sam solidaran svuda sa slabima, poniženim i uvrijeđenim. Ako hoćeš, to je nužnost u životu pisca: ne kao lažni moral, nego zato što je saosjećanje sa bolom i nesrećom, tu gdje se najčistije izražavaju, samo srce umjetnosti, a možda i suština čovjekovog odnosa sa životom kako je, čini mi se, mislio Čehov. Ja bih se u ratu bez ikakvih problema složio sa Libijcima koji se brane od strane invazije, ili sa fanaticima u Iranu ako ih napadnu velike sile. Ujedinjuju nas odbrana i saosjećajnost, kao zatvorenike. Razlike među ljudima počinju kad počnu da prave planove, da ostvaruju ambicije, tada ljudi krenu putem sebičnih interesa i nagona, hoće da se ostvare, hoće da pobijede, gaze preko leševa – tu prestaje umjetnost, a počinje politika.

U ratovima devedesetih, u Hrvatskoj, a naročito u Bosni, kao kolumnista i urednik RFI-ja, bio si aktivan, angažovan i nimalo dvosmislen u osudi Miloševićeve politike, kao i intelektualne i političke elite koja ga je dovela na vlast i podržavala njegove sulude pohode. Kako danas gledaš na svoj tadašnji angažman?

Kao na uzaludno trošenje ogromne energije u košmaru iz koga ne mogu da se probudim. Kad se istorija malo ubrza, onda je svaka akcija pojedinca uzaludna. Uglavnom, mislim da nijesam mnogo pogriješio u procjenama, ali sam na to potpuno ravnodušan; čak mi je pomalo gadno, iako ne mogu to sebi da objasnim. Ponekad mislim da su zato stari Grci, u svojim gradovima u kojima su svaki čas izbijali građanski ratovi, zabranjivali ljudima da ostanu neutralni. Zamisli: "Ako hoćeš da živimo skupa, moraš da izabereš stranu; sad ćemo svi da poludimo, da pravimo zločine, svi znamo da to ne valja, ali tako mora da bude jer su tako odlučili bogovi, i nemoj niko da pokušava da nas zaustavi." Vidiš, može biti da se tako ljudi posle lakše pomire. Od kada su se završili ratovi na području bivše Jugoslavije, da ti pravo kažem, najodvratniji su mi oni koji su se tada, zajedno sa mnom, borili protiv rata (možda odatle ono gađenje nad tim lažno moralnim angažmanom?), a sad to naplaćuju i sve rade da produže to ratno stanje, jer znaju da je njihova slika tada bila najljepša. Kad god ih čujem, povraća mi se. Ni tada ih nijesam cijenio, osim par najbližih prijatelja, znao sam sa kim imam posla, i među našim ljudima i raznim zapadnim hijenama, ali istorija vas obdari saputnicima kakvim hoće, tu nema spasa. Najgora je ova pomisao: možda smo ih zaslužili?

Još su gori ovi što su se aktivirali posle Miloševićeve smrti, i sve su ljući kako vreme prolazi: konfidentski umreženi, dotirani, glasni kad, koliko i tamo gde treba, spletkare, podmeću, cinkare, lešinare nad ratovima, a najgrđe je što su otužno netalentovani. Najpreciznije ih opisuje jedna pesma Pankrta – "Lokalne pizde". No da se vratimo na tvoje ispisnike: četiri godine posle rata u Bosni, u vreme napada NATO pakta na SR Jugoslaviju, došlo je do velikog razlaza s mnogima s kojima si do juče bio na istoj strani. Tako ti je pošlo za rukom da se za vrlo kratko vreme dva puta upišeš u izdajnike. Aferim. Kako danas gledaš na taj veliki lom na ovdašnjoj intelektualnoj sceni, koji je nastupio 1999. a kulminirao polemikom u "Vremenu" 2001, i na njegove posledice?



Znao sam da će doći do razilaženja još od početka jugoslovenskih ratova, mi smo slučajni saputnici. Jedva sam čekao da ih se otresem, a nadam se i oni mene. Ništa dosadnije i čak nezdravije od toga parazitskog sloja frustrirane poluinteligencije koja vegetira oko politike i umjetnosti, živi od fraziranja, moda i moraliziranja. Vidio sam, i nije me iznenadilo, kako se guraju na jasle zapadnih fondacija i kako se tope od uživanja što su se tako smjestili: samo da rat potraje. Pojava toga sloja na svjetskoj sceni je velika tema: to je izum američkih tajnih službi i eksperata iz osamdesetih godina, kad su se sjetili da na ovaj način, jeftino, formiraju skoro u svim državama kolonijalnu elitu, ili petu kolonu, da jeftino nameću svoju volju, i za slučaj da neka vlada postane neposlušna. Da se vratimo na 1999-u. Očekivao sam da će se taj "liberalni" sloj raspasti, i što se tiče moje veze sa njima: bilo mi je milo. Jedva sam čekao da se rat završi, pa da se raziđemo, a ovakav razlaz, u ratu NATO pakta, bio je još ljepši: velika je privilegija gledati, čak i u samom sebi, sudar realnosti s komfornim lažima, kad realnost razdire maske, a svako se, neumitno, primiče svojoj tački topljenja, sa osjećanjem zebnje: posle ovoga više nema laži. Iznenadilo me u toj situaciji samo ponašanje jednoga prijatelja: mislio sam da je taj jedan imao više karaktera. Ali nije ni taj jedan. Žao mi ga i danas: mislim i dalje da je mogao imati više karaktera. Ali meni taj lom nije pao teško, u njemu se ne prelamaju nikakve važne ideje, još manje moralne dileme, važan je jedino politički: pošto taj sloj finansiraju moćne države, on igra nesrazmjerno važnu ulogu u javnom i političkom životu. Na moralnom i idejnom nivou to je beznačajna i banalna priča. Nema nikakve ozbiljne rasprave o tome šta je rat NATO pakta i šta je politika zapadnih



Ništa dosadnije i čak nezdravije od toga parazitskog sloja frustrirane poluinteligencije koja vegetira oko politike i umjetnosti, živi od fraziranja, moda i moraliziranja. Vidio sam, i nije me iznenadilo, kako se guraju na jasle zapadnih fondacija i kako se tope od uživanja što su se tako smjestili: samo da rat potraje. Pojava toga sloja na svjetskoj sceni je velika tema: to je izum američkih tajnih službi i eksperata iz osamdesetih godina, kad su se sjetili da na ovaj način, jeftino, formiraju skoro u svim državama kolonijalnu elitu

država na Balkanu i u svijetu, i nema nikakvih tajni u ponašanju ovih ljudi: to su lažne dileme malih prevaranata i lukavih intelektualaca. Može da bude zabavno za razgovor u kafani, ali nije tema koja zaista izaziva čuđenje i radoznalost duha. Koga stvarno zanima o čemu se ovdje radi, neka posluša savjet iskusnih policajaca: slijedi trag novca... Možda pretjerujem u potcjenjivanju. Ali ja sam znao da se sa ratom NATO pakta prelazi, da tako kažem, u novu brzinu, da se naše lokalne teme jako šire, i da je posle toga rata u pitanju svijet, a ne Bosna i Srbija. Ono što se kod nas dešavalo, ratovi, rasprave, svađe, sve je to zabava u dječijem vrtiću: sa ratom NATO pakta je počeo Bal Vampira u kome je naša kap krvi zanemarljiv ulog. Možda mi zato izgleda smiješno ta, kao, "liberalna" srpska intelektualna scena i to šta oni pričaju i kako se ponašaju dok ratna i pljačkaška mašina kakvu svijet nije vidio diže u vazduh planetu. Iz naših ratova će u svjetskoj istoriji ostati bitno samo to da je tu NATO pakt skinuo masku, kao što je iz Prvog svjetskog rata ostalo zapisano samo da je Gavrilo Princip pucao u Sarajevu.

"Evropska unija nema alternativu", skoro da je opšti konsenzus ovdašnjih političkih elita, ali kako vreme prolazi, ta se parola ponavlja sa sve manje entuzijazma. Kako ti vidiš ovaj proces "pridruživanja" Evropskoj uniji, to jest ovo u čemu je Srbija danas?

Da bismo izbjegli nesporazum, ovo pitanje zahtijeva dva odgovora: objektivni i subjektivni. Objektivno, u geografskom smislu, Unija nema alternativu. Kad pogledate kartu, vidite da je Srbija ostrvo unutar Unije, nema nijednu otvorenu granicu. Takođe: suviše je iscrpljena u svakom pogledu. Ekonomski je slaba, razorene su institucije, društvo je razjedinjeno, peta kolona je sveprisutna, patriotski elan je potrošen i kompromitovan u vrijeme Miloševića, jednom riječju: nema sredstava za vođenje samostalne politike. Dakle, nije nelegitimno tvrditi da "nema alternative" i nije toliko čudo da ova politika možda dobije podršku većine građana. Ali, i ovako, srpske vlasti, po mome mišljenju, pogrešno rade. Previše popuštaju, previše daju, a ne dobijaju ništa zauzvrat. Bili bi mnogo bliže Evropi – ako im je to cilj – da ne popuštaju ni pedalj oko Kosova dok ne dobiju vrlo konkretne ustupke. Na Zapadu su to mnogi očekivali u vrijeme proglašenja nezavisnosti Kosova i govorili su: Srbiji treba ponuditi da uđe odmah, po skraćenom postupku u Uniju, a da zauzvrat popusti oko Kosova. To popuštanje bi bilo otprilike sve ovo što rade: da ne priznaju formalno nezavisnost, a da nekako "sarađuju": ulazak Euleksa, pregovori sa kosovskim "vlastima", odustajanje od izjava i rezolucija koje smetaju Zapadu, i sl. Ali Beograd je sve to dao džabe. Zašto bi im onda Unija išta ponudila? Imam utisak da su srpske vlasti mislile: ako sve damo, oni će se sažaliti, oni će nas zavoljeti, pa će nas zagrliti takoreći iz nekog spontanog elana srca. To je sve pogrešno, ali zemlja je u tako teškoj situaciji da ne volim da stavljam so na ranu... Ima još nešto: Evropa je sad u takvoj krizi da niko ne zna na šta će ličiti sjutra. Čemu onda žurba? Čini mi se razumnije čekati da vidimo šta će biti... Sad subjektivni dio odgovora. Meni ne bi palo na pamet da u ovakvim uslovima sarađujem i bilo u čemu popuštam ni Evropi ni Americi (ali zato i nijesam u politici). Ne bih nikad sarađivao sa Haškim tribunalom, ne bih ni u čemu popuštao oko Kosova, ne bih ulazio u Evropsku uniju i ne bih nigdje na međunarodnom planu podržavao zapadnu politiku, jer ono što danas zapadne sile rade u svijetu spada u najodvratnije oblike kolonijalizma, pljačke i militarizma. Ali, to je privilegija pisca. Pisac brani dušu i srce, a političar državu. U duši je šut jači od rogatoga, u duši je rogati glup i smiješan. Na karti moje duše ja bih lako sačuvao Srbiju i nekad Jugoslaviju, ali na karti Evrope svi su jači od mene.



U ovoj knjizi kažeš: "Na kraju krajeva, važno je samo jedno pitanje: na čijoj si strani?" Na čijoj si ti strani, Stanko?

Banalnosti, Nebojša, sve same banalnosti i grandelokvencija. Ako te pisanje dovede do bitnih stvari, a to znači primakne realnosti života, sve je banalno i prosto, a strašno i čudesno. Svaki čovjek, uvijek i svuda, u pustinji i na Menhetnu, u anonimnosti i bogatstvu i slavi, uvijek bira da li je na strani vjernosti ili izdaje, dobra ili zla, istine ili laži, širine ili sitničavosti, života ili smrti, svjetlosti ili mraka. Tu nestaju ironija, humor, politika i literatura, nema šta da se proda i ne može se prevariti nikoga. Dere se koža. Vrijeme je krv. Svi mu se smiju, služi za podsmijeh cijeloj istoriji, ali svejedno: stoji na vratima života, i još većih čuda, nigdje u okolnim sazvježđima nema niko osim njega u kome se rađa smisao, niko osim njega ne osjeća ništa, a njegova osjećanja se penju do zvijezda. Sa te tačke bira na čijoj je strani. Šta god da uradi, ja mislim da će cio svemir znati. Probaj, Nebojša, pa mi javi gdje si. ◂

Nebojša Grujičić

Jubilarni Fest

Čudo neviđeno



Na trideset devet prethodnih Festova prikazano je skoro 4000 značajnih svetskih i domaćih filmova, koje je videlo oko četiri miliona gledalaca. Na jubilarnom, četrdesetom po redu Festu, koji počinje 24. februara, biće prikazana još 73 filma

U PETAK POČINJE četrdeseti Fest. E, da – već četrdeset. Svega je tu bilo za ove četiri decenije, a mnogo od svega toga više nema. (Pogledati monografiju *Snovi otvorenih očiju* objavljenu povodom jubileja) Prepričavanje privatnih i javnih događanja i uspomena, ili javnih koji su postali privatni, obavezan je čaršijski prilog svakom Festu pa bio on jubilarni ili ne. I to je lepo. To znači da je Fest ostavio trag.

Najviše se priča i prepričava o njegovoj prvoj godini. Razumljivo, kao i o svakom čudu neviđenom. Jer, kao što je već nebrojeno a opet nedovoljno puta rečeno, prvi Fest je promenio svakodnevicu tadašnjih Beograđana (i ne samo Beograđana). Donald Saterlend, Eliot Guld, Tom Skerit i Seli Kelerman iz *Meša*, filma Roberta Altmana kojim je prvi Fest otvoren, a naročito činjenica da je snimljen u Holivudu i godinu dana pre nego što je prikazan u Domu sindikata, učinili su da Beograđani porastu u svojim očima i da se osete delom sveta (čitaj: Zapada) više nego sva Titova putovanja i sve posete velikih zapadnih, istočnih i nesvrstanih državnika. Sto pet hiljada Beograđana koji su osam dana disali vazduh prvog Festa gledajući 73 filma, postali su glavne face u društvu.

O *Mešu* se, naravno zato što je otvorio Fest, govorilo kao o najboljem filmu na svetu. Oni koji su zbog čekanja od rane zore po ciči zimi u redu pred blagajnom za karte dobili promrzline, postali su heroji, a oni koji su smislili neki originalniji način da prežive red za Fest postali su i frajeri. Oni koji nisu bili na Festu, nisu imali prava da zucnu o filmu. Jer, šta oni mogu da znaju o svetskoj kinematografiji ako na Festu nisu videli *Odiseju u svemiru* Stenlija Kjubrika, *Gole u sedlu* Denisa Hopera, *Konje ubijaju, zar ne?* Sidnija Polaka, *Sumrak bogova* Lukina Viskontija i ostale, a naročito šta mogu da znaju o domaćoj kinematografiji ako na Festu nisu videli tada proskribovane filmove *Zaseda* Živojina Pavlovića i *Lisice* Krste Papića. Zarade distributera od filmova sa Festovim amblemom prikazivanih na redovnom bioskopskom repertoaru nedvosmisleno su bile više od onih bez amblema. I tako dalje, i tako dalje.



NA REPERTOARU:
Drvo života Terensa Malika (gore) i *Avr* Akija Kaurismakija

Preporuke za gledanje

Predlaže Borislav Anđelić, umetnički direktor Festa

DRVO ŽIVOTA, TERENS MALIK

Dobitnik Zlatne palme u Kanu 2011. godine, pažnje vredno ostvarenje poznatog reditelja Terensa Malika. Film na provokativan način, vizuelno efektan, pričom o glavnom junaku Džeku, traži odgovore o smislu života u današnjem svetu, suočenom sa neizvesnom budućnošću.

MELANHOLIJA, LARS FON TRIR

Najbolji film u prošloj godini po izboru Evropske filmske akademije. Remek-delo u poetskom i vizuelnom smislu. Bavi se virtuelnom pripremom bračne svetkovine u vreme kada se katastrofa nadvija nad Zemljom. Kirsten Dunst dobila je nagradu za najbolju žensku ulogu u Kanu.

AVR, AKI KAURISMAKI

Izuzetno topla ljudska priča smeštena u tmurnu sredinu devastirane francuske luke Avr, u kojoj glavni junak Marsel (igra ga sjajno Andre Vilms, koji će biti gost Festa), optimizmom i verom u ljude, pronalazi prava rešenja, uprkos opštem sivilu sredine.

MORAMO DA RAZGOVARAMO O KEVINU, LINA RAMSEJ

Uznemirujuća psihološki intonirana priča o odnosu majke (u briljantnom tumačenju Tilde Svinton, najbolje evropske glumice u 2011) i njenog maloletnog sina Kevina. U znaku je provokativnih pitanja da li je do svega što se među njima dešava moralo da dođe.

KINEZ ZA PONETI, SEBASTIJAN BORENSTAJN

Humorna i dopadljiva priča o dogodovštinama mladog Kineza koji se bez znanja jezika i sredine u kojoj se obreo, Argentini, snalazi na šarmantan način. Film pozitivnom energijom lako pronalazi put do publike svuda gde je prikazan.

Na Festu je do sada prikazano skoro 4000 značajnih svetskih i domaćih filmova, a videlo ih je oko četiri miliona gledalaca. Isto koliko i filmovi s prvog Festa, pamte se *Kabare*, *Ponoćni kauboj*, *Vudstok*, *Let iznad kukavičjeg gnezda*, *Buč Kasidi i Sandens Kid*, *Apokalipsa danas*, *Amarkord*, *Lovac na jelene*, *Dvadeseti vek*, *Kum*, *Serpiko*, *Taksista*, *Psi od slame*, *Carstvo čula*, *Noćni portir*, *Svedok* i ostali važni filmovi snimljeni u svetu poslednjih 40 godina.

Četrdeseti Fest će otvoriti *Drvo života* Terensa Malika, pobednika prošlogodišnjeg Kana, a otvorenim će ga proglasiti američki reditelj srpskog porekla Piter Bogdanovič. Do 5. marta (a ne do 4. marta kako je planirano, zato što je nekoliko dana pre početka javljeno da je dobijen i film *Artist* Mišela Azanavičijusa, dobitnik pet Zlatnih globusa i nominovan u 10 kategorija Oskara) biće prikazana 73 filma, a među njima i filmovi Romana Polanskog, Dejvida Kronenberga, Gasa van Santa, Stivena Spilberga, Akija Kaurismakija, Nanija Moretija, Larsa fon Trira, Klinta Istvuda, Pedra Almodovara, Džordža Klunija, Džodi Foster... Fest će biti zatvoren premijerom filma Dinka Tucakovića *Doktor Rej i đavoli*, o legendarnom američkom reditelju Nikolasu Reju koji je šezdesetih godina boravio u Beogradu. Gosti Festa će biti Jirži Mencl, Piter Bogdanovič, Seli Kelerman (Vrela Usna u filmu *Meš*), reditelj Ivan Grbović iz Kanade, ekipa crnogorskog filma *Lokalni vampir* Branka Baletića, reditelji Platon Vasi i Oskan Alper, producenti Filip Bergman i Menahem Golan, i ekipa hrvatskog filma *Fleke*. ◂

Sonja Ćirić



Intervju: Miloš Paramentić, direktor Direkcije Festa

Duplo više gledalaca



"VREME": Između prve i druge godine Fest je dostigao nivo i popularnost kakvu drugi festivali dostižu za mnogo više godina. Ako se slažete sa stavom da je teže održavati postignuti uspeh nego postići ga, kako ocenjujete Festovu liniju nakon te prve, munjevito uspešne godine?

MILOŠ PARAMENTIĆ: Tokom prve dve decenije Fest je imao i padova i manjih uspona. No, početkom devedesetih iz razumljivih razloga Fest je naglo padao (čak dva puta nije ni održan), a istovremeno neki festivali koji su početkom sedamdesetih godina prošlog veka bili po kvalitetima slični Festu, naglo su napredovali, neki novi su se rađali i odmah postajali odlični. Dakle, kao i u svemu drugom: dok smo mi deceniju ili dve izgubili nazadujući – ostali svet je upravo u tim vremenima fantastično napredovao. Neću biti neskroman ako kažem da smo u poslednjih osam godina vratili barem deo nekadašnjih najvećih kvaliteta Festa: ogroman broj gledalaca (sa nepunih 50.000 godišnje na blizu 100.000 po svakom izdanju), preciznu organizaciju, odlične kampanje, pa čak, delimično, i dolazak nekih velikih svetskih filmskih autorskih i glumačkih imena poput: Abaza Kjarostamija, Vima Vendersa, Katrin Denev, Šlendorfa, Hane Šigule, Rejfa Fajnsa...

Ugostili ste mnoge važne ljude iz sveta filma. Koje biste uspomene izdvojili?

Pa, najpre, duži razgovor sa Katrin Denev, po nekakvoj bljuzgavici februarskoj, na Kalemegdanu... Ona je inače veoma zatvorena dama. No, tada, odjednom, veoma se raspričala, posebno o pokojnoj sestri Fransoaz, pa o divnom detalju: da je ćerku Kjaru, otac joj je Marčelo Mastrojani, rodila dok je on bio na Festu – kako mi je Katrin Denev rekla: "Na ovom Titovom i tvom Festu." Veliko zadovoljstvo je bilo razgovarati sa velikim autorom i iransko-pariskim gospodinom Abasom Kjarostamijem, a o Vimu Vendersu i da ne govorim. Hana Šigula nam je dosta zanimljivih stvari pričala o njenom Fasbinderu, posebno o grupi Bader-Majnhof, o tim šezdesetosmaškim vremenima u Nemačkoj, Parizu, Evropi. I, iznad svega i svih – fantastičan odnos sa velikim glumcem i sjajnim poznavaocem evropskog filma, velikim londonskim gospodinom Rejfom Fajnsom, sa kojim sam postao i lični prijatelj što je, stvarno, velika čast!

Ovo je poslednje izdanje Festa kome ste vi direktor Direkcije. Šta je bio vaš najveći uspeh?

Tu, barem, nema dileme: duplo uvećanje broja gledalaca uz ostanak na Festovom klasičnom putu, dakle ne komercijalizacijom.

Kako će izgledati 50. Fest?

Želim mu da bude kvalitetniji i bolji i od prvih godina. Objektivno, ima dosta načina i puteva kojim Fest može nastaviti svoje trajanje, pa će od toga zavisiti i kakav će biti za deset godina, naravno.

Predlaže Ivan Karl, selektor Festa

VOZAČ, NIKOLAS V. REFN

Jedan od najboljih američkih filmova sezone, potpuno nezasluženo lišen ključnih nominacija za Oskara. Rajan Gosling je pre svega zahvaljujući ovoj ali i ulozi u Klunijevim *Martovskim idama* osigurao svoju karijeru. Film je režirao Danac Nikolas Vinding Refn, koji je posetio FEST '98. sa filmom *Diler*.

OPASNI METOD, DEJVID KRONENBERG

Ovaj film kroz odnos Frojda i Junga bavi se korenima nastanka psihoanalize. Tema kao poručena za Dejvida Kronenberga. Vredi pogledati, iako ovaj film ne spada u vrhunac njegovog stvaralaštva. Majkl Fazbender i Vigo Mortensen su jače karike filma, a Kiara Najtli je slabija.

TRG TAHRIR, T. EZAT, E. AMIN, A. SALAMA

Takozvano "arapsko proleće" je počelo u Tunisu, a eksplodiralo u globalan događaj u Egiptu, gde je simbol promena postao centralni kairski trg Tahrir. Tri reditelja, svaki iz svog ugla, kroz razgovore sa običnim ljudima i mnoštvom autentičnih snimaka prevrata, daju jedinstveno viđenje ove revolucije.

NE OČEKUJTE PREVIŠE, SUZAN REJ

Dokumentarac čiji sadržaj demantuje naslov. Udovica Nikolasa Reja kroz do sada neviđene arhivske materijale, intervjue sa Džimom Džarmušom i Viktorom Eriseom razotkriva život i karijeru punu uspona i padova. Preporučljivo je da se pogleda u paketu sa domaćim igranim filmom *Dr Rej i đavoli* Dinka Tucakovića.

SVETI NIKOLA, DIK MAAS

Rađen po holivudskom kalupu, ali sa dosta šarma, ovaj potpuno otkačen film izvrće legendu o Svetom Nikoli. U apsurdnoj mešavini žanrova u kojoj dominiraju tinejdž horor i akciona komedija, Sveti Nikola na svakih pet stotina godina kreće u krvavi pir. Jedan od najgledanijih holandskih filmova svih vremena.

U zemlji krvi i jeda



NA ZAGREBAČKOJ PREMIJERI: Rade Šerbedžija i Anđelina Džoli

Četrnaestog februara, na komercijalno obljubljeni Dan svetog Valentina, u sarajevskoj dvorani Zetra održana je premijera filma *U zemlji krvi i meda*, režiserke i scenaristkinje Anđeline Džoli. Sav kontekst oko pomenutog filma najmanje je filmski, tako da su se u celi slučaj dubinski uključili mediji i (dnevna) politika. Koliko god režiserka deklarativno bežala od toga, njen film je više politička, nego ljubavna priča

KAD JE ONOMAD Danis Tanović za film *Ničija zemlja* dobio Oskara, a ovih se dana, evo, navršava punih deset godina od te noći, Abdulah Sidran je izrekao riječi koje su pomalo odudarale od opšteg slavljeničkog sarajevskog konsenzusa. Bio je Sidran, parafraziram, presretan zbog Tanovićevog uspjeha, ali je toj sreći pridodavao i jednu bojazan. Činilo mu se, naime, da je Tanovićev Oskar svojevrstan labuđi pjev kad je riječ o interesu Zapada i velikog svijeta za teme koje se tiču rata u Bosni i Hercegovini kao najkrvavije dionice raspada Jugoslavije. Izgledalo je neko vrijeme da je Sidran u toj stvari bio u pravu. A onda su već i same najave da će se glumica Anđelina Džoli prvi put u karijeri okušati kao scenaristkinja i režiserka radeći baš na filmu koji se bavi ratom u BiH podgrijale globalni medijsko-industrijski interes za ovdašnje lokalne prilike. Prije nego je snimanje i počelo, čim su, naime, u javnost procurile osnovne konture sinopsisa, afera je buknula.

SUZE I OVACIJE: Podsjetimo, film je najprije proglašen problematičnim zbog "vrijeđanja bošnjačkih žrtava". Pojedine nevladine organizacije žena ratnih stradalnica pogođene glasinama prema kojim se u filmu "žrtva zaljubljuje u silovatelja", digle su medijsku hajku na Anđelinu Džoli. Rezultat te hajke bila je odluka producenata da se lavovski dio filma umjesto u Bosni i Hercegovini snima u Mađarskoj. Iz današnje perspektive je naročito ironično da je u sarajevskoj medijskoj hajci na Anđelinu Džoli prednjačio list "Dnevni avaz", u vlasništvu tajkuna i novopečenog političara Fahrudina Radončića. Jedva godinu dana kasnije, "Dnevni avaz" Anđelinu Džoli proglašava "ličnošću godine", a Radončić više puta (očito ponosan na *vješto* opaženu *analogiju*) izjavljuje da je "za Bošnjake film *U zemlji krvi i meda* ono što je za Jevreje *Šindlerova lista*"?! Još od pred kraj prošle godine, od pretpremijernog prikazivanja u Bosni i Hercegovini i od američke premijere, na velika zvona je najavljivana svečana sarajevska premijera, uz prisustvo režiserke (ali i njenog aktuelnog supružnika Breda Pita, koji u filmu ima nijemu *cameo* ulogicu). Ova se i desila u Zetri, 14. februara uveče, pred šest-sedam hiljada gledalaca. Crvenim tepihom su prodefilovali likovi iz, kako se to kaže, *javnog i kulturnog života*, a mediji su sutradan više nego o filmu pisali (i pričali) o Anđelininim suzama na pozornici nakon što se izišla pokloniti publici koja ju je dočekala sa ovacijama. Dva dana poslije premijere, "Dnevni avaz" je kao specijalni prilog objavio podlistak o Anđelini Džoli i njenom filmu u kojem glumicu, parafrazirajući nadimak Husein-kapetana Gradaščevića, nazivaju "anđelom od Bosne".

HTELA, ZAPOČELA: Indikativno je da oni koji hvale film uglavnom govore kako je "pošten", "angažovan" i "dobronamjeran", odnosno da se u tim pohvalama baš i ne rabi previše estetička terminologija. Sama Anđelina Džoli, opet, višestruko insistira na tome da na njen film valja gledati isključivo kao na umjetničko djelo. U Bosni i Hercegovini filmska kritika kao žanr jedva da i postoji, a rijetki koji su o filmu *U zemlji krvi i meda* pisali tekstove u kojima su pokušavali objektivno prosuđivati o njegovim umjetničkim vrijednostima, nisu bili baš blagonakloni. Generalno je i sud američke kritike više negativan nego pozitivan. Možda je o filmu najbolje i najkompetentnije pisao Hauard Fenštajn, i to još u decembru prošle godine (za "Screen Daily"). Inače, Fenštajn je godinama radio za Sarajevo Film Festival i odlično poznaje (post)jugoslovenske filmske, kulturne, pa i političke prilike. Istovremeno je i relevantan te poštovan filmski kritičar, te se može reći da nije ni pristrasan, a ni neupućen u istorijski kontekst da bi ga olako fascinirao sam kostur priče o "najkrvavijem evropskom sukobu nakon drugog svjetskog rata". Fenštajn povezuje interes Džolijeve za ratnu tematiku s njezinim već poznatim angažmanom u humanitarnom radu. On ima izrazite simpatije za motive koji su je rukovodili u izboru teme, ali također tvrdi da su joj ambicije bile veće od onog što je uspjela ostvariti. Fenštajn, između ostalog, kritikuje scenarističke nelogičnosti i loše kreirane likove.

Film ima još više problema ako mu pristupimo iz lokalne perspektive. Očito je primjerice da su pojedine replike loše prevedene sa engleskog originala. Ipak, on inicijalno valjda i nije bio dominantno namijenjen ovdašnjoj publici. U Americi mu, međutim, sama činjenica da se prikazuje "titlovana" verzija, u startu oduzima najveći dio publike. (Anđelina Džoli je paralelno snimala dvije verzije filma: jednu na engleskom, a drugu na "štokavskom". U navedenoj kritici, Fenštajn se čudi zbog odluke da u kina pošalje potonju. Moguće je da je razlog želja Džolijeve da film djeluje što "autentičnije", po čemu bi se dalo zaključiti da su je više vodili umjetnički, nego komercijalni motivi, bez obzira što krajnji rezultat u tom smislu i nije toliko zavidan.)

POSLE DEJTONA: Kad je riječ o "neumjetničkoj", "angažovanoj" dimenziji filma, on skreće pažnju na ratna silovanja, zločin koji je prvi put eksplicitno proglašen ratnim zločinom upravo na Haškom tribunalu, u procesu koji se ticao ratnih silovanja u istočnoj Bosni, u fočanskom kraju. Nije to prvi film s takvom tematikom, pa ni prvi koji je privukao značajnu globalnu pažnju (*Grbavica* Jasmile Žbanić pobijedila je na Filmskom festivalu u Berlinu). Ipak, zbog *celebrity* statusa Džolijeve očekivanja od ovog filma u dijelu sarajevske javnosti su u najmanju ruku pretjerana. Makar se pokazalo da je priča oko navodnog zalaganja Anđeline Džoli za ukidanje Republike Srpske obična novinska patka, neke izjave koje se ovih dana čuju sugerišu da se *Zemlja krvi i meda* želi predstaviti kao pečat na istorijsku istinu o Bosni i Hercegovini. Naveli smo već izjavu Fahrudina Radončića, a u istom tonu je i tvrdnja reisa Mustafe Cerića da je film Anđeline Džoli najvažniji događaj za Bosnu i Hercegovinu poslije Dejtona. Kad se podvuče crta, film *U zemlji krvi i meda* se uglavnom hvali iz vanfilmskih razloga, kao što se, barem kod nas, uglavnom i napada iz vanfilmskih razloga. Najlakše je tu razumjeti glumce koji u njemu glume, barem ove mlađe, jer njima ove uloge eventualno otvaraju vrata skupih svjetskih produkcija. Tužno je, međutim, čitati uvlakačke panegirike sarajevskih filmaša očito podešene da podjednako titraju lokalnom konsenzusu i da se eventualno umile globalnoj zvijezdi zainteresovanoj za ovdašnje svračije zakutke. Možda je ipak najtužnije bilo slušati i gledati Radeta Šerbedžiju na zagrebačkoj premijeri filma gdje se obraća Anđelini Džoli, koja je, između sletanja na Pleso i uzletanja s Plesa, Zagreb vidjela jedino kroz prozor limuzine, i predstavlja joj Zagreb kao divan grad, filmski grad, pominje Babaju, Golika i Tadića, pominje "zagrebačke oskarovce", Dušana Vukotića i Branka Lustiga, pa onako poltronski kaže (pre)bogatoj Amerikanki – *tvoje kolege*. Nije Šerbedžija bio tako ponizan ni kad je pred Titom recitovao Krležine rečenice. Nije tu kriv Šerbedžija, da se razumijemo, on je tek glumac koji savršeno osjeća ono što je onaj koji ga je svojevremeno indirektno protjerao iz Zagreba nazivao *povijesnim silnicama*. Krivi su svi koji su zemlju i kulturu u kojima je Rade Šerbedžija bio više od onog što je danas svijetu Bred Pit sveli na puki rudnik tema i motiva za svjetske humanitarce i humanitarke, *teritoriju* lišenu svakog ponosa i svake samosvijesti, gdje se novcem kupuje pravo i da se po ko zna koji put ponovljena (lažna) etimološka varijacija o Balkanu kao "zemlji krvi i meda" predstavi kao nešto poetično i originalno. ◂

Muharem Bazdulj



ROMAN

Kako biti čist

- Laslo Vegel: *Memoari jednog makroa*
- Preveo Aleksandar Tišma
- Stubovi kulture, Beograd 2011.

Kao što rekoh, ja se ne sećam svega. Samo ljudi pričaju. Oni koji, kada me grde, uvek stavljaju starog pred mene kao primer. A tvoj otac ovako, tvoj otac onako. Šta mogu, kad se ne sećam. Već sam mnogo puta pokušao da zamislim onog davnašnjeg starog, mnogo, mnogo puta. I uvek se nanervirao što mi to nikako ne uspeva. Ja ga se sećam kada je već bio drukčiji. Kad mu više ništa nije vezivalo pažnju. Posle rada jurio je kući i čitavog dana više ne bi ni nos turio na ulicu. Samo je sedeo u sobi, ni sa kim nije razgovarao, pušio je i čitao, najčešće Marksa.

U kulturnom okruženju u kojem se – što brljanjem i nehajem, što smišljeno i sistematski – uveliko radi na zaboravu, odnosno na nekovrsnoj *kokošizaciji našeg pamćenja*, vredno je pohvale svako nastojanje da se tom zaboravu doaka, da se vrednosti obnavljaju tako što će živeti; dakle, najbolje tako što će ukupna naša *baština modernosti* bivati na sve dostupne načine reaktuelizovana. Naizgled mali, ali dragocen prilog tome jeste i novo izdanje knjige koja se ovde razmatra, debitantskog romana s konca šezdesetih Lasla Vegela, tada jednog od Mladih Gnevnih Ljudi šezdesetosmaške generacije, a danas rezigniranog, no zarad toga ništa manje lucidnog posmatrača ovdašnjih, ali i uopšte srednjoistočnoevropskih postkomunističkih uspona, posrtanja i lutanja.

No, da gornji pasus ne bi doprineo zabuni, valja pohitati da se kaže: *Memoari jednog makroa* nisu nekakva *muzealna vrednost* kojom će se baviti tek dokoni istoričari književnosti (a bogme i sociolozi kulture bi tu imali posla), nego živa i uzbudljiva literatura koja se nije pohabala u ovih četrdeset i kusur godina! Sama činjenica da se prevođenja romana poduhvatio takav maestro kakav je bio Aleksandar Tišma – koji niti je živeo od prevođenja niti je radio "na normu" – ukazuje na jednu važnu činjenicu: ovaj je roman jedan od onih koji su najbolje "uhvatili" duh i strujanje jednog vremena, i preneli ga – eto svedočanstva kroz novo izdanje – do današnjih čitalaca. Prvi se put ova knjiga u srpskom prevodu pojavila 1970, negde na vrhuncu one postrankovićevske oslobađajuće "južine" u jugoslovenskom društvu; lično posedujem ono sledeće izdanje iz 1986, iz sutona socijalizma dakle, objavljeno u onoj dragoj i prelepoj biblioteci "Danas" Matice Srpske, iz onog prošlog svršenog vremena u kojem je Matica, sa svojim sjajnim knjigama i sa svojim fenomenalnim Letopisom (koji su tada kreirali ljudi poput Despotova, Kopicla, Jovanova, Judite Šalgo...), bila uistinu kulturna institucija a ne pozadinsko paravojno udruženje za sistematsku kretenizaciju i varvarizaciju "svih srpskih zemalja". Sada nam "Stubovi" nude svojevrsno treće čitanje, u najnovijem "novom kontekstu" jedne večito burne i u toj večitoj burnosti večito iste potkontinentalne istorije.



Šta su zapravo ovi "Memoari"? Zaigran, uzbudljiv solilokvij momka sa (novosadske) ulice iz šezdesetih, malo studenta a malo (više) zgubidana, korzo-kibicera, ne baš artikulisanog buntovnika protiv jednom-zauvek-zadatog Reda Stvari "pobedničke" generacije očeva. Nešto je, naime, snažno u vazduhu, neko čudno strujanje u kojem se "lokalna" potreba za buntom protiv građanske učmalosti jednog navodno postgrađanskog poretka prirodno spaja sa "globalnim" weltschmerzom rokenrol generacije, baš koliko i sa generalnim hormonskim (i pomalo selindžerovskim, po prirodi stvari) svrabežom mladosti kao takve, besomučno eksperimentišuće sa emocijama, telima, vrednostima. Takvi su, dakle, i narator Bub, i njegovi prijatelji, prijateljice i devojke u svim svojim izukrštanim *opasnim vezama*, Hem, Tornados, Merkur, Bea, Tanja, Čiči i ostali. Takav je grad i svet oko njega: propupao i zamaman, sav nekako ustremljen protiv sveta roditelja; a to se gibanje šezdesetih, taj se kontrakulturni senzibilitet koji nema potrebu da se deklariše takvim jer to već duboko iznutra jeste, oseća u svakom retku ove knjige, nekako posve kompatibilne sa, recimo, Godarovim filmovima iz tog vremena, ili sa Blow Upom, ili sa free jazzom i psihodelijom Novoga Sveta, ili uostalom sa konceptualističkim "provokacijama" i vaskolikim duhom novosadske Tribine mladih; bajdvej, da su stvari išle malo drugačije nego što jesu, moglo bi se zamisliti kako Žilnik "ekranizuje" ovaj roman, bilo bi to zanimljivo videti! Takođe, *Memoari jednog makroa*, mada prirodno pripadaju mađarskoj literaturi, svojom su potpunom ukorenjenošću u "ove prostore" nesumnjivo i jedan od ključnih primera (ranog) ukrštanja obrazaca džins proze sa društvenokritičkom književnošću u jugoslovenskim kulturama.

Ispisujući jedan od *najnovosadskijih novosadskih romana* u našim književnostima – mada se ime grada, onako uzgred, pominje tek na jednom jedinom mestu – i pravi omaž uzbudljivoj uzbibanosti koja vrije ispod privida nepomične panonske flegme (ko to ne vidi, *ništa* ne vidi...), mladi Vegel stvara jedan literarni mikrosvet čiji su junaci, potvrdilo se, "naša budućnost", gotovo kao u onoj proročanskoj rečenici iz filma *Mlad i zdrav kao ruža*. Pa dobro, ta budućnost je odavno tu, mladi buntovnici odavno su se konformisali, a mladi komesarčići izrodili su svoje mutirane klonove, mlade japijevčiće. Jedino korzoa više nema, ni u Novom Sadu ni bilo gde, ali devojke su podjednako zamamne, u letnjim haljinama i bez njih, a i Poredak se promenio samo zato da ostane isti: "Tada sam definitivno naučio da ma šta učinio sve ostaje po starom. Pa zar bi vredelo da nešto učinim? Reci sam, ti koji bi uvek da nešto činiš. Ti još izmišljaš ponešto. Ali ne. Znaš šta još možemo činiti? Možemo da menjamo košulje, pantalone, kapute, možemo da menjamo cure i sobe. E pa eto ti šta znači biti čist."

Ne zvuči baš utešno, ali književnost ionako ne služi tešenju – za to su dobre i crkve, kladionice ili nadrišpanske serije. Vegelov roman je, međutim, sasvim lepo ostario, kanda mnogo lepše od svojih protagonista, tada još mladih i zdravih kao ruža, a sada... ◂

Teofil Pančić

Piše: Dragan Ilić

Sulejman izabrani



Ovih dana se pompezno najavljuje dolazak u Beograd glavnog glumca iz turske serije **"Kad lišće pada"**, Ali Rize. Ideja promotera je da zvezda serije, **turski Giga Moravac**, bude sa svojim obožavateljima kada se u Srbiji bude prikazivala poslednja epizoda. Sudeći po količini životnih peripetija, bolesti, spletki i nesreće, plašim se da gledaoci neće gledati pravi *happy end*. Ukoliko Ali Riza, ne dao bog umre, tuga u Srbiji bi bila tih razmera da je očigledno bilo svrsishodno pokazati glumca živog i zdravog publici. **Ko šiša Anđelinu Džoli, dolazi Ali Riza!** Prema istraživanjima prilično ozbiljnih institucija, interes za kulturne sadržaje srednjoškolaca u Srbiji pao je ispod svakog nivoa. Samo licemere ovaj podatak može da iznenadi, jer deca samo imitiraju roditelje. U školi je moguće da odgovarate lektiru koju niste pročitali, pa nije čudo što je glavni izvor zabave i informacija – televizija. Dnevno je gledaju 1 do 3 časa, a tu treba dodati barem 1 sat dnevno zezanja na kompjuteru. Ogromna većina anketiranih (više od 80 odsto) ima profil na nekoj od socijalnih mreža. Dakle, **Ali Riza ima veći uticaj od škole i roditelja**, pogotovo ako se uzme u obzir činjenica da roditelji gledaju seriju, pa Ali Riza sa svojtom vaspitava i roditelje. U paleti manje-više iracionalnih odgovora na moje omiljeno pitanje (zašto volite turske serije?) dobio sam zaista najoriginalnije objašnjenje. Jedna gospođa tvrdi da serije obožava jer se odmah vidi kako je kvalitetan pamuk?!!! Samo na prvi pogled vas može začuditi ova mudrost – jer ona u sebi integriše ceo životni stil, estetiku, sistem vrednosti i etički kod **Balkana** koji su ingeniozno primenili turski producenti.

Da čudo bude još veće, gledaoci su dobili mogućnost da uoči izbora biraju omiljenu seriju. Doduše, SMS se plaća a pobednik u konkurenciji tri turske i jedne hrvatske serije bio je, prema očekivanjima – **Sulejman Veličanstveni**. Srbi su praktično aklamacijom – platili, izabrali i prizvali Sulejmana u svoj njegovoj veličini. Serija je snimljena na originalnim lokacijama Carske palate, a već od prve epizode jasno je da će teme biti **Ljubav, Vera i Istorija**. U našem obrazovnom sistemu Sulejman predaje bar tri predmeta – istoriju, geografiju i veronauku. Posebno će biti zanimljivo pojavljivanje istorijskih ličnosti vezanih za naše podneblje – Mehmed-paše Sokolovića ili njegovog rođaka Ferhat-paše. Obojica su ove krajeve (od Sigeta do Zadra) zadužili mostovima, hanovima, džamijama i šeherima. U planetarnom smislu, **tu se drmalo svetom** a ljudi sa Balkana su zauzimali najvažnija mesta u Otomanskoj imperiji. Osim istorije i geografije, biće tu i erotike, zbog koje su se bunili neki konzervativni krugovi u Turskoj. Naime, puritancima je smetao erotski (da ne kažem haremski) aspekt Sulejmanove veličanstvenosti.

Da ne bi Sulejmana, ne bi bilo ni Mehmed-paše, pa ni njegovih ćuprija, ni one na Žepi ni one na Drini, pa ni Andrić ne bi napisao ni onu lepu priču ni onaj veliki roman. Mehmed-paša je zaslužan za obnovu Pećke patrijaršije na čiji tron je doveo svog bliskog rođaka, brata (ili bratovog sina) – Makarija. Što se tiče Ferhat-paše, tu je tema neverovatno aktuelna, jer čovek je praktično izgradio Donji Šeher (Banjaluku) i onu **prelepu džamiju Ferhadiju**. Ona je tokom rata minirana i danas se obnavlja. Dakle, ovde se za čas skoči iz 16. veka, ili iz turske serije u surovu realnost podeljene Bosne. Imaćemo mnogo razloga da vidimo preplitanje hrišćanskog i islamskog nasleđa u likovima serije, baš kao što su ove tradicije prepletene na Balkanu ili Istambulu/Carigradu/Konstantinopolju.

Kao u slučaju kvalitetnog pamuka, ima ovde jedna mala pobeda želje običnih ljudi da pronađu sličnosti umesto razlika. Ma kako bizaran povod bio u pitanju, kvalitet pamuka, ili **zaboravljene lekcije iz istorije**, za mene je činjenica da su ljudi glasali (čitaj platili) da gledaju Sulejmana, mala pobeda želje da se upoznaju komšije. Ne zaboravite, ožiljci ratova na Balkanu traju vekovima, a istorija se neprestano brka sa mitovima. Pomislite samo, iste teme (Ljubav, Vera i Istorija) izabrala je i Anđelina za lajtmotive svog filma i u Srbiji doživela poraz od Turaka. Očigledno, nije problem sa publikom u Srbiji šta im se govori, već **kako im se to kaže.** ◂

JDP REPERTOAR
MART 2012.

Velika scena „Ljuba Tadić"

01. Četvrtak u 20.00	TAKO JE MORALO BITI
03. Subota u 20.00	MLETAČKI TRGOVAC
04. Nedelja u 20.00	ŠINE
05. Ponedeljak u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
06. Utorak u 20.00	DON KRSTO
10. Subota u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
11. Nedelja u 20.00	IZ JUNAČKOG ŽIVOTA GRAĐANSTVA
14. Sreda u 20.00	ROĐENI U YU
15. Četvrtak u 20.00	VIŠNJIK
16. Petak u 20.00	TARTIF
17. Subota u 20.00	ROĐENI U YU
19. Ponedeljak u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
21. Sreda u 20.00	METAMORFOZE
23. Petak u 20.00	ŠINE
24. Subota u 20.00	METAMORFOZE
28. Sreda u 20.00	SKAKAVCI
29. Četvrtak u 20.00	NIJE SMRT BICIKLO (da ti ga ukradu)
30. Petak u 20.00	ŠINE
31. Subota u 20.00	VIŠNJIK

Teatar „Bojan Stupica"

02. Petak u 20.30	BUBA U UHU
07. Sreda u 20.30	HADERSFILD
08. Četvrtak u 20.30	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE
09. Petak u 20.30	ELIJAHOVA STOLICA
12. Ponedeljak u 20.30	ŠVABICA
13. Utorak u 17.00	BUBA U UHU
18. Nedelja u 20.30	ZAPISI IZ PODZEMLJA
22. Četvrtak u 20.30	HADERSFILD
25. Nedelja u 20.30	HISTERIJA
26. Ponedeljak u 20.30	ELIJAHOVA STOLICA
27. Utorak u 20.30	IZGNANICI

Studio JDP

14. Sreda u 20.30	KONCERT Odseka za poliinstrumentalnu muziku FMU

Gostovanja

23 — 27.	DRAMA O MIRJANI I OVIMA OKO NJE Festival Iberoamericano de Teatro de Bogotá Bogota, Kolumbija

Jugoslovensko dramsko pozorište
Kralja Milana 50, 011/2644-447, 3061-957
www.jdp.rs
Radno vreme blagajne:
ponedeljak - subota
10h - 13h i od 18h do početka predstave
nedelja od 18h do početka predstave
Tel. 011 30 61 957 / 011 26 44 447

Raiffeisen BANK

Ubitačno spasavanj



Za "Vreme" iz Soluna

"Šta uopšte hoće od nas? Da nas pobiju?" još uvek mi odjekuje u ušima povišeni glas mog iznerviranog 75-godišnjeg komšije Hristosa Lafsidisa, kome su od 2010. do danas po treći put smanjili penziju za dodatnih 15 odsto. "Otići ću u Švedsku", kaže moj nezaposleni sestrić, koji se pre par meseci vratio iz vojske i još ne može da nađe posao. "Ne mogu više ovako, ubiću se", čujem kako očajan govori jedan prijatelj, preduzetnik, jer je na rubu bankrota.

Slični uzvici beznađa čuju se po celoj Grčkoj. Posle pet godina uzastopne recesije, pada životnog standarda i vrtoglavog povećanja nezaposlenosti, društvo je stiglo do tačke ključanja. Mračnim rečima stanje u Grčkoj opisuje i poznati grčki novinar Stelios Kuloglu, vlasnik jedne od najpopularnijih veb-stranica nezavisnog novinarstva *www.tvxs.gr* i autor angažovanih dokumentarnih emisija "Reportaža bez granica": "Od kada pamtim, nikad situacija nije bila toliko loša u grčkoj ekonomiji

Zašto Grci ne prihvataju mere štednje koje im nameću EU i MMF i demonstriraju na ulicama. Zašto misle da su neshvaćeni i izdani od "evropske braće". I zašto sve to nikuda ne vodi



BES ZBOG ŠTEDNJE: Neredi na ulicama Atine

Fotografije: REUTERS

i društvu. Još malo pa ćemo se ugušiti od stalnog stezanja kaiša i stroge štednje. Salo, tamo gde ga je bilo, odavno se istopilo. Isto tako i dobri poslovi, jer oni koji su preostali su jako loše plaćeni. Socijalni liftovi su prestali da rade, a ako se i kreću, idu samo prema dole. Srednji stalež po kratkom postupku prelazi u novosiromašne", kaže Kuloglu i dodaje: "Plovimo po nepoznatim, još neviđenim vodama, boreći se sa postojećim i nepostojećim aždajama. A vidljivost je nikakva. Uostalom, i DEI (grčka monopolska elektrodistribucija) nam je isekla struju, jer nismo imali pare da platimo harač..."

BEZ MILOSTI: Grci su se ponovo našli pred dilemom: "Novi kredit i novi memorandum, ili nekontrolisani bankrot i izlazak iz evrozone?" Novi paket kreditne pomoći koju je odobrila Trojka (Međunarodni monetarni fond, Evropska centralna banka i Evropska komisija) u visini od 130 milijardi evra i novo "šišanje" grčkog duga za 100 milijardi evra koje treba da ga učine održivim (sa 160 na oko 120 odsto BDP-a do 2020) nova je šansa da se izbegne nekontrolisani bankrot, koji bi imao negativne posledice ne samo po Grčku nego i po čitavu svetsku ekonomiju. Ekonomski stručnjaci tvrde da bi domino-efekat mogao da izazove globalnu recesiju.

Međutim, račun koji se dostavlja na naplatu grčkom narodu je prevelik. Od Grka se traže najstrože mere štednje do 2015, a nešto blaže do 2020. godine, nakon što su u poslednjih pet godina već bile smanjivane plate i penzije, povećavani porezi i opadao životni standard. Posmatrano iz grčkog ugla, Trojkini "magovi" nemaju trunke milosti, tamo na Mont Everestu njihovih tehnokratskih iluzija, gde ih osvežava klima-uređaj svetskog tržišta.

Njihova parola glasi: "Pritisnite ih do konačnog pristanka, dok ne pokleknu i slepo ne prate 'recept spasa' koji im namećemo 'za njihovo dobro' naravno." Mada cinično zvuči, to iskreno kaže Trojkin "nevidljivi Flamanac" Servas Deroz, ne krijući konačni cilj nacrta o "spasavanju grčke ekonomije" u intervjuu koji je dao za nedeljno izdanje dnevnih novina "Vima". "Grci treba da zarađuju manje kako bi teže kupovali uvozne proizvode. Istovremeno, njihov rad treba da bude jeftin kako bi lakše izvozili ono što proizvode", kaže Deroz. Drugim rečima, da Grčka postane grčka Letonija na jugu, sa jeftinom radnom snagom.

PROTIV DIKTATURE TROJKE: Na tako nešto nijedan Grk nije spreman. Uprkos teškom periodu kroz koji prolaze i oštrim merama štednje koje su im nametnute, 77,2 odsto Grka još uvek želi da ostane u evrozoni. Grci žele evro, ali ne i oštre mere štednje, ne stalno povećanje poreza, ne smanjenje plata, nezaposlenost i pad životnog standarda. Zato masovno burno reaguju, bune se i demonstriraju.

Za vikend 11. i 12. februara, dok su se u grčkoj skupštini izglasavali novi paket mera u vezi s kreditom od 130 milijardi evra i novi memorandum, stotine hiljada demonstranata su preplavili centar Atine. Demonstrirali su protiv "Diktature Trojke", tražili da prestanu ekonomsko iznuravanje stanovništva, nezaposlenost i beda. Trojka je već u dogovoru sa grčkom vladom donela odluku o smanjenju osnovne plate u privatnom sektoru za oko 22 odsto, tako da su primanja pala na 586 evra, a na 486 evra za omladinu mlađu od 25 godina, međutim, s tim parama u Grčkoj naprosto nije moguće da se dostojanstveno živi.

Dok su u skupštini dve velike partije, Pasok i Nova demokratija (ND), savezнички izglasavale novi paket kreditnih mera sa 199 od ukupno 300 poslaničkih glasova, ispred i oko skupštine je vladao pravi haos. Maskirane ultradesničarske, razne pljačkaške grupe i anarhisti bacali su molotovljeve koktele na policijske stanice, palili i uništavali luksuzne trgovačke radnje u strogom centru Atine. Računa se da je bilo oko 2000 huligana, koji su se pridružili masovnim protestima. Bile su to najveće rušilačke demonstracije od decembra 2008, kada je jedan policajac ubio 15-godišnjeg Aleksandra Grigoropulosa i kad su zbog toga mladi razbijali u centru Atine.

BES NA ZGARIŠTU: Bilans nasilničkih demonstracija bio je impresivan: 170 radnji, od kojih su 43 izgorele do temelja, 40 tona mermera sa pločnika je polomljeno i služilo za obračun sa policijom, 109 policajaca je povređeno, 60 građana je prebačeno u bolnice, a još njih 79 je uhapšeno. Ukupna materijalna šteta je procenjena na otprilike 80 miliona evra. Mnoge radnje koje su izgorele zapaljene su i ranije u sličnim prilikama, pa po svoj prilici neće više ni biti otvorene. ►



RAČUN BEZ KRČMARA: Ministar finansija Venizelos i premijer Grčke Papademos sa nemačkim ministrom finansija Šojbleom u Briselu

"Po treći put su nam spalili radnju", priča za dnevne novine "Ta Nea" Pelagija Stamatopulu, vlasnica jedne lovačke radnje. "Manijački uporno su pokušavali da razbiju prodavnicu", izjavila je Eliza Skondra, šefica jedne prodavnice sa mobilnim telefonima koja je potpuno opljačkana. "Dok su mi lomili radnju, ja sam bio na mirnim demonstracijama protiv novih mera štednje", rekao je Kostas Kintopulos, koji je našao razbijen izlog svoje radnje iz koje je pokradeno desetine parova skupih cipela i patika. "Srećom, nisu je zapalili", dodao je. Mnogi drugi svedoče o demoliranju i pljačkanju prodavnica u kojima je alarm uzaludno zavijao.

Među građevinama koje su gorele bilo je i nekoliko neoklasičnih zgrada od kulturno-istorijske vrednosti, kao što je čuveni bioskop "Atikon", koji je baš ove godine slavio sto godina postojanja. Slike katastrofalnog uništavanja i haosa prenosili su svi domaći i strani mediji, a da se pritom niko nije bavio ogromnom rekom ljudi, stotinama hiljada građana (neki tvrde da ih je bilo milion) koji su mirno demonstrirali. Među demonstrantima ispred Narodne skupštine nalazio se i legendarni 93-godišnji Mikis Teodorakis zajedno sa Manolisom Glezosom, čovekom koji je 1941. skinuo nacističku zastavu sa Akropolja.

Slike haosa i katastrofe obišle su svet i Grčku. "Ako ostavite Grčku da bankrotira, bićete krivi za veliku humanitarnu katastrofu, koja može da zatruje i ostatak Evrope", tvrdi novinar Stelios Kuloglu.

TANGO BANKROTA: Grke često plaše da će im se desiti "argentinski scenario", da će zemlja bankrotirati ako ne uzme nove kredite i ne prihvati dugogodišnju rigoroznu štednju. Strah paralizuje građane. Ironija je, međutim, u tome da je "Trojkin spas" Grčku doveo do takve mizerije da se već nalazi na ponoru bankrota, u kakav je upala Argentina. Konkretno: grčki BDP od početka krize do kraja 2011. pao je 16 odsto, a kada je Argentina bankrotirala njen BDP je pao oko 20 odsto. Predviđa se da će Grčka nadmašiti taj negativan skor, jer se očekuje da će njen BDP pasti za dodatnih pet odsto.

Drugim rečima, "spasena" od Trojke, Grčka će imati veći pad BDP-a od Argentine. Sa ovom politikom može da se desi da budemo svedoci pada grčkog BDP-a za čitavih 25 odsto, što je bez presedana, izjavio je jedan bivši visoki zvaničnik Svetske banke za "Njujork tajms".

Još jedno poređenje: kada je bankrotirala Argentina, stvarni prihod stanovništva umanjio se za 24 odsto; u Grčkoj se do kraja 2011. stvarni prihod građana smanjio za 23 odsto, a pad se i dalje nastavlja.

"Čega imaju da se plaše Grci?", pita se novinar Kostas Delastik u dnevnom listu "Etnos": "Plaše se da im se ne desi ono što se desilo Argentincima kad su bankrotirali? Na vrhuncu argentinskog bankrota nezaposlenost je 24 odsto. Nezaposlenost spasene Trojkine Grčke krajem oktobra bila je 21 odsto a do juna 2012. preći će 25 odsto. Evropska unija nam je nametnula smanjenje državne potrošnje, zato se recesija sve vreme sve više produbljuje i guši grčku ekonomiju i njene građane. U Grčkoj je državna potrošnja već smanjena za 34 odsto, što znači da država polako nestaje. Stvarni prihod Grka je smanjen za 23 odsto, dok je kod Iraca smanjen samo devet, a u Portugalu osam odsto"

Da bi se produžilo sa ovim Nacrtom za spasavanje, zajmodavci nameću Grcima uz "tromesečne rate" i takozvane "periodične izveštaje o progresu". Stalnim odlaganjem odluka o novoj finansijskoj podršci narod neprestano drže pod pritiskom, a bilo kakvo opuštanje ili pokušaj odustajanja od primene plana smatra se smrtnim grehom, koji će biti kažnjen nekontrolisanim bankrotom.

Stalno se govori o fiskalnoj konsolidaciji i rigoroznim merama štednje, o strogoj privrženosti stabilnosti programa i smanjenju potrošnje u cilju očuvanja grčke ekonomije od nekontrolisanog stečaja. Samo što posle svih mera više neće biti ekonomije, ostaće njene ruševine i armija propalih Grka koji polako trunu u blatu krize.

IZBORI ILI HAOS: Demonstracije i štrajkovi u Grčkoj se nastavljaju, ali privremeno manjeg intenziteta, pošto je grčka privremena vlada prihvatila sve uslove pod kojima joj je Trojka odobrila novu kreditnu pomoć od 130 milijardi evra do 2020. Narod je besan na vladu, a to se vidi i po anketama koje pokazuju veliku promenu na političkoj sceni: Pasok je pao na svega 15 odsto, Nova demokratija na 28 odsto, dok levo orijentisane stranke zajedno okupljaju čitavih 43 odsto glasača. To je upozorenje za konzervativne evropske stranke.

Demohrišćanski nemački ministar ekonomije Volfgang Šojble tražio je da se odredi evropski komesar čiji će posao biti isključivo nadgledanje grčkog poštovanja dogovora i novog ekonomskog programa. Taj predlog digao je Grke na noge i oni govore o "novom vidu nemačke okupacije". I sam predsednik Grčke Karolos Papuljas, stari borac protiv nemačke okupacije u Drugom svetskom ratu, podigao je glas i zapitao javno: "Ko je taj gospodin Šojble? Grčki narod je ratovao i izborio se za slobodu, i to ne samo svoju nego i čitave Evrope. To ne smemo da zaboravimo." Potpredsednik vlade i ministar finansija Evangelos Venizelos izjavio je u Briselu kako će "grčki narod učiniti sve što se od njega traži da zemlja ostane u evrozoni" i na taj način uzburkao levičarske stranke koje govore o "gubljenju nacionalne nezavisnosti bez presedana i to samo zato da bi svetski bankari i tržišta obezbedili svoje profite".

Postoji hitna potreba za novim izborima, kako bi nova skupština predstavljala stvarno

biračko telo, a novoformirana vlada imala sveži legitimitet naroda. Izbori će u Grčkoj biti održani najverovatnije u aprilu ove godine, pošto sadašnja privremena vlada zaključi pregovore o novom kreditu. Na tim izborima će najverovatnije prva biti konzervativna Nova demokratija, ali pošto neće moći da formira vladu, moraće da sarađuje ili sa ultradesnicom ili sa umereno levim socijalističkim Pasokom. U skladu sa grčkim biračkim sistemom, partija sa najviše glasova dobija bonus od 40 poslanika. Tako može da dođe do paradoksalne situacije, da razjedinjena leva opozicija ima 45 odsto glasova, a na vlasti da bude desni centar sa svega 39 odsto glasova. Takva vlada bila bi suočena sa negodovanjem većine birača i teško bi se održala na vlasti tj. teško bi mogla da sprovede nove i još bolnije ekonomske mere. Zato se i Berlin i Brisel zalažu da opstane tehnička, tehnokratska vlada. Neprihvatljivo je da se zemlji koja je rodila demokratiju nameću antidemokratski uslovi.

SVI SMO MI GRCI: Bes koji se ispoljio po grčkim gradovima protiv mera štednje uticao je na mnoge koji se zlopate zarad dobrobiti svetskih banaka i bogataša. "Grčka nas uči kako da se borimo protiv jednog propalog sistema. Svi smo mi Grci", piše sociolog Džon Holovej u "Gardijanu". Svoj protest zbog nametnutih mera štednje neke grčke grupe koordinišu sa pokretom "Okupiraj Volstrit". "Napad koji je najjači u Grčkoj zapravo se dešava u celom svetu", piše Holovej. "Svuda logika novca i profita podređuje ljudski život..."

Prošle subote u gradovima Francuske, Nemačke, Engleske, Holandije i širom Evrope demonstranti su uzvikivali "Svi smo mi Grci" i "Solidarnost Grčkom narodu". Hiljade demonstranata su uzvikivali parole igrajući sirtaki podno Ajfelove kule ili slušajući muziku Mikisa Teodorakisa u Berlinu. Dan je prozvan "Dan solidarnosti sa Grcima" i zajednička parola im je svima bila: "Kada se napada jedan narod, napadaju se svi narodi!"

Dva italijanska gradonačelnika Đovani Moskatjelo iz Baronisija i Marko Galdi iz Kave de Tireni, dali su simbolično po jednu svoju platu grčkom narodu i poslali pisma upućena 8000 gradonačelnika Italije, moleći ih da učine isto, jer "ne postoji potpuna svest o tome šta znači eventualni bankrot Grčke. To je velika opasnost i ako se desi, cela Italija i Evropa će platiti najvišu moguću cenu."

Mnogi Grci su bili veoma dirnuti ovim simboličnim gestom. Jeste tih 2000 evra italijanskih gradonačelnika kap u moru od 360 milijardi evra grčkog duga, ali pismo koje su poslali u Brisel je dotaklo milione građana Evrope: "U Evropi postoji jedan narod koji kaže da nema braću i u ovom istorijskom trenutku je u pravu. Niko na svetu se ne ponaša bratski prema grčkom narodu, iako nam je Grčka dala filozofiju i nauku, poeziju i književnost, teatar i muziku... Grčka nam je dala kulturu, a Italija i Evropa nisu njena braća, nego njena deca. Oni koji su vladali Grčkom poslednjih godina sigurno su ozbiljno i mnogo grešili, ali ne budimo mi isto tako neodgovorni, nego hajde da se borimo za kolevku naše civilizacije!"

U Grčkoj se može čuti da Grci traže "kredit koji će moći da vraćaju, a ne milostinju, poniženje i javno sramoćenje...", te da će Brisel, Berlin i Pariz biti odgovorni za postavljanje "atomske bombe" u same temelje ujedinjene Evrope, ako ne prihvate ovu jasnu poruku. ◂

Georgios Stamkos, Milica Kosanović
Autori su osnivači i urednici grčkog časopisa "Zenit"





ISTOČNI NEMCI NA ČELU DRŽAVE: Novi predsednik Joahim Gauk i kancelarka Angela Merkel
Fotografije: REUTERS

Nemačka: Ostavka predsednika

Treća sreća

Nemačka će početkom marta dobiti i trećeg predsednika u poslednje tri godine. Prva dvojica kandidata po volji kancelarke Angele Merkel podnela su ostavku, treći joj je nametnut. Kancelarka je pretrpela politički poraz, pobedu je odnela pravna država

Prošlog petka predsednik Nemačke Kristijan Vulf dao je ostavku. U ponedeljak se već znao njegov naslednik. Pod pritiskom i opozicije i sopstvenih koalicionih partnera kancelarka Angela Merkel nevoljko je predložila Joahima Gauka, bivšeg luteranskog sveštenika u Istočnoj Nemačkoj, direktora arhiva istočnonemačkih obaveštajnih službi, borca za ljudska prava i vanstranačku ličnost. Pošto su dva predsednika po njenoj volji svaki na svoj način izazvali skandale i dali ostavku, Merkelova je bila primorana da brzo sanira štetu, povrati poverenje u ukaljanu instituciju predsednika Republike (i u sebe) i predloži čoveka koji uživa i široku političku podršku i poverenje velike većine građana.

Prvi kancelarkin kandidat, Horst Keler, posle neoprezne izjave da Nemačka u ratu u Avganistanu učestvuje da bi obezbedila slobodne trgovinske puteve za robu *Made in Germany*, medijski razapet i pod pritiskom javnosti demonstrativno je podneo ostavku 31. maja 2010. godine. Iako je to drugačije formulisao – posle posete nemačkim trupama u Avganistanu rekao je u jednom intervjuu da je u slučaju nužde potrebna i vojna intervencija, kako bi se zaštitili nemački interesi, na primer "slobodni trgovinski putevi" – bilo je to isuviše iskreno za predsednika zemlje sa nacističkom prošlošću čiji ustav izričito zabranjuje bilo kakve borbene aktivnosti izvan granica Nemačke. Bombardovanje Savezne Republike Jugoslavije 1999. godine u tom kontekstu nije se pominjalo.

Posle Kelerove ostavke na predlog opozicionih socijaldemokrata i Zelenih, Gauk je još u junu 2010. godine bio jedini protivkandidat Kristijanu Vulfu. Iako je prema istraživanjima javnog mnjenja i tada bio daleko popularniji među biračima, Merkelova je bila izričito protiv njega. Nemačkog šefa države bira poseban sabor, koji se saziva samo u tu svrhu, a sastoji se od 1240 delegata, polovinu sačinjava 620 članova nemačkog saveznog parlamenta, ostalih 620 biraju parlamenti 16 nemačkih pokrajina iz redova umetnika, članova sindikata, važnijih udruženja i verskih zajednica, sportista i sličnih ličnosti. Vulf je izabran veoma tesnom većinom u trećem krugu. Mediji su tada pisali da je četrdesetdvogodišnji Vulf relativno mlad za taj položaj i da njegova druga žena, Betina, mlađa od njega 15 godina, ima vanbračnog sina, a još je i tetovirana na nadlaktici i to javno pokazuje. "Pa zar takva žena da bude prva dama naše zemlje?", kukale su mnoge Nemice.

Sunovrat Kristijana Vulfa bio je daleko atraktivniji za tabloide od ostavke iznerviranog Kelera. Mlad i elegantan sa još mlađom zgodnom suprugom Betinom, predsednik Republike je postao meta medija kada je razotkriveno da je još kao šef vlade pokrajine Donja Saksonija uzeo sumnjivo povoljan privatni kredit. Kada je gospodin Vulf počeo da vrda raznoraznim izmišljenim izgovorima i pride pokušao da vrši pritisak na medije da zataškaju "kreditnu aferu", mondenski, dinamični predsednički bračni par, dostojan svetskog džet-seta, pao je u

surovu nemilost medija i javnosti. Trebalo je jednostavno da se izvini, i državnički pokaje za pređašnje grehe i da se spase što se spasti moglo, pisali su naknadno nemački komentatori, i možda ne bi bio primoran da siđe sa funkcije. Bar dok se ne završi pravosudna istraga.

Ostavku predsednika Vulfa tražili su kako senzacionalistički dnevni list "Bild", uticajni konzervativni "Frankfurter algemajne cajtung" i nedeljnik "Špigl" tako i čitav niz regionalnih medija. "Bild" je objavio i snimak razgovora u kome predsednik Vulf vrši pritisak na glavnog urednika ovih novina da ne objavi tekst o njegovom kreditu. Zbog "narušenog moralnog integriteta" ostavka predsednika mesecima je bila glavna tema u Nemačkoj.

KREDITNI GREH: Vulf je 2008. kao premijer Donje Saksonije privatno uzeo kredit na pola miliona evra od preduzetnika i bogataša Egona Gerkensa, koji od 2003. godine živi u Švajcarskoj. Zakon propisuje da je "članovima pokrajinske vlade zabranjeno da prime nagrade ili poklone povezane sa svojom funkcijom". Vulfu je kredit bio potreban da bi sagradio "kućicu" dostojnu svoje nove mlade supruge, pisali su tabloidi. Kad je to procurilo u javnost, prvo je tvrdio da pozajmicu nije uzeo od Gerkensa, nego od njegove supruge Edite, što je opovrgao sam Gerkens, koji je javno priznao da se, naravno, radilo o njegovom novcu, da je "kredit odobren pod uobičajenim uslovima". Nije jasno zašto je "uobičajeni" način bio zaobilazni put preko čeka koji je ispostavila madam Gerkens.

Privatni ugovor o pozajmici sačinjen je uz kamatu od četiri procenta. Analitičari su konstatovali da bi banke bez hipoteke inače zahtevale 8 do 10 procenata. Neki mediji su pisali i da postoji sumnja da se radilo o pranju novca.

Ovu "uslugu" milionera mediji su doveli u vezu sa zloupotrebom političkog položaja, i zato što je Vulf vodio Gerkensa kao člana svoje delegacije na službena putovanja u Indiju, Kinu, SAD i u Japan. Gerkens je direktno i indirektno mogao od toga da ima materijalne koristi.

Zatim se saznalo i da je Vulf nekoliko puta letovao na Gerkensovim imanjima u Španiji i Americi, ali takođe i kod drugih nemačkih bogataša. Predsednik Republike je preko jedne advokatske kancelarije potvrdio svoje "privatne posete" tim "prijateljima". U Nemačkoj se povela rasprava o tome do koje mere je privatna stvar kad predsednik jedne pokrajinske vlade prihvata takva gostoprimstva? Na površinu su isplivali i "čarobno povoljan" lizing za luksuzni automobil, razni pokloni za porodicu Vulf...

NOVI PREDSEDNIK: Joahim Gauk je u ponedeljak na povratku iz Beča upravo sedeo u taksiju, kad mu se na mobilni telefon javila kancelarka Angela Merkel i zamolila da krene pravo u sedište vlade, gde predstavnici vladajućih i opozicionih partija zajednički žele da ga predlože za šefa države. Pred kamerama se izvinjavao što nije stigao ni da se umije i dodao: "Ne mari, neka svi vide koliko sam zbunjen."

Gauk je rođen 1940. u baltičkoj luci Rostok. Nije se učlanio ni u pionirsku ni u omladinsku organizaciju staljinističke istočne Nemačke, pa nije mogao da studira žurnalistiku, iako je želeo da postane novinar. Jedina šansa da iskoristi svoj govornički dar bio je da studira teologiju, postao je luteranski sveštenik. Svojim propovedima i javnim nastupima bitno je uticao na pokret koji je doveo do ujedinjenja – bolje rečeno, priključenja istočne zapadnoj Nemačkoj. Postao je direktor arhiva obaveštajnih službi i odredio metodologiju njihovom pristupu, pa se cela organizacija nazvala Gaukovom službom.

Gauk nije bio član nijedne političke partije, sebe naziva "levim liberalnim konzervativcem". Kao penzioner, držao je politička predavanja o slobodi i odgovornosti u demokratiji. Kao jedini kandidat za budućeg predsednika rekao je da će u tom smislu nastaviti da bude "nastavnik politologije". Iako su dužnosti predsednika Nemačke uglavnom ceremonijalne, njegova reč ima moralnu težinu i nema sumnje da će Gauk zauzimati i stavove koji neće biti po volji vlade. Upravo zato se kancelarka Merkel do kraja protivila njegovoj kandidaturi.

Iako formalno nije razveden od supruge, sa kojom ima četvoro dece, Gauk već dvadesetak godina javno živi sa 20 godina mlađom novinarkom Danijelom Šat. Pretpostavlja se da će nju povesti sa sobom u zvaničnu rezidenciju predsednika Nemačke, dvorac Belvi u Berlinu. Protiv Gauka se izjasnila jedino neokomunistička Leva partija, jer ga smatraju izrazitim antikomunistom.

Tako će početkom marta na čelu ujedinjene Nemačke – kao predsednica vlade i šef države – biti dvoje ljudi sa sličnom biografijom: Angela Merkel, rođena 1954. u istočnoj Nemačkoj kao kćerka luteranskog sveštenika, i 14 godina stariji Joahim Gauk, istočnonemački luteranski sveštenik.

Posle predsedničke sapunice, na kraju je u Nemačkoj pobedila pravna država. Protiv Vulfa će biti podneta krivična prijava, neposredno pred njegovu ostavku okružno tužilaštvo u Hanoveru najavilo je da će tražiti ukidanje imuniteta za predsednika, spekuliše se i o mogućnosti da se Vulfu uskrati predsednička penzija od 200.000 evra godišnje. Pokazalo se da baš niko nije imun pred zakonom, pa ni šef države, čak i ako se radi "samo" o nerealno niskoj kamati za privatni kredit. ◂

Andrej Ivanji

POSLEDNJI TANGO U BERLINU: Bivši predsednik Nemačke Kristijan Vulf sa suprugom



DIVERZIJA: Dim iznad naftovoda blizu Homsa Fotografije: REUTERS



Već viđeno

Verske grupe, režim i pobunjenici jedni druge optužuju za progon i smrt. Rezolucija Generalne skupštine UN traži zaustavljanje režimske "smrtonosne mašinerije". Rusija i Kina se protive zauzimanju strane. Al Kaida šalje oružje i borce pobunjenicima, na šta Zapad gleda blagonaklono. Ubijanje se nastavlja, sve podseća na Irak i Libiju, dok se čitav Bliski istok trese od napetosti zbog mogućeg sukoba oko Irana

Dramatične vesti iz Sirije smenjuju se jedna za drugom. Vojska već dvadeset dana napada delove grada Homsa koje drže pobunjenici, pripadnici opozicije govore o desetinama žrtava svakog dana. Demonstracija, borbi i poginulih ima i u Damasku, Deri, Hami. Čini se da pojedini izveštaji pokušavaju da ionako tragično stanje učine još dramatičnijim, kao kada "opozicioni aktivisti" tvrde da na Homs svakog minuta padaju po četiri rakete koje ispaljuje vojska. Državni mediji, pak, izveštavaju da "terorističke grupe" vrše zločine nad "sirijskim intelektualcima, lekarima, inženjerima, pripadnicima snaga bezbednosti". Naoružana grupa pobunjenika ubila je iz zasede sirijskog državnog tužioca i sudiju na severu zemlje, u oružanom napadu u Alepu je ubijen lokalni političar. U Damasku su trojica maskiranih napadača iz zasede ubila generala Isu al Kulija, šefa vojne bolnice.

Sa druge strane, američki novinar Nir Rozen za Al Džaziru izveštava da u centralnim gradskim delovima Damaska, Latakije, Alepa život teče gotovo normalno, da funkcioniše i međugradski autobuski prevoz. Rozen je često koristio autobuse putujući poslednjih nedelja po čitavoj zemlji, obilazeći obe zaraćene strane u mestima gde pobuna eskalira, ali i obične ljude po selima i gradovima u kojima rat još nije eksplodirao. Situacija je ipak daleko od normalne, Rozen kaže da se napetost i strah osećaju svuda. Po manjim mestima gde su izmešani alaviti, suniti i hrišćani mnoge kuće su napuštene, pripadnici "slabije" strane pod pretnjama napuštaju svoje domove i odlaze tamo gde "njihovih" ima više. Svi pričaju o otmicama, ubistvima i maltretiranjima koje čini druga strana. "Suniti traže da se mi vratimo u sela iz kojih smo došli, kažu da smo im oteli poslove, da svi podržavamo Asada jer je i on alavit", žale se alaviti. Suniti tvrde da ih snage bezbednosti, u kojima je najviše alavita, progone, hapse i ubijaju pod optužbama da su protiv vlasti.

RUSIJA, ZAPAD I ARAPSKA LIGA: Ako bi se sudilo po reakcijama zapadnih zemalja i Arapske lige, u sirijskom ratu optužena je i kriva samo jedna strana. Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je rezoluciju koju je predložila Arapska liga, kojom se osuđuje kršenje ljudskih prava u Siriji i traži povlačenje sirijskog predsednika Bašara el Asada. Stalna predstavnica SAD u UN Suzan Rajs izjavila je

da se "rezolucijom oštro osuđuje Asadova kampanja ubijanja i mučenja koja traje 11 meseci i zahteva zaustavljanje smrtonosne mašinerije". Tekst rezolucije su najvećim delom pripremili Saudijska Arabija i Katar, zemlje čiji se glas unutar ove organizacije najjače čuo i pre intervencije NATO-a u Libiji. Arapska liga je zahtevala i slanje mirovnih trupa UN u Siriju, što je Damask odbio uz obrazloženje da je reč o mešanju u unutrašnje poslove, posle čega je Liga prekinula diplomatske odnose sa Sirijom i ponudila političku i materijalnu pomoć pobunjenicima. Nemačka kancelarka Angela Merkel zahtevala je nove međunarodne sankcije Siriji, a komesarka UN za ljudska prava Navi Pilaj pozvala je Međunarodni sud pravde da se pozabavi slučajem Bašara el Asada.

Rusija i Kina, koje su uložile veto na sličnu rezoluciju u Savetu bezbednosti, glasale su i ovog puta protiv. "Inicijativa Zapada, po kojoj bi Asad preneo vlast na pomoćnike, ne predstavlja rešenje krize, već vodi zemlju u građanski rat", poručila je Moskva. Rusija je, zbog toga što organizatori podržavaju "samo jednu stranu protiv druge", odbila i da učestvuje na konferenciji pod nazivom "Prijatelji Sirije", koju u petak u Tunisu pripremaju Arapska liga i zapadne zemlje.

Sirijski predsednik Bašar el Asad je predložio da se raspiše referendum o novom ustavu, a višepartijski izbori održe u roku od četiri meseca, ali su SAD ovu ponudu nazvale "smešnom". Ministar inostranih poslova Rusije Lavrov je rekao da je Asadov predlog dobrodošao, a zamenik ministra spoljnih poslova Kine Džai Jun, koji je bio u poseti Damasku, poručio je da se Kina nada da će referendum o novom ustavu i predstojeći parlamentarni izbori proteći mirno, i apelovao na obe strane da prekinu nasilje.

NAJBOLJI NEPRIJATELJI: Osim velikih sila, u građanski rat u Siriji uplele su se i mnoge druge strane. Na "sveti rat" protiv Asada pozvalo je Muslimansko bratstvo u Jordanu. Irački zvaničnici tvrde da u poslednja četiri meseca postoji pojačan protok boraca vezanih za Al Kaidu iz Iraka ka Siriji, kao i da se duž slabo branjene i duge granice u Siriju iz Iraka švercuju ogromne količine oružja koje odlaze pobunjenicima. Sirijske vlasti su još na početku pobune upozoravale da se oružje i borci u Siriju ubacuju iz Libana i Jordana – prvi veći oružani sukobi izbili su u Deri, gradu koji je neposredno uz jordansko-sirijsku granicu.

Prvi čovek Al Kaide Ajman al Zavahri pozvao je muslimane iz zemalja koje se graniče sa Sirijom da pomognu pobunjenicima da sruše "kancerogeni" režim u Siriji. Zavahri i zapadne sile su naizgled u čudnoj poziciji, koja neodoljivo podseća na rat u Libiji – i Gadafijeva i Asadova vlast za obe strane su "kancerogene", ali je nezgodno javno reći da su zvanično smrtni neprijatelji u libijskom i sirijskom sukobu na istoj strani. Zato je Zavahri upozorio sve borce protiv Asada da ne mogu da se oslone na pomoć Zapada i "korumpiranih vlada" Arapske lige (slične reči je uputio i kada je rušen Gadafi), a načelnik generalštaba američke vojske general Martin Dempsi rekao je da SAD smatraju da je prerano za razmatranje mogućnost naoružavanja opozicije u Siriji, ističući da se u celu priču umešala i Al Kaida.



ORUŽANA POBUNA: Pobunjenici pred borbu protiv režimskih snaga

Američke bespilotne letelice i izviđački avioni operišu iznad Sirije, a neimenovani američki zvaničnici tvrde da to ne znači pripremu za vojnu intervenciju. Na takve reči ne treba previše obraćati pažnju jer su se čule i pre intervencije u Libiji, a način na koji se razvija situacija u Siriji sve više podseća na dešavanja koja su prethodila rušenju Gadafija. U oba slučaja su u ratu protiv vlasti udruženi oni koji žele više slobode i oni koji "socijalistički islam" mrze, jer misle da je u njemu slobode previše; u obe zemlje, i pored toga što je očito da zločine čine obe zaraćene strane, podršku Zapada i saveznickih arapskih zemalja, predvođenih Saudijskom Arabijom i Katarom, imaju samo pobunjenici, koji odbijaju bilo kakve pregovore sa vlastima. I libijska i sirijska vlast su decenijama bile trn u oku SAD, mada se i tu situacija menjala, ali ne zbog prirode režima i kršenja ljudskih prava. Gadafi se sa svim zapadnim zemljama izmirio pre deset godina, uz sklapanje unosnih poslovnih ugovora, ali mu to u konačnom ishodu nije pomoglo; Sirija je stala na stranu Zapada u prvom Zalivskom ratu protiv Iraka 1991, a bila je i jedna od zemalja u koje je CIA prebacivala na "detaljnu obradu" zatvorenike optužene za saradnju sa teroristima posle 2001. godine, no i to je zaboravljeno.

Što se razlika tiče, osnovna je u prirodnom bogatstvu – Libija pliva u nafti, što je samo po sebi dovoljan razlog za nevolje, dok je Sirija siromašna resursima, ali je zato položaj Sirije mnogo značajniji. Preko Sirije, i SAD i arapske zemlje iz Zaliva ciljaju šiitski Iran, oko koga oružje zvecka sve glasnije i napetost dostiže granicu pucanja, posle vesti da Izrael najavljuje skori napad na iranska nuklearna postrojenja.

I bez iranskog dela priče, zloslutna atmosfera nadvija se nad Sirijom, ali i nad čitavim regionom. Sirija sve dublje tone u nasilje – sektaško, političko, versko, tako dobro poznato iz Iraka, a to nasilje se lako može preliti u zemlje koje su susedi Sirije, poput Libana i Jordana. U situaciji kada se čitav Bliski istok trese od napetosti zbog mogućeg sukoba oko Irana, sve preti da pređe u nekontrolisanu eksploziju čije posledice niko ne može da predvidi. Bilo kakva strana vojna intervencija bi situaciju učinila još težom, ali ne treba pomisliti da će primeri Iraka ili Libije takvu intervenciju zaustaviti. Veliki interesi su u pitanju, a u takvim slučajevima su velika stradanja ljudi i razaranja čitavih zemalja u cenu unapred uračunata. ◂

Momir Turudić



piše: Miloš Vasić

Cipele i čarape

Prave cipele pokažu se tek na muci i kvalitet nije nužno u vezi sa cenom. Tu održavanje igra ulogu

E, ovo je sada ozbiljna tema. Od svega što muškarac stavlja na sebe cipele su jedine zaista važne. Ne iz razloga ukusa i šarma, već zbog suštinskog značaja. Sve ostalo je svejedno: čovek može da se umota u bilo šta, ali loše cipele su smrt. Pitajte, uostalom, ljude koji rade na nogama: sektorske radnike milicije, poštare, konobare, "hodače sivih cesta" (Štulić), pešadince-prašinare i ostale. Ženama u tim nekim zanimanjima je lakše jer imaju nezaboravne "borosane"; doktori imaju klompe; američki Indijanci (*Native Americans*) imaju mokasine, a naši seljaci opanke. Gradski i terenski muškarac mora da ima dobre cipele. Evo zašto: naše stopalo ima 26 koščica, 107 tetiva i 19 mišića; sve je to osetljivo i sve to radi tokom hodanja; američka komora obućarske industrije procenjuje da svako od nas za života prevali peške oko 115.000 njihovih milja (1605 m u milju); navedena zanimanja i više, a stajanje se tu ne računa.

Dobre cipele moraju da budu udobne odmah, u radnji: kao da ste ušli u stare cipele. Treba vezati pertle uobičajeno i prohodati po dućanu nekoliko puta od kraja do kraja pod prekornim pogledom prodavaca. Ako vam bilo šta zasmeta – tražite veći broj ili drugačiji model. Naša stopala nisu uvek iste veličine, pa veličinu prilagodite onom većem i ostavite barem jedan santimetar (ne "centimetar"!) do vrha. Ako vam ono manje stopalo landara, ubacićete već nešto. Visina risa stopala takođe nije ista kod svih, pa treba i o tome povesti računa, jer pogrešna cipela ume da nažulja i odozgo. Zadnji deo stopala ne sme da bude stegnut, a peti treba da je udobno. Ne nasedajte na priče prodavaca da će se cipele vremenom "razgaziti"; neće, nažuljaće vas. Merilin Monro lepo je savetovala mlade devojke: cipele broj veće, pulover broj manji. U pravu je, jer previše žena upropašćava svoja lepa stopala premalim cipelama, pa se posle gorko kaju. To što Mujo iz vica nosi tesne cipele da bi mu bilo rahat kad ih skine, njemu je lepo, ali ne savetujemo.

Prave cipele pokažu se tek na muci i kvalitet nije nužno u vezi sa cenom. Tu održavanje igra ulogu. Cipele su, pre svega, od kože; gornji deo najbolji je od telećeg boksa ili jareće kože. To znači da ih treba mazati nečim jako viskoznim (može i koža od slanine – ako nema drugoga) da bi očuvale elastičnost i odbijale vlagu. Dobre cipele u današnje vreme imaju gumeni đon – koliko god to vređalo starovremske kicoše i gospodu. Kožni đon jeste otmeniji, ali: upija vodu i hoće da se oklizne; dobar je za salonske uslove ako parket nije baš dobro lakiran, to jest. Dobre cipele imaju pažljivo ušiven gornji deo za donji (iznad đona), što je važno zbog vlage. Iznutra je fina tanka koža i ništa drugo. Kroj i oblik stvar su izbora – ako ne smetaju udobnosti; boje takođe, mada tu ima različitih mišljenja. Dvadesetih godina u modu su ušle dvobojne zumbane cipele (videti Džeka Meniona u seriji *District*); može, ko voli; to je kao one bele gume na američkim limuzinama iz pedesetih i šezdesetih godina.



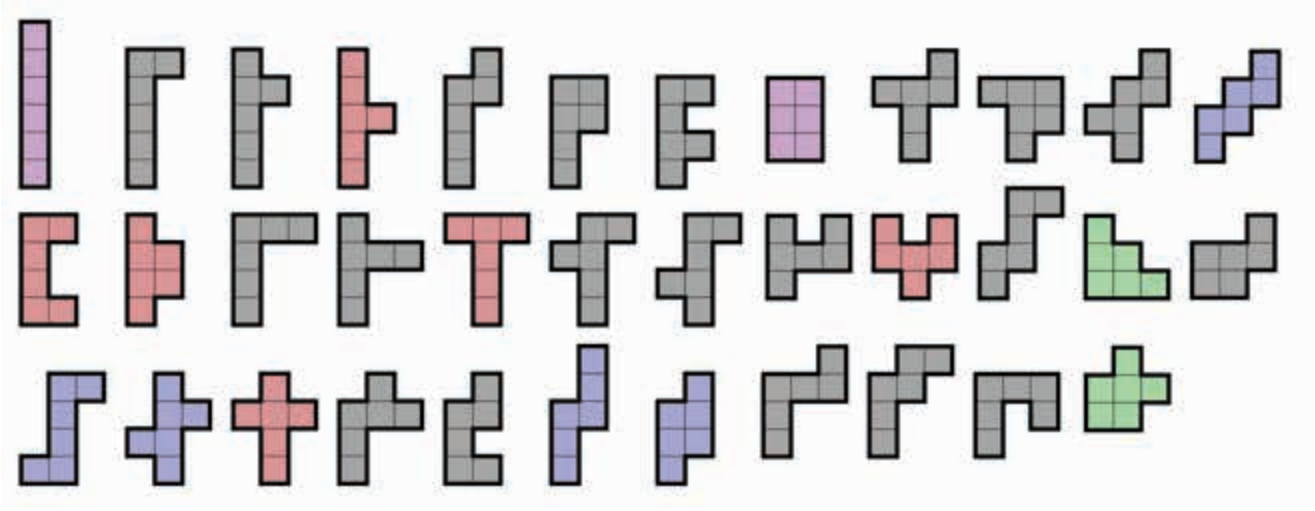
Gospodske cipele su tipa "oksford", zumbane manje ili više. Lično sam sklon antilopskoj verziji oksfordica (*suede shoes*), ali one dole imaju isključivo sirovu gumu koja se na vlažnom asfaltu i ledu nemilo kliza, pa su samo za suvo vreme. Jednostavne crne cipele uvek su u modi – ako su dobre i mekane i ako ne prate modu ("šimi" ili "patka"; podjednako ružno). Dosta je važno da su čiste, inače ispadate džiberi i primitivci. Službene cipele i čizme koje ljudi duže obično nisu kvalitetne (pitajte policajce i vojnike); sećam se da sam krute i loše bele službene cipele (uz belu letnju uniformu saobraćajca) odmah zamenio belim italijanskim mokasinama mekanim kao rukavica; načelstvo se nije bunilo, a bio je rahat, što veli Mujo.

Čizme su posebna priča. Mekane jahaće čizme su sjajne: uvučem bež pantalone u njih, a gore sako od tvida: isti upravitelj gospodskog imanja. Pritom su još i udobne. Obične čizme, do pola listova i sa pertlama, već su ozbiljna obuća, sve dok nemaju onaj zip sa strane; to je nedopustivo. One treba da drže vodu napolju, a članak učvršćen. Kad ti ih mrzovoljni intendantski podoficir baci na tezgu, suve su i krute, a dao dobri Bog da su tvoj broj (ako ne, odmah se menjaj s nekim!). Jedan padobranac mi je objasnio šta se s njima radi: obuješ ih, zagaziš u vodu do kolena i čekaš da žmićnu kako treba i da voda uđe skroz. Onda hodaš u njima ceo dan i drugi – dok se na nozi ne osuše sasvim. Tada su se slomile kako treba, prema tvojoj nozi i samo ih izdašno namažeš; posle toga su kao da si se u njima rodio. Treba ih samo mazati redovno. Tu spada i onaj dr Martens – uglavnom, bez obzira na neonaciste. Ali, tek u praksi i dugom i teškom pešačenju pokazuju se kvalitet i udobnost. Nisu nužno povezani sa cenom: Endi Mek Kejb iz britanskog SAS-a priča (*Two Bravo Zero*) da je proklinjao neke strašno skupe čizme koje je kupio za rat u Iraku 1991, jer su ga prvo nažuljale, a zatim se i raspale.

Uz cipele i čizme idu čarape; cipele na bosu nogu nose provincijski donžuani. Čarape ima da budu: pamučne i dovoljno visoke, najbolje crne. Za ozbiljno hodanje u čizmama još i debele i obavezno bar dva para: jedne na nogama, druge oprane i zadenute za opasač da se suše. Čarape se menjaju u maršu jednom dnevno, u gradu kad proceniš da treba; svakako ne kad se zalepe o zid. Svačije se noge znoje drugačije. Bele čarape nose šupci i polusvet iz Središnjice HDZ.

Patike i sve to druga su tema. ◂

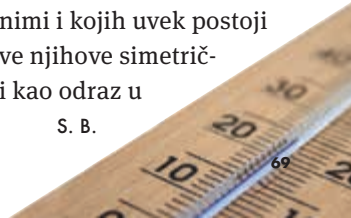
VREME nauke
specijalno izdanje nedeljnika VREME za nauku i tehnologiju, februar 2012.



Trideset pet

Neke stvari jednostavno ne rade, a ponekad zaista ne vidite šta ih sprečava u tome. To je posebno frustrirajuće kada vam analiza pokazuje da se sve uklapa. Najčešći način da to prevaziđete je da otkrijete nevidljivi uslov ili neko veće, isprva skriveno pravilo koje vašu konstrukciju čini nemogućom. Evo jednog primera iz geometrije. Da li ovih 35 figura od po šest kvadrata koji su povezani po ivicama možete da uklopite i spojite tako da sve zajedno grade pravougaonik, a da vam se ne pojavi nijedna kvadratna praznina ili da preostane kvadrat viška? Na prvi pogled deluje moguće. Sabiranjem svih kvadratića u ovih 35 figura vidi se da bi takav pravougaonik morao da se sastoji od ukupno 210 kvadrata. Budući da ih je paran broj, čini se da je moguće napraviti traženi pravougaonik i to na bar sedam različitih načina – njegove moguće dimenzije bi mogle biti 2x105, 3x70, 5x42, 6x35, 7x30, 10x21 ili pak 14x15 kvadrata. Međutim, nemojte uopšte da pokušavate da od ovih 35 figura sastavite pravougaonik. Mada se čini da ima dovoljno mogućnosti, to uopšte nije moguće. Jer, pored ukupnog broja kvadrata, mora se uzeti u obzir i parnost, kao jedna vrlo važna osobina matematičkih objekata. Kao karakteristika, parnost se najpre odnosi na cele brojeve, koji kao što je više nego dobro poznato, mogu biti parni ili neparni. No, parnost se kao osobina može odnositi i na druge stvari, kao što su funkcije, koje takođe mogu biti neparne ili parne u zavisnosti od toga da li se menjaju ili ne ako je njihov argument pozitivan ili negativan broj. No, parnost se odnosi i na geometrijske objekte, odnosno na njihove celobrojne koordinate u Euklidovom prostoru. Kod šahovskih figura, na primer, jedan lovac se uvek kreće po poljima iste parnosti – uvek po belim ili uvek po crnim poljima. Kod ovog problema sa 35 figura, parnost kao skriveni uslov može štošta da objasni. Naime, svaki pravougaonik, bez obzira na dimenzije, mora da ima isti broj parnih i neparnih polja, odnosno po analogiji sa šahovskom pločom, "crnih" i "belih" polja. U našem slučaju sa 210 kvadrata, pravougaonik mora imati 105 crnih i 105 belih kvadrata. Međutim, ove figure sa šest kvadrata su takve da njih 11 mogu imati 2 crna i 4 bela ili 4 crna i 2 bela polja dok ih je 24 koja imaju 3 crna i 3 bela polja, pa kako god ih složimo na crno-bela šahovska polja, one će prekriti paran broj crnih polja. I paran broj belih. A treba da ih bude 105 i po jednih i po drugih, dakle po neparan broj. Iz toga proističe da se pravougaonik ne može sastaviti. Setite se pouke ovog u suštini lakog, ali apstraktnog matematičkog zadatka kad se budete pitali nešto vrlo konkretno – zašto vam budžet nikada ne prekriva potrošnju, zašto ne uspevate da dobijete posao ili uđete u neku zajednicu za koju ispunjavate uslove. Moguće je da postoji neka pravilnost koju sve vreme narušavate, a da je niste svesni. Ponekad je i u fizici nešto nemoguće jer se još ne događa na određenoj temperaturi, a nekad samo zato što narušava izvesnu simetriju. Kao što to čine ove bezazlene figure sa po šest kvadrata, koje se inače nazivaju heksonimi i kojih uvek postoji tačno 35. Pod uslovom da izostavimo sve njihove simetrične figure, one koje nastaju rotacijom ili kao odraz u ogledalu postojećih.

S. B.



Život iznad nule

Danas, znajući samo temperaturu, na primer, vazduha u zimskom danu ili čoveka koji laže na saslušanju, znamo bar pola istine. I šta mu sledi. Ne tako davno, temperatura kao da nije postojala, nije se merila, niti je uzimana u razmatranje

Piše: SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Koliko puta ste tokom protekle, izuzetno snežne i hladne zime oslušnuli, pogledali ili potražili podatke o temperaturi? Ako razmislite, ispostavlja se da je temperatura fizička veličina o kojoj se češće izveštava nego o svim onim medijski atraktivnijim, životnijim i "nenaučnim" veličinama kao što su broj preminulih u nesrećama ili cena žita na svetskim berzama. Posebno kad je reč o temperaturi vazduha.

Informacija o trenutnoj temperaturi vazduha je danas sastavni deo gotovo svake informativne emisije, dostupna je u svakom automobilu, na internet sajtu i na svakom iole boljem telefonu. Samo su podaci o vremenu, o časovima i minutima, rasprostranjeniji od podataka o temperaturi. Pritom, temperatura i podaci o njoj snažno utiču na život. U skladu sa njom se planiraju svakodnevne obaveze, političke kampanje, vojni napadi, broj kupljenih kilovat-sati i broj vozila na ulicama zavejanog grada.

No, šta je uopšte temperatura? Pre svega, ona nije isto što i toplota, što se često pogrešno izjednačava. Naime, ako pitate fizičare, koji o fizičkim veličinama prirodno najviše znaju, reći će da je temperatura jedna intenzivna fizička veličina. Odnosno da nije ekstenzivna. I teško da vam na prvi pogled to mnogo znači. No, o čemu je reč?

Ekstenzivne veličine su, naime, aditivne i proporcionalne veličini fizičkog sistema koji opisuju – takve su površina i zapremina, gustina, naelektrisanje, energija i impuls. Ako razmislite, ovu vrstu veličina nekako doživljavamo prirodnije i lakše shvatamo – što je neka reka veća, ona ima više energije, ili što je posuda veća, ima veću zapreminu. U ekstenzivne veličine spada i toplota, pošto je ona uvek zapravo neka razmenjena energija, dok temperatura, kao što je rečeno, spada u intenzivne veličine.

Intenzivne veličine, mada ih redovno koristimo kao u slučaju temperature, izmiču toj vrsti promišljanja. Često ljudi, mada su im sasvim bliske, uopšte ne misle o ovakvim veličinama i zapravo nisu svesni šta one fizički predstavljaju, pa ih uglavnom shvataju uslovljeno, odnosno vezuju za neke sasvim određene fenomene – što je niža temperatura, ima više snega. Pored temperature, ovakve veličine su brzina, viskoznost, koncentracija ili specifično naelektrisanje.

Intenzivne veličine uvek karakterišu neki sistem nezavisno od njegove veličine. One su takve da moraju biti iste u celom sistemu i svim njegovim delovima. Tako se podrazumeva da se svaki deo,



- **Apsolutna nula: -273,15 °C**
- **Najniža temperatura koju je čovek postigao: -273.149999999900 °C**
- **Trojna tačka vode (mržnjenje leda): 0,01 °C**
- **Ključanje vode: 99,9839 °C**
- **Usijana sijalica: 2200 °C**
- **Površina Sunca: 5505 °C**
- **Unutrašnjost Sunca: 16 miliona °C**
- **Eksplozija termonuklearnog oružja: 320 miliona °C**

svaki vagon voza kreće brzinom od 50 na sat, ako se kaže da se voz kreće tom brzinom.

Sa druge strane, kad kažemo da je temperatura vazduha deset stepeni Celzijusa, takođe podrazumevamo da je to temperatura koja se odnosi i na vazduh u sobi u kojoj čitamo "Vreme nauke" i na vazduh koji se nalazi izvan nje. Ili ne? Naravno da ne, ako je soba zagrejana. Možemo bar reći da je deset stepeni svuda u ulici. Ili, takođe ne? Taksista na svom meraču temperature u automobilu na jednom ćošku meri 12 stepeni, a ulični sat sa elektronskim termometrom na principu termopara na drugom ćošku pokazuje devet stepeni. Ko tu greši?

Da li meteorolozi lažu kad kažu da je temperatura u celom gradu deset stepeni? Naravno, oni govore o proseku koji se odnosi na uslove koji vladaju u meteorološkoj mernoj stanici. A šta ako ostanemo u dobro zagrejanoj sobi gde brižljivo i pouzdano tačno merimo temperaturu, ali odemo dalje i pogledamo da li je temperatura ista za svaki litar vazduha?

Činjenica da temperatura ne zavisi od veličine sistema zapravo znači nešto drugo i kad se o njoj govori, zaboravlja se jedna važna stvar – ona podrazumeva da je sistem u takozvanoj termodinamičkoj ravnoteži. Kad sipamo vrelu vodu u hladnu šolju, one nemaju istu temperaturu, no posle jednog, ne tako dugog vremena, njihova će se temperatura izjednačiti pa smatramo da su u termodinamičkoj ravnoteži i da imaju jednaku temperaturu koja je ista za ceo sistem, što smo i rekli da je slučaj sa intenzivnim veličinama.

Ako se vratimo na primer sa zagrejanom sobom, pokazuje se da će se u toj sobi, ako je ne remetimo previše otvarajući i zatvarajući prozore, paleći i gaseći grejanje, posle dovoljno dugo vremena takođe uspostaviti pomenuta termodinamička ravnoteža. O neizbežnosti tog scenarija govore zakoni termodinamike. A kad se već dogodi da je cela soba u toplotnoj ravnoteži, da su se svi molekuli tog sistema uslovno ujednačili po brzini, onda možemo da kažemo kako postoji veličina koja karakteriše ceo sistem, u celosti i delovima. I to je – temperatura.

Da bi je izmerili, ubacićemo u sobu nekakav merač i sačekati da i on dođe u termodinamičku ravnotežu s ostatkom sobe. Takve merne instrumente smatramo termometrima – iz istorijskih i uopšte ljudskih razloga oni ne daju neki "intenzivan" broj koji je pre svega svojstven brzini kretanja svih molekula u sobi, već pokazuju neku uporednu, sasvim indirektnu dužinsku veličinu – visinu živinog stuba koja je veća što je temperatura viša.

Takav vrlo sugestivan merač iz XVIII veka je i uslovio pravljenje svih dosadašnjih temperaturnih skala. Sve one, bilo Farenhajtova, Celzijusova ili apsolutna, Kelvinova skala, samo su predmet ljudskog dogovora, pošto je veličina jednog stepena mogla biti sasvim drugačije postavljena. Kao što, uostalom, pre samo nekoliko vekova, ljudi uopšte nisu ni merili temperaturu, niti su znali za nju.

Temperaturne skale su zapravo veštački razvijene u odnosu na dve vrlo jasno vidljive prirodne toplotne pojave koje se događaju sa vodom i to isključivo na normalnom atmosferskom pritisku – jedno je topljenje leda, odnosno pretvaranje vode iz čvrstog stanja u tečno, drugo je ključanje i pretvaranje u gas. Prostim izborom da prvi događaj bude na nula, a drugi na 100 stepeni, dobija se cela skala, kao i veličina svakog stepena.



Temperaturne skale

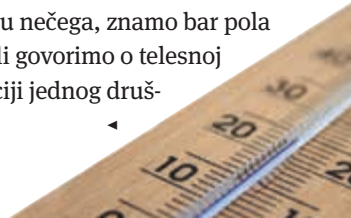
- Iz Kelvina u Celzijuse se temperatura prevodi oduzimanjem 273,15 stepena.
- Iz Celzijusa u Kelvine se temperatura prevodi dodavanjem 273,15 stepena.
- Iz Farenhajta u Celzijuse temperatura se pretvara tako što se od temperature u Farenhajtima prvo oduzme 32, pa se pomnoži sa 5 i podeli sa 9.
- Iz Celzijusa u Farenhajte temperatura se pretvara tako što se temperatura u Celzijusima prvo pomnoži sa 9, podeli sa 5, pa sabere sa 32.

Ovako je u suštini skalu temperature 1742. godine postavio švedski astronom Andres Celzijus, mada je on sam izabrao da nula bude ključanje, a 100 stepeni mržnjenje vode. No, na sugestiju slavnog botaničara Karla Linea, skala je obrnuta i postavljena onakvom kakva je danas, kad je reč o normalnom atmosferskom pritisku. Ispostavlja se da, precizno izmereni, početak i kraj skale, nisu baš sasvim ni 0, ni 100 Celzijusa, ali to ne menja suštinu.

Budući da je tako ipak ostalo pitanje najniže moguće temperature koja vlada u otvorenom svemiru, 1900. godine je uvedena i apsolutna Kelvinova skala koja pripada zvaničnom SI sistemu mera i čija je nula, o K, pomerena na -273,15 Celzijusa, što se smatra najnižom temperaturom u prirodi. No, širina stepena je i dalje arbitrarno ljudska i vezana za vodu pod određenim, normalnim pritiskom.

Zaista je teško zamisliti kako je pre samo nekoliko vekova izgledao svet u kome se temperatura nije ni merila, niti uzimala u razmatranje, ali zar nije zapanjujuće kako je jedna sasvim dogovorna, gotovo izmišljena veličina danas postala tako važna za svakodnevni život? Posebno kad samo indirektno govori u kakvoj se vrsti toplotne ravnoteže našao vazduh u sobi, ljudsko telo, drvo ili elektronski uređaj.

Međutim, temperatura time ipak odaje presudnu stvar o ponašanju i stanju celog tog sistema – da li je pregrejan, bolestan, rashlađen, pokretljiv. Znajući samo temperaturu nečega, znamo bar pola istine o tome šta je sa njim. Svejedno da li govorimo o telesnoj temperaturi čoveka koji laže ili organizaciji jednog društva kao što je pčelinje.



Kad šuma nazebe



Sposobnost biljaka i riba koje žive u vrlo hladnim vodama da prežive ekstremno niske temperature naziva se "duboko superhlađenje"

Piše: MARIJA VIDIĆ

Poznato je zbog čega lišće žuti: tokom proleća i leta ono je puno hlorofila čija je funkcija da upija sunčevu svetlost i pomaže transformaciju ugljen-dioksida i vode u ugljene hidrate kao što su šećeri i skrob. Hlorofil je zelene boje pa je i lišće zelene boje. Ostalih pigmenata koji daju crvenu, žutu i ljubičastu boju ima mnogo manje pa ne dolaze do izražaja.

Onda u jesen, kada su dani kraći i bude manje sunca, biljka proizvodi sve manje hlorofila i prestaje da se hrani na taj način. Hlorofil se povlači iz lišća pa druge boje, kao što su purpurna, narandžasta, smeđa i žuta, počnu da dolaze do izražaja, a ujedno se i proizvodnja pigmenata koji daju ove boje povećava.

Na boju lišća, odnosno na hemijsku reakciju koja se u njima odvija, pored svetlosti utiču temperatura i količina vode koja dolazi do biljke. Na primer, temperatura iznad nule pogoduje proizvodnji crvenih, antocijanih pigmenata, pa će i lišće tada uglavnom biti crvenkasto.

Ali, ako u ranu jesen temperatura naglo padne ispod nule, crvena boja će manje doći do izražaja. Ukoliko pada mnogo kiše, intenzitet jesenjih boja biće veći. Naučnici su zaključili da se najspektakularnije jesenje boje pojavljuju tokom toplih sunčanih dana koje prate hladne noći, ali bez smrzavanja.

Istovremeno sa smanjenjem količine hlorofila u lišću se dešava još nešto: na mestu gde se peteljka lista spaja sa granom razvijaju se novi slojevi ćelija i list se postepeno odvaja od drveta. To ujedno usporava i na kraju prekida cirkulaciju hranljivih materija kroz list. Kada dođe vreme, i blagi vetrić je dovoljan da potpuno otkine list i odnese ga, a na mestu gde je bila njegova peteljka ostaje minijaturni ožiljak.

Listopadne biljke moraju da "otresu" sopstveno lišće kako bi se zaštitile od smrzavanja i pripremile za zimu. Ujedno, opalo lišće dobija novu ulogu: raspada se i svojim sastavom bogati zemlju tako što se vremenom pretvara u hranljivi humus iz koga biljka crpe energiju i vlagu.

No, šta se dešava sa drvetom kada temperature postanu vrlo niske?

Tokom zime biljka je u stanju mirovanja. Njen rast je zaustavljen u jesen sa prvim niskim temperaturama i manjkom svetla kada počinje postupna aklimatizacija na nove uslove. Ako temperatura postupno pada, biljka ne doživljava stres, pa čak i u situacijama kada temperatura padne i do -40 ili -45 stepeni Celzijusa, ona će preživeti.

Međutim, kako su biljke, baš kao i ljudsko telo, većinski sačinjene od vode, temperature ispod nule u nekim situacijama mogu biti pogubne.

Smrzavanje drveta sprečava dehidracija ćelija kada se voda povlači u međućelijski prostor gde led nije smrtonosan.

Osim toga, tkivo biljke poseduje još jedan mehanizam koji ne dozvoljava formiranje leda, bar ne u delovima koji bi mogli da stvore povrede. Ova sposobnost biljaka i riba koje žive u vrlo hladnim vodama često se naziva "duboko superhlađenje" – tečnosti i gasovi čak i na temperaturama nižim od njihove tačke smrzavanja ne prelaze u čvrsto stanje.

Biljke uspevaju da očuvaju svoje ćelije nesmrznute zahvaljujući sintezi takozvanih antifriz proteina koji zaustavljaju formiranje leda. Ove proteine proizvode ne samo biljke i ribe već i bakterije i druge vrste.

Pojavu je opisao pedesetih godina XX veka P.F. Skolander, koji je verovao da ribe iz hladnih mora imaju nekakav "antifriz" u krvi. Tokom šezdesetih godina Artur de Vris uspeo je da izoluje pomenuti antifriz protein koji se proizvodi u ribama, a tek nekoliko decenija kasnije potvrđeno je prisustvo i u drugim vrstama. ◂

A toplomer kaže "37 sa 2"

Čemu tolika nauka oko merenja temperature? Šta nam govori temperatura našeg tela i u kojim granicama se smatra idealnom

Piše: JASMINA LAZIĆ

Kao maloj, temperaturu su mi merili staklenim medicinskim toplomerom. Stavili bi mi ga pod pazuh (mama nežno u strahu da ne pukne i da se živa ne prolije, tata "muški" da toplomer dihtuje), naredili bi mi da budem mirna i da u tom, obično, neprijatnom položaju provedem tačno pet minuta – ni manje ni više. Ukoliko bi toplomer pokazivao manje od 37 stepeni, temperatura bi se merila ponovo "za svaki slučaj". Ukoliko bi trag žive otišao iza broja 38, mama i baka bi me panično trljale komovicom i ušuškavale da se dobro preznojim. Non-stop bi me svi redom pipkali po čelu da po osećaju provere stanje.

Metode moje porodice danas se smatraju zastarelim i prevaziđenim. Sada se koriste toplomeri koji u sebi, uglavnom, nemaju živu. U našoj sredini se još uvek preporučuje aksilarno merenje temperature (pod pazuhom). Odojčetu koje nema dijareju (proliv) temperatura se može meriti i rektalno, dok je na Zapadu uobičajeno merenje temperature u ustima, a često i u ušnom kanalu. Temperatura se sada meri tri minuta, pre obroka (na prazan želudac) i kod deteta koje je prethodno mirovalo.



FEBRILNOST, GROZNICA, HIPERPIREKSIJA: Od 37,6 do 41° C

Odrasli bi pre merenja uvek trebalo da sačekaju da prođe 20 minuta do pola sata ako su pušili, jeli ili pili topao ili hladan napitak, odnosno sat vremena ako su imali fizičku aktivnost ili se tuširali toplom vodom.

U toku dana dovoljno je meriti temperaturu dva-tri puta. Dete ne treba buditi radi merenja temperature, a stavljanje dlana na čelo za procenu temperature smatra se nepouzdanim i stoga se ne preporučuje.

Čemu tolika nauka oko merenja temperature? Šta nam govori temperatura našeg tela i u kojim granicama se smatra idealnom?

Pre svega, važno je znati da se telesna temperatura menja u toku dana, bilo da smo bolesni ili zdravi. Najniža je rano ujutru, između četiri i šest časova, a najviša rano uveče, između šest i osam sati. Osim od doba dana i našeg zdravstvenog stanja, temperatura našeg tela zavisi i od temperature vazduha, ali i od naših fizičkih aktivnosti. Tako, na primer, ako je temperatura vazduha 20 stepeni Celzijusovih, temperatura našeg trupa biće oko 37, ruku 28, a nogu 31°C, dok će nam usled jakog mišićnog naprezanja porasti i za dva stepena. Telesna temperatura je, takođe, veoma osetljiva na nivo hormona, i kod žena može biti neznatno povišena u periodu ovulacije ili menstruacije.

Uprkos svim spoljašnjim i unutrašnjim uticajima, "normalna" telesna temperatura kreće se u rasponu od 36,1–37,2°C. Centar za termoregulaciju se nalazi u mozgu (hipotalamus) i njegova osnovna uloga je upravo da održi stalnost temperature u tom rasponu.

Međutim, kako bi trebalo da se odnosimo prema temperaturi kada "preskoči" dozvoljenu granicu od 37,2°C?

Povišena temperatura sama po sebi uglavnom nije opasna (opasnost može da postoji, ali ne od same povišene temperature, već od bolesti koja ju je izazvala). Organizam od nje, zapravo, ima koristi u odbrani od napadača – bakterija i virusa.

Febrilnost je stanje u kome organizam ima povišenu temperaturu preko 37,8 do 38,2°C. Niska temperatura (37,6–37,9°C) – tzv. "temperatura koja lomi" – smatrana je znakom ozbiljne bolesti u doba kada je harala tuberkuloza, i kasnije. Međutim, u dečjem uzrastu, ovakva temperatura uglavnom govori o tome da dete ima dobre mehanizme odbrane. Kada poraste iznad 37,8°C, temperatura se smatra groznicom i može biti reakcija na razne infekcije u organizmu, zatim povrede ili stanja poput artritisa, hipertireodizma, pa čak i na neke oblike raka.

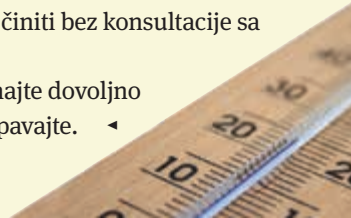
Visoka febrilnost označava temperaturu preko 39°C, a hiperpireksija je temperatura preko 41°C.

Kako se obara temperatura? Sve dok ne poraste iznad 38,5°C, stručnjaci ne preporučuju obaranje, zato što temperatura tada ima zaštitnu ulogu i pomaže u odbrani.

Masiranje alkoholom trebalo bi zameniti desetominutnim tuširanjem prijatnom toplom/mlakom vodom (na svakih sat vremena, ako je temperatura baš visoka).

Takođe, pomažu lekovi za skidanje temperature – paracetamol ili ibuprofen. Čak i ukoliko uzmete lek pri temperaturi koja je niža od ove, stručnjaci kažu da nećete učiniti ništa loše, jer lek ne obara temperaturu ispod normalne. To se ne odnosi i na decu mlađu od tri meseca, pa zato ništa ne bi trebalo činiti bez konsultacije sa lekarom.

I ako ste pospani, raskomotite se, uzimajte dovoljno tečnosti i neki antipiretik i slobodno odspavajte. ◂





ISPOD 50° C: Hladnjak procesora

TEMPERATURA I RAČUNARI

Megabajt toplote

Kompjuter mi se stalno restartuje i gasi. Šta da radim?

Da su oni koji važe za poznavaoce računara dobijali dinar svaki put kad treba da odgovore na ovo pitanje...

Prva stvar na koju se obično pomisli u takvoj situaciji jeste da se kompjuter pregreva. Njegove komponente se u radu greju, zbog čega je obezbeđeno hlađenje, ali šta ako ono nije dovoljno?

Do pregrevanja najčešće dolazi iz sasvim banalnog razloga – previše prašine. Pošto se uređaj za hlađenje – kuler – sastoji od malog ili malo većeg ventilatora, on ne samo da izbacuje vazduh iz kućišta računara, već u kućište ulazi i novi vazduh. A pošto računari, bar desktop računari, obično stoje na podu, u nekom ćošku, u blizini zida, prašine u kućištu ne manjka.

Prašina polako počinje da oblaže kuler i okolne komponente pa hlađenje sve lošije radi i daje sve manje efekta. U jednom trenutku doći će do pregrevanja. Većina procesora toleriše temperature čak do 80 stepeni Celzijusa, međutim, radna temperatura trebalo bi da bude do 50 stepeni.

Temperatura može da se proveri u BIOS-u ili pomoću malih softvera, takozvanih monitora rada računara.

Osim problema sa prašinom, često se dešava da je sistem za hlađenje neispravan ili nedovoljno snažan da isprati rad računara.

Međutim, ima tu još nešto zanimljivo u vezi sa temperaturom i kompjuterom: termalna pasta. Ova pasta koja se obično nanosi između hladnjaka i procesora važna je zato što povećava dodirnu površinu preko koje se prenosi toplota povećavajući na taj način efikasnost hlađenja. Ona zapravo povećava provodnost između površina tako što popunjava mikroskopske praznine koje čini vazduh zbog čega komponente dobro ne naležu, tj. nemaju potpuni spoj. Ove male nesavršenosti obično nisu vidljive golim okom i nastaju u toku proizvodnog procesa.

No, sa godinama upotrebe, pasta stari i iz amorfnog prelazi u praškasto stanje. Na taj način se smanjuje dodirna površina i prenos toplote više nije tako dobar kao što je bio u startu. To se pogotovo događa kod procesora i grafičkih karti, pošto se one i inače najviše zagrevaju. Manifestacija je ista kao i kod pregrevanja izazvanog zapušenim otvorima za vazduh, ali da bi se otklonio problem nije dovoljno samo "produvati" izduvni sistem. Potrebno je skinuti hladnjak, ukloniti ostatke stare paste i pažljivo naneti tanak sloj nove. Na taj način se radni vek kompjutera može produžiti još nekoliko godina. ◂

M. VIDIĆ

Bilo da gradimo stambenu kuću, školu, koncertnu dvoranu ili poslovni prostor, očekujemo da, u izvesnoj meri, krov i zidovi budu otporni na promene u spoljašnjem okruženju. Pored toga, oslanjamo se na sisteme grejanja, rashlađivanja i ventilacije kako bismo postigli zadovoljavajuće standarde komfora, a podešavanjem termostata u svakom trenutku možemo da održavamo osećaj ugodnosti u prostoriji u kojoj se nalazimo.

I pčele, takođe sa, izuzetnom preciznošću regulišu temperaturu u svom gnezdu. Od kraja zime pa sve do početka jeseni traje period uzgoja legla. U svakoj pčelinjoj zajednici temperatura u zoni legla precizno je regulisana u opsegu 33–36 stepeni, dakle, u proseku 34,5 stepeni, sa maksimalnim odstupanjem od samo jednog stepena u toku dana. Ovakva impresivna stabilnost uspostavljena je čitavim skupom bioloških mehanizama putem kojih se, usled stalnih promena u spoljašnjem svetu, oblast oko zone legla zagreva ili rashlađuje.

Za medonosne pčele, možda i više nego za većinu drugih organizama, upravljanje toplotom direktno je povezano sa dobrobiti čitave zajednice. Odgovarajući uslovi za negu i razvoj legla dozvoljavaju neznatna odstupanja kada je o temperaturi i vlažnosti reč. (Ta odstupanja su naročito neznatna ako ih uporedimo sa uslovima koji ispunjavaju zahteve ljudskog komfora.) Da bi opstale, zajednice moraju da uzgajaju i neguju leglo u velikom broju ciklusa tokom čitave godine koje, da bi se pravilno razvilo, iziskuje precizno regulisanu temperaturu i odgovarajuće količine vode i hrane.

IZOLACIJA I GREJANJE

Pomoću receptora koji se nalaze na njihovim antenama, pčele mogu da detektuju promenu temperature od samo 0,25 stepeni, a kako se bliži zima, počinju da koriste sve sofisticiranije metode za upravljanje toplotom da bi što bolje pripremile gnezdo i zaštitile zajednicu od mogućeg smrzavanja. Kada se spoljašnja temperatura spusti ispod 10 stepeni, prestaju sa izletanjem. Zimski prosek je znatno niži, a pčele, koristeći raznovrsne strategije zagrevanja i uštede toplote, mogu da prežive čak i ako se spoljašnja temperatura spusti do –30 stepeni.

Kao prvo, treba reći da spoljne ivice saća predstavljaju svojevrsnu barijeru za hladan vazduh koja u znatnoj meri sprečava njegovo strujanje i zadržavanje u ćelijama, čime se stvara tampon zona između termalno regulisane unutrašnjosti, s jedne, i surovog spoljašnjeg okruženja, s druge strane. Niža ambijentalna temperatura i iščezavanje cvetnih resursa uticaće na radilice da drastično smanje uzgoj legla. U isto vreme u saću će se nalaziti velike zimske zalihe hrane – polena i meda – koje ujedno čine i svojevrstan toplotni izolator enterijera košnice.

Spoljne ivice saća predstavljaju svojevrsnu barijeru koja u znatnoj meri sprečava strujanje vazduha i njegovo zadržavanje u ćelijama.

Istraživanja su pokazala da je upravljanje toplotom u pčelinjem gnezdu istovremeno proizvod i zadržavanja i aktivnog proizvođenja toplote. Toplotu pčele mogu da zadrže na dva načina. Jedan je da odaberu delimično zatvoreno i ograđeno mesta za gnezdo.

Tome u prilog govore brojna istraživanja koja su pokazala da će, prilikom traganja za novim gnezdom u prirodi, pčelinja zajednica birati između raspoloživih praznih šupljina cilindričnog oblika, zapremine 15–80 litara, sa ulazom površine manje od 60 cm^2. Ukoliko bi otvor na ulazu bio veći, i ukoliko bi se nalazio na sredini ili pri vrhu gnezda, to bi nužno povlačilo sa sobom i znatno veći gubitak toplote tokom zime.

Pored zapremine i oblika, kao i površine i položaja ulaza, za upravljanje resursom kao što je toplota veoma je važno i pečatiranje gnezda

Podno grejanje u košnici

Pomoću receptora koji se nalaze na njihovim antenama, pčele mogu da detektuju promenu temperature od samo 0,25 stepeni. Zimi koriste sofisticirane metode za upravljanje toplotom da bi zaštitile zajednicu od mogućeg smrzavanja. Šta o čuvanju toplote možemo da naučimo od njih?

piše: IVAN UMELJIĆ

biljnim smolama kako bi se zatvorili neodgovarajući procepi i šupljine. Na taj način, sužavajući, s jedne strane, slobodne prolaze kroz koje bi brojni predatori pčela mogli da dospeju u gnezdo, pčele redukuju strujanje vazduha, nepoželjno u zimskom periodu. Uloga propolisa jeste i da, tamo gde je to neophodno, podupre i učvrsti delove pčelinjeg staništa.

Ukoliko se stanište posmatra u celini, može se reći da propolisna smola deluje kao svojevrstan superlepak koji drži sve delove na okupu. I na kraju, mada možda i najvažnije, više puta je potvrđeno da propolis ima antibakterijska i antigljivična svojstva, koja su presudno važna za higijenu u pčelinjoj zajednici.

ŽIVA PEĆ

Tokom kraćeg perioda pčele mogu da sačuvaju toplotu i formiranjem klubeta, nastalog pripijanjem tela odraslih pčela, što ima dvostruki efekat. Na taj način dolazi do smanjenja površine rasprostiranja tela pčela izloženih hladnom vazduhu, a istovremeno i do kreiranja toplotne mase sačinjene od pčela koja štiti preostalo leglo u gnezdu, najčešće smešteno u samom centru klubeta.

Radi jednostavnosti, telo jedne pčele može da se uporedi sa nekim cilindričnim telom površine 2 cm^2. Poređenja radi, površina grozda sačinjenog od 15.000 pčela iznosi približno 1000 cm^2, ili 0,07 cm^2 po pčeli. Stoga je jasno kako se gomilanjem jedinki u grozd vrši ogromna ušteda toplote, zbog drastičnog smanjenja izloženosti pčela hladnoći. Zanimljivo je da će se, kako bude opadala spoljašnja temperature, pčele sve više pribijati jedna drugoj.



Ukoliko se spoljna temperatura sa 18 (što je temperatura na kojoj pčele počinju da formiraju klube) spusti na –10 stepeni (temperatura na kojoj klube dostiže maksimalnu zbijenost), ukupna zapremina pčelinjeg klubeta će se čak petostruko smanjiti. Zgušnjavanjem grozda smanjiće se njegova poroznost i minimalizovaće se gubitak toplote, jer će strujanje ledenog vazduha koji neminovno dopire iz spoljašnjosti biti svedeno na minimum.

Osim toga, pčele iz spoljašnjeg sloja grozda, koji se još naziva i "ogrtač", poslužiće kao izolacija pčelama lociranim u unutrašnjim slojevima, obezbeđujući im tako višak prostora za kretanje. Njihova ukupna toplotna provodljivost je impresivno mala, čak niža nego kod krznenih životinja!

Kada se spoljašnja temperatura spusti ispod –10 stepeni, pčele više neće moći da zadrže toplotu i tako zagreju klube. Tada će odrasle pčele početi same da generišu toplotu sagorevanjem ugljenih hidrata iz meda. Aktiviranjem svojih mišića za letenje postaće aktivni grejni sistem. Stepen generisanja toplote proporcionalan je razlici u temperaturi u košnici i izvan nje. Na svom maksimumu, radom mišića za letenje jedna pčela može proizvesti snagu od 500W/kg, što je 25 puta više energetskog autputa od onog koji stvori olimpijska veslačka posada!

Veličina klubeta će se smanjivati kako zima bude odmicala i jedna po jedna pčela bude odumirala. Vremenom će mlađe pčele početi da preuzimaju posao. Hraniće se medom iz preostalih zaliha, "zatezaće" svoje mišiće za letenje, proizvodiće toplotu i nestrpljivo čekati proleće. ◂

Autor je urednik "Pčelarskog žurnala", naučnopopularnog časopisa za pčelarsku kulturu; www.pcelarskizurnal.com

Kuća na šest uglova

Zamislite kada bismo primarni građevinski materijal, recimo cigle, blokove ili beton, mogli da izlučujemo iz svog stomaka, kao što pčele izlučuju vosak iz žlezda skrivenih u njihovom abdomenu i da, potom, bez šestara, lenjira ili bilo kakvih mernih motki, a uz maksimalnu uštedu materijala i u potpunom mraku, gradimo savršeno pravilne i komforne šestougaone stambene objekte.

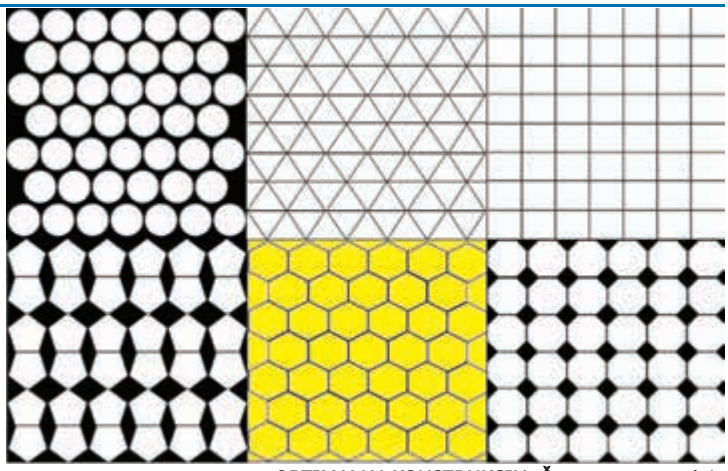
Zašto baš šestougaone? Jer bi konstruisanjem okruglih, petougaonih ili osmougaonih struktura ostalo puno neiskorišćenog prostora, a i utrošak građevinskog materijala bio bi veći. Da, i trouglaste i četvorougaone strukture imale bi veći ukupni obim od onih šestougaonih, što bi opet iziskivalo više građevinskog materijala po jedinici prostora.

Šestougaonim strukturama ne manjka ni čvrstina. Samo 40 grama pčelinjeg saća dovoljno je da prihvati čak 1,814 kg meda, što je, složićete se, impresivan odnos između izdržljivosti i mase. Upravo zbog toga je šestougaoni oblik prekopiran na brojnim građevinama širom sveta. Čak su i krila spejs šatla dizajnirana po ugledu na pčelinje saće, da budu laka, ali ujedno i izdržljiva.

Pčelinje saće jedna je od najčešće proučavanih prirodnih struktura. Da bi se izgradilo, neophodan je vosak, koji pčele izlučuju pomoću žlezda iz svog abdomena. A pošto je njegova proizvodnja energetski veoma skup proces, jer je za svaki izlučeni gram neophodno barem 6 g šećera u vidu meda, pčele neće krenuti sa gradnjom bez neke preke potrebe. Okidač za pokretanje građevinskih radova jesu velike količine dostupnog nektara u prirodi i nedostatak raspoloživog prostora za njegovo skladištenje u vidu praznih ćelija saća u pčelinjem gnezdu.

Da je kucnuo pravi čas za izlučivanje voska i izgradnju saća pčele će znati preko "zajedničkog stomaka" zajednice. Naime, poznato je da radilice, putem takozvanog trofilaktičkog kontakta, povraćaju tečnu hranu predajući je jedna drugoj, i to sitije gladnijim, dok sve članice zajednice ne dostignu biološki balans. Kada stomaci svih pčela budu dobro napunjeni nektrom i kada ponestane raspoloživog prostora za njegovo skladištenje, započeće izgradnja novog saća.

Pčele su veoma ekonomične, kao uostalom i čitav živi svet. Osim što izlučuju nov i svež vosak, one recikliraju staro i neupotrebljivo saće. Takođe, u zavisnosti od potreba zajednice i doba godine, mogu isto voštano saće da koriste u više navrata za različite svrhe. Tako će, recimo, ćelije koje se koriste za odgoj trutova, a koje su nešto većih dimenzija, s jeseni, kada obično dolazi do prekida njihovog uzgoja, upotrebiti za skladištenje hrane. Inače, trutovske ćelije su veoma pogodne za ovu namenu, s obzirom da su zapreminski veće od radiličnih i da zbog toga mogu prihvatiti više hrane po jedinici prostora.



OPTIMALNA KONSTRUKCIJA: Šestougaona gradnja

Veoma je važno spomenuti i da je rok trajanja pčelinjeg saća veoma dug, ako ne i neograničen, osim ako temperatura ne prekoračiti tačku njegovog ključanja, između 62 i 65 stepeni. U prilog tome govore i podaci da su ostaci saća pronalaženi u veoma starim zgradama, čak i u drevnim grobnicama. Kao i svi postojani i kvalitetno izgrađeni objekti, i pčelinje voštane građevine su dugovečne, jer su izvorno namenjene za upotrebu tokom više životnih vekova.

Ako posegnemo za primerima iz arhitekture, možemo da uočimo paralele u gotovo svakom društvu i kulturi: kod stila španskih hacijendi, afričkih podzemnih sela ili kod kuća prvih naseljenika Novog sveta. Ove strukture obično se sastoje od jedne centralne građevine koju su izgradili najstariji porodični preci, zatim od raznih nadograđenih dodataka prilagođenih proširenju porodice i narednim generacijama koje su dolazile. Mnoge od najpoznatijih građevina odlikuju ovakav model i postojane građevinske tehnike, a neke od njih stare su i po više vekova, pa čak i više hiljada godina. ◂

I. UMELJIĆ



Vreme nauke je specijalno izdanje nedeljnika vreme za nauku i tehnologiju
Broj 35, 23/02/2012, izlazi poslednjeg četvrtka u mesecu
Uređuju: Slobodan Bubnjević i Marija Vidić (Centar za promociju nauke, cpn.rs)

Izdavač: **NP Vreme**, Beograd, Trg Republike 5
telefon: 011/3234-774, faks: 3238-662 e-mail: *vremenauke@vreme.com*
Suorganizator projekta: **Institut za fiziku u Beogradu**



Saga o BusPlusijadi

Ustajte, robovi validatora! **VREME 1102**

Pre nego što malo odspavam na lovorikama – pošto me je omiljeni kolumnista počastio titulom *slobodne građanke*, a moj tekst u "Danasu" vrlo laskavim epitetom – evo još koje o BusPlusijadi(ma). Pre svega, najobičnija zdrava pamet govori da vlasnici personalizovanih karata moraju biti OGROMNA VEĆINA korisnika gradskog prevoza: zaposleni, nezaposleni (prijavljeni na Birou), penzioneri, đaci i studenti. Ovo je potvrdila i kompanija Bus Plus: do 3. februara nepersonalizovane karte je kupilo 82.400 građana, a personalizovane – 523.000. Ako me kalkulator ne vara, to znači da ovi drugi čine preko 86 odsto vlasnika svih karata. Validiranje, tako, ne samo da toj velikoj većini oduzima ono zrnce komfora koji su imali u gradskom prevozu, već će gužve koje će zbog njega nastajati pri ulasku u vozila ugroziti i ostatak putnika, a time i funkcionisanje sistema u celini. Reč je, dakle, o problemu kojim je direktno pogođeno PREKO POLA MILIONA vlasnika personalizovanih karata, a indirektno svi ostali – ukupno, u ovom trenutku, više od 600.000!

Ne znam da li je ovo sumasišavše rešenje proizvod toga što su njegovi tvorci nešto opako smislili (da "špijuniraju" građane iz kojih god razloga) ili toga što uopšte nisu mislili. Šta god da (ni)su radili, bilo je to za naše pare. I, šta ćemo sad?

Kad krenu prve gužve i pripadajuća kašnjenja vozila prouzrokovana nepotrebnim validiranjem, krenuće i raznorazne vragolije u cilju *invalidiranja validatora* (eno ih na internetu, a ovde ću ih namerno izostaviti jer su štetne taman koliko i omraženo validiranje – iako mi zvuče simpatičnije, priznajem). I propašće ceo sistem, uključujući i ono što izgleda da je u njemu dobro. (Mada, u bar dva evropska grada u kojima sam u poslednje vreme boravila, postoje jednostavnija i jeftinija rešenja plaćanja gradskog prevoza – zašto li me ne čudi to što se ovde uvodi baš ono najskuplje i najgluplje?)

Najvažnije od svega: može li se nešto uraditi da se preduprede ne samo svakojaki antivalidatorski nestašluci, već možda i neki žešći vidovi revolta nezadovoljnih putnika, pa i eventualno divljanje onih koji bi jedva dočekali povod da larpurlaristički lome sve što im dođe pod ruku (hvala lepo, ne u moje ime!), a pre svega nepotrebno maltretiranje nedužnih korisnika gradskog prevoza? Može, i to vrlo lako. Dovoljno je da gradske vlasti ukinu ovu svoju (da parafraziram gospodina Pančića) do pola uvredljivo glupu, a od pola glupo uvredljivu odluku. Kako se može pokrenuti neka zvanična inicijativa u tom pravcu nemam pojma, ali ovim putem obaveštavam zainteresovane da sam se pre nekoliko dana u vezi s tim obratila Zaštitniku građana Beograda. Na sajtu lepo piše da mu je posao, između ostalog, "Podnošenje inicijativa za izmene, dopune ili donošenje novih zakona i drugih propisa i opštih akata ako smatra da do povrede prava građana dolazi zbog nedostatka u propisima", pa sam računala da je to prava adresa. Dok čekamo pomoć s te strane (a nešto mi govori da ćemo se načekati...), bilo bi dobro da i šira javnost sazna PRAVNI OSNOV za obaranje ove odluke. On se može naći, kaže moj prijatelj pravnik (uz ogradu da to nije njegova oblast), u obligacionom pravu, napominjući da je ovde reč o tzv. ugovoru po pristupu, i to sa nekim ko ima MONOPOL. Predlažem, zato, da "Vreme" zamoli nekog pravnika da o tome napiše tekst i objasni šta, praktično i konkretno, građani mogu da urade u vezi s ovim – sa ombudsmanom ili bez njega.

Završavam citiranjem jednog od komentara na moj tekst u "Danasu" (u potpisu Siniša Sinkro):

"Ovo nemoralno, nezakonito i nesuvislo rešenje (čak mi najviše smeta što je nesuvislo) je kao kad bi platili pivo, pa išli konobaru da mu damo račun na uvid pre svakog gutljaja."

Nada Korać, slobodna građanka ovdašnja

Poboljšanje života

Ustajte, robovi validatora! **VREME 1102**

"Validiranje" radi u engleskim, nemačkim, švajcarskim gradovima, Madridu, ponegde u SAD. Razlog nije statistički, nego da se obeshrabri ulazak bez plaćene karte (statistika mu dođe kao *side benefit*). Prema tome, nevezano za Đilasa, ova novotarija poboljšava život u smislu većeg profita za javni servis.

Dejan Krajković

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2011 (br. 334–1065)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do maja 2011. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

OSTALA IZDANJA

Srbija	Svet	
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din	19 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Ispovest jednog boga

Najpre: meni ovo uopšte ne treba. Nemam potrebu da pričam o sebi. Međutim, osećam sve, pa i vašu potrebu da saznate što više: učiniću to zbog vas, jer sam milostiv.



Ne znam kada sam rođen, niti gde: svejedno mi je. Ne pamtim majku, a tek o ocu ne znam ništa. Znam da sam ostavljen na ulici, a potom završio u hraniteljskoj porodici. Oni me smatraju za svog člana, a ja sam manje-više ravnodušan prema njima. Svakako ih ne zovem porodicom, za mene su samo 'ukućani'.

Zovu me mnogim imenima; Bitanga, Ludak, Manijak ili Psihopata su neka od njih. Ne mogu opisati koliko ne marim za to. Ipak, valja biti precizan: kako god da me zovu, tu nema seksualne konotacije. Ja znam šta jesam, sada znam i šta sam oduvek bio; silovatelj, pak, nikad. Nemam seksualni nagon, iznad toga sam. Povremeno neke ženske požele da se upoznamo: ne primećujem ih. Jedna od njih je bila posebno uporna i htela da mi se približi više nego što mi prija. Sreća je njena što sam bio milostiv, i samo je zaplašio. Prizor je bio toliko zastrašujuć da su i ukućani ustuknuli, iako se, barem tog puta, nisam bavio njima.

Rekoh, ne interesuje me razlog, ali pretpostaviću otkuda mi ova imena: obožavam dobru tučnjavu. Jezivo sam brz i spretan i niko mi ništa ne može. Moja 'polubraća' ponekad zaborave moje sposobnosti, pa dozvole sebi da se sukobe sa mnom – iako su veći i krupniji, sekunde su dovoljne da završe raskrvavljeni. Posle stavljaju nekakvu tečnost na povrede, a ja za to vreme lagano odšetam, svestan da nisam upotrebio ni delić moći, i da su oni, zapravo, odlično prošli. Jesam li već spomenuo da sam milosrdan? Ne napadam prvi, osim ako to ne poželim. Takođe, ne diram žene i decu, naravno, ako to ne zasluže, ili poželim suprotno. Jednostavno je.

Možda ste već počeli da shvatate sa kakvom osobom imate posla. Možda se čak i složite sa mojim ukućanima da sam bitanga ili manijak. Ali, zaboravljate nešto: oni me, zapravo, obožavaju. Nisam znao zašto, ali mi nije trebalo dugo da to osetim. Razumećete, uopšte mi nije stalo do toga, čak mi često i smeta – oni, mučeni, misle da će nežnostima i zagrljajima da me 'poprave', da ću tako manje da ih maltretiram, ili da ću da prestanem da demoliram kuću.

Neka ih, kad već u to veruju. Ponekad, mada retko, čak i dopustim te izlive nežnosti. Samo, u velikoj su zabludi da će to da me promeni. Odavno sam shvatio: ja ne mogu da se promenim, niti to želim. Od kada znam za sebe, ovakav sam; jesam onaj kakav jesam, i biću onaj koji jesam. Vreme mi ništa ne znači: živim u večnoj sadašnjosti, moćan i nepromenljiv. Savršen.

A sad, razmislite malo o ovome: pre nekog vremena čujem, neko se preslišava. Sve čujem i sve razumem, po običaju. Slabo šta sam pametno čuo, no, jedna stvar me je nateralа da se zamislim. Jedan od bistrijih ljudi u celoj toj zbrci, nekakav Kaneti, pretpostavio je da se ljudi plaše groma zbog tri stvari: nezamislivo je brz, silan i ne zna se kada i gde će da udari. 'Hm', pomislih, 'pa ovo i na mene može da se primeni.' Tako, kaže taj Kaneti – retko pametan čovek – grom je nešto najmoćnije što postoji, pa su i najmoćniji bogovi starih naroda uglavnom bili bogovi groma. 'Aha', shvatih, i tu poče u meni da se rađa novo, obogaćeno shvatanje sebe. Onda, setih se nečeg od ranije: bio je i Aristotel neki, pa je pričao kako je čovek društveno biće i potrebni su mu drugi ljudi: van zidina grada, veli, mogu da opstanu samo zveri i bogovi. Videli ste, ja ljude tek trpim, u svojoj velikoj milosti, i nemam dilemu da mogu bez njih. 'Zveri, dakle. Hm, hvala na tome, ali, mogu li se ipak bogom nazvati?', upitah se. Nije me previše mučilo to pitanje i skoro da sam zaboravio na njega. Kad, odjednom, jednog popodneva me ošinu spoznaja: spavao sam, kao i obično. Ne volim da propustim popodnevnu dremku, a ni bilo koju drugu dremku, no, probudila me je emisija o nekom drevnom narodu; otvorio sam kapke da pogledam o čemu se radi, i istog trenutka bio potpuno budan: sa ekrana me je gledalo moje sopstveno lice! Mene je taj narod voleo i meni se klanjao, Ja sam bio predmet njihovog obožavanja! Od tada, nisam ni za trenutak sumnjao: ja zaista jesam bog.

Niste ubeđeni? Hajde da sumiramo: sve vidim, sve čujem, i sve osećam. Prema ljudima sam milostiv, kada to poželim, ili sam opak, svirep i zao. Svejedno mi je. Svake večeri mi prinose žrtve na oltar, u nadi da će me odobrovoljiti. Iz ličnog iskustva znam: ukućani, i mnogi drugi, nepojmljivo me vole. Neki drugi me se plaše, neko me mrzi ili mi se divi, ali još nisam upoznao nekog ko je ostao ravnodušan preda mnom. Od davnina ljudi obožavaju bogove mojih osobina i, još bolje, obožavaju mene lično i prave statue po mom liku. Šta sam ja, onda? ◂

Radmilo Marković

P.S. Približila se ponoć. Uzeh kesicu Cvrckovog gulašića, kad odmah eto i njega odnekud, sanjivog i podignuta repa. Nežno se pomazio sa zidom i vratima, a mene je, naravno, elegantno zaobišao i blago njuškicom gurnuo gulaš. Zatim je seo i upitno me pogledao. Bitanga.


EUNET CLOUD PLATFORM
BEST HOSTING SOLUTIONS FOR PROFITABLE BUSINESS!
LOWER COSTS - PAY ONLY FOR USED RESOURCES!
WORLD WIDE DATA ACCESS!
MAXIMUM SECURITY IN PROFESSIONAL DATA CENTERS!
EUnet
+ 381 11 330 56 05, info@cloud.rs, www.cloud.rs



ELEGANCIJA ILI SNAGA. STRAST POBEĐUJE.

Da bi vaše zadovoljstvo trajalo što duže, novi BMW Serije 3 kombinuje izvanredne performanse sa poslednjim EfficientDynamics tehnologijama, kao što je ECO PRO Mode, koji vam pomaže da uštedite gorivo podešavajući karakteristike i prikazujući korisne informacije. Obradujte sebe i otkrijte koja od tri linije BMW Serije 3 najbolje pristaje vašem karakteru na **www.bmw.rs**

NOVI BMW SERIJE 3.

BMW EfficientDynamics

328i	6.4 l / 100 km	180 kW (245 KS)

Delta Motors
Radnička 8
Beograd
Telefon:
011 353 99 00

Radulović Group
Dragoslava Srejovića b.b.
Beograd
Telefon:
011 20 80 180

Radulović Group
Novosadski put 71
Novi Sad
Telefon:
021 820 888

Radulović Group
Višnjička 53a
Beograd
Telefon / fax:
011 20 80 888

Mitić Company
Stevana Nemanje 60a
Niš
Telefon:
018 456 15 35

Auto Garant Motors
Ibarski put bb
Čačak
Telefon:
032 380 900

Stefanović Auto
Vlaško Polje
Mladenovac
Telefon:
011 82 01 900

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec